

Δ. ΚΩΤΣΙΡΑ - Δ. ΜΑΓΟΥ

ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ

ΤΡΙΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΕ 56 ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΡΟΣΧΕΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΡΑΞΙΟΝ
Σ. ΚΟΝΤΟΥ-Α. ΦΥΛΑΚΤΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ - ΣΤΑΔΙΟΥ 31

Αρ. εω. 45109

Δ. ΚΩΤΣΙΡΑ - Δ. ΜΑΓΟΥ

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΡΙΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σ Ε 56 Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α

ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΙ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

Περιέχει όλη την ύλην, όπως ορίζεται ακριβώς στο
Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Σεβ. Υπουργείου Παιδείας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Σ. ΚΟΝΤΟΥ - Δ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ
ΣΤΑΔΙΟΥ 31 - ΑΘΗΝΑΙ (ΤΗΛ. 31 - 160)

Κάθε γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ
συγγραφέως Δ. Μάγου.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΣΩΜΑΤΑ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Μάθημα 1

Ὁ ἥλιος

Στὸν οὐρανὸ ἐϋρίσκονται : ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ ἀμέτρητα ἀστέρια. Ὅλα αὐτὰ λέγονται **οὐράνια σώματα**. Ἄλλὰ καὶ ἡ γῆ μας εἶναι ἐπίσης οὐράνιο σῶμα.

Ὁ ἥλιος εἶναι ἓνα οὐράνιο σῶμα πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ γῆ μας. Μᾶς φαίνεται ὁμως μικρὸς, διότι ἐϋρίσκεται παρὰ πολὺ μακριὰ μας. Ἄν φαντασθοῦμε τὴ γῆ, σὰν ἓνα βῶλο, ὁ ἥλιος θὰ πρέπη νὰ εἶναι μεγάλος, σὰν ἓνα δωμάτιο.

Ὁ ἥλιος ἔχει σχῆμα σφαιρικό, σὰν τόπι, καὶ εἶναι **διάπυρος**, δηλαδὴ ὅλος φωτιά.

Ὁ ἥλιος φωτίζει καὶ ζεσταίνει τὴ γῆ μας καὶ τοὺς ἄλλους πλανῆτες, ποὺ γυρίζουν ὀλόγυρά του. Κάθε ζωὴ καὶ κάθε κίνηση ὀφείλεται σ' αὐτόν. Χωρὶς τὸν ἥλιο δὲν θὰ ὑπῆρχαν στὴ γῆ οὔτε ἄνθρωποι, οὔτε ζῶα, οὔτε φυτὰ. Θὰ εἶχαμε πάντοτε νύκτα καὶ ὅλα γύρω μας θὰ ἦσαν παγωμένα.

Ὁ ἥλιος δὲν ἐϋρίσκεται πάντοτε στὸ ἴδιο μέρος τοῦ οὐρανοῦ. **Τὸ πρωὶ** ξεπροβάλλει (**ἀνατέλλει**) ἀπὸ τὶς κορυφές τῶν βουνῶν ἢ τὴ θάλασσα καὶ συνεχίζει τὸ ταξίδι του στὸν οὐράνιο θόλο. **Τὸ μεσημέρι** ἀνεβαίνει ὑψηλὰ στὴ μέση τοῦ οὐρανοῦ. Ὑστερα χαμηλώνει καὶ **τὸ βράδυ** κρύβεται (**δύει**) ὀπίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ ἢ τὰ γαλανὰ νερά τῆς θάλασσας.

Μάθημα 2

Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα

Ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή, σάν ἓνα πολὺ μεγάλο τόπι, καὶ τὴν παριστάνομε μὲ τὴν **ὕδρόγειο σφαῖρα**.

Ἡ γῆ κινεῖται. Δὲν σταματᾷ ποτέ. Τρέχει συνεχῶς στὸ διάστημα γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Γυρίζει ὁμως καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της, σάν σβούρα, πάντοτε ἀπὸ τὴ Δύσι πρὸς τὴν Ἀνατολή.

Ἡ γῆ χρειάζεται 24 ὥρες, γιὰ νὰ κἀνὴ μιὰ στροφῆ γύρω στὸν ἑαυτὸν της. Γι' αὐτὸ 24 ὥρες κρατᾷ τὸ **ἡμερονύκτιό μας**. Τὸ ταξίδι τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο διαρκεῖ ἓνα **χρόνο** ἢ **ἔτος**.

Ἡ γῆ φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἐπειδὴ ὁμως εἶναι στρογγυλή, δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ ἥλιος νὰ φωτίζῃ συγχρόνως (τὴν ἴδια στιγμὴ) ὁλόκληρη τὴν ἐπιφάνειά της. Κάθε στιγμὴ φωτίζει τὴ μιστὴ ἐπιφάνειά της. Τότε αὐτὸ τὸ μέρος τῆς γῆς, ποὺ εἶναι ἐστραμμένο πρὸς τὸν ἥλιο καὶ φωτίζεται, ἔχει **ἡμέρα**. Τὸ ἄλλο μισὸ μέρος τῆς γῆς, ποὺ δὲν εἶναι ἐστραμμένο πρὸς τὸν ἥλιο καὶ δὲν φωτίζεται, ἔχει **νύκτα**. Γι' αὐτὸ τὴν νύκτα δὲν βλέπομε τὸν ἥλιο.

Ὅταν ἐμεῖς ἔχομε ἡμέρα, οἱ τόποι, ποὺ εὐρίσκονται στὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς γῆς, ἔχουν νύκτα. Ὅταν ἐκεῖνοι ἔχουν ἡμέρα, ἐμεῖς ἔχομε νύκτα.

Ἡ ἡμέρα ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρωί, δηλ. ἀπὸ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ τελειώνει τὸ βράδυ, δηλ. τὴ στιγμὴ, ποὺ δύει ὁ ἥλιος.

Τὰ μέρη τῆς ἡμέρας εἶναι τρία : τὸ **πρωί**, τὸ **μεσημέρι** καὶ τὸ **ἀπόγευμα**.

Τὸ καλοκαίρι ἔχομε μεγάλες ἡμέρες καὶ μικρὲς νύκτες. Τὸν χειμῶνα ἔχομε μικρὲς ἡμέρες καὶ μεγάλες νύκτες.

Μάθημα 3

Έτος, εποχές του έτους και μήνες

1. **Οι ώρες και τὰ λεπτά.** Μιά ημέρα και μιὰ νύκτα μαζί κάνουν ένα **ήμερονύκτιο**. Κάθε ήμερονύκτιο διαρκεί **24 ώρες**. Κάθε ώρα χωρίζεται σε **60 πρώτα λεπτά** (60') και κάθε πρώτο λεπτό χωρίζεται σε **60 δευτερόλεπτα** (60''). Τα ώρολόγια μᾶς δείχνουν τις ώρες, τὰ πρώτα λεπτά και τὰ δευτερόλεπτα.

2. **Τὸ έτος.** Ένα όλόκληρο ταξίδι τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο διαρκεί ένα **χρόνο** ἢ **έτος**. Τὸ έτος έχει 365 ἡμέρες. Κάθε τέσσερα χρόνια έχει 366 ἡμέρες· δηλαδή μιὰ ἡμέρα παραπάνω. Τότε λέγεται **δίσεκτο έτος** (δυσὸ φορές τὸ 6).

3. **Οἱ μήνες.** Κάθε έτος χωρίζεται σε 12 μήνες. Οἱ 12 μήνες τοῦ έτους εἶναι οἱ ἑξῆς :

Ἰανουάριος	μὲ 31	ἡμέρες	Ἰούλιος	μὲ 31	ἡμέρες
Φεβρουάριος	» 28 ἢ 29	»	Αὔγουστος	» 31	»
Μάρτιος	» 31	»	Σεπτέμβριος	» 30	»
Ἀπρίλιος	» 30	»	Ὀκτώβριος	» 31	»
Μάιος	» 31	»	Νοέμβριος	» 30	»
Ἰούνιος	» 30	»	Δεκέμβριος	» 31	»

Ὡστε κάθε έτος ἀρχίζει τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ τελειώνει τὴν 31 Δεκεμβρίου.

Σὲ κάθε δίσεκτο έτος ὁ Φεβρουάριος έχει 29 κι ὄχι 28 ἡμέρες.

Στὸ ἐμπόριο καὶ στὴν πληρωμὴ τῶν μισθῶν ὁ μήνας λογαριάζεται μὲ 30 ἡμέρες καὶ τὸ έτος μὲ 360 ἡμέρες.

4. **Οἱ ἐβδομάδες.** Τὸ έτος χωρίζεται ἐπίσης σὲ **52 ἐβδομάδες**. Κάθε ἐβδομάδα έχει 7 ἡμέρες : Κυριακή, Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή καὶ Σάββατο.

5. **Οἱ εποχές τοῦ έτους.** Κάθε έτος έχει 4 εποχές : ἀνοιξι, καλοκαίρι, φθινόπωρο καὶ χειμῶνα. Κάθε ἐποχὴ διαρκεί τρεῖς μήνες.

α) **Ἡ ἀνοιξις** διαρκεί τὸν Μάρτιο, τὸν Ἀπρίλιο καὶ τὸν Μάιο.

β) **Τὸ καλοκαίρι** διαρκεί τὸν Ἰούνιο, τὸν Ἰούλιο καὶ τὸν Αὔγουστο.

γ) **Τὸ φθινόπωρο** διαρκεί τὸν Σεπτέμβριο, τὸν Ὀκτώβριο καὶ τὸν Νοέμβριο καὶ

δ) **Ὁ χειμῶνας** διαρκεί τὸν Δεκέμβριο, τὸν Ἰανουάριο καὶ τὸν Φεβρουάριο.

Νέα σελήνη

Πρώτο τέταρτο

Πανσέληνος

Τελευταίο τέταρτο

Μάθημα 4

Ἡ σελήνη

1. **Ἡ σελήνη.** Τὸ πλησιέστερο ἀστέρι πρὸς τὴ γῆ εἶναι ἡ **σελήνη** ἢ τὸ **φεγγάρι**. Ἡ σελήνη γυρίζει γύρω ἀπὸ τὴ γῆ σὲ 28 περίπου ἡμέρες. Γι' αὐτὸ λέγεται καὶ **δορυφόρος** τῆς γῆς.

Ἡ σελήνη ἔχει σχῆμα σφαιρικό, σὰν τόπι, καὶ εἶναι 49 φορές μικρότερη στὸ μέγεθος ἀπὸ τὴ γῆ. Φῶς ἰδικόν της δὲν ἔχει, ἀλλὰ φωτίζεται καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Δὲν ἔχει ἐπίσης οὔτε ἀέρα, οὔτε νερό. Γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ οὔτε ζῶα, οὔτε φυτὰ. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ἀνώμαλο καὶ μὲ πολλὰ βουνά, πού φαίνονται ἐπάνω της, σὰν σκιές.

2. **Φάσεις τῆς σελήνης.** Ἡ σελήνη, καθὼς γυρίζει γύρω ἀπὸ τὴ γῆ μας, παρουσιάζει πάντοτε πρὸς αὐτὴν τὴν ἴδια πλευρὰ της (ἡμισφαίριο). Ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν βλέπομε τὴν πλευρὰ αὐτὴ συνεχῶς ὀλόφωτη στὸν οὐρανό. Ἀλλοτε τὴν βλέπομε, σὰν δρεπάνι. Ἀλλοτε μισή. Ἀλλοτε ὀλόκληρη κι ἄλλοτε καθόλου. Μᾶς παρουσιάζει δηλαδὴ τὸ πρόσωπό της μὲ τέσσερις μορφές, πού τις λέγομε **φάσεις**.

Οἱ τέσσερις αὐτὲς **φάσεις τῆς σελήνης** εἶναι οἱ ἑξῆς :

1. **Νέα σελήνη** (α' φάσις). Δὲν τὴν βλέπομε διόλου, διότι εὐρίσκεται ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ἡ πλευρὰ της, πού εἶναι πρὸς τὴ γῆ, δὲν φωτίζεται.

2. **Πρώτο τέταρτο** (β' φάσις). Βλέπομε μόνον τὸ μισὸ δίσκο της.

3. **Πανσέληνος** (γ' φάσις). Βλέπομε ὀλόκληρο τὸ δίσκο της.

4. **Τελευταίο τέταρτο** (δ' φάσις). Βλέπομε πάλι τὸ μισὸ δίσκο της.

Ἡ πλευρὰ τῆς σελήνης, πού δὲν τὴν βλέπομε, μᾶς εἶναι ἀγνωστή.

Μάθημα 5

Τὰ άστέρια και οί άστερισμοί

1. **Τὰ άστέρια.** Τις άσυννέφιαστες νύκτες βλέπομε στόν ούρανό άμέτρητα άστέρια, μικρά και μεγάλα. Υπάρχουν και την ημέρα άστέρια στόν ούρανό. Άλλά τὸ δυνατὸ φῶς τοῦ ἡλιου δὲν μᾶς άφήνει νὰ τὰ ιδοῦμε.

Τὰ άστέρια άπέχουν παρὰ πολὺ άπό τὴ γῆ μας. Άπό αὐτὰ άλλα ἔχουν ἰδικόν τους φῶς και άλλα φωτίζονται άπό τὸν ἡλιο. Ένα άπό τὰ μικρότερα άστέρια εἶναι και ἡ γῆ μας.

2. **Οί άστερισμοί.** Μερικά άστέρια πηγαίνουν μαζί και κάνουν μιὰ ομάδα (ένα σχῆμα), πού λέγεται **άστερισμός.**

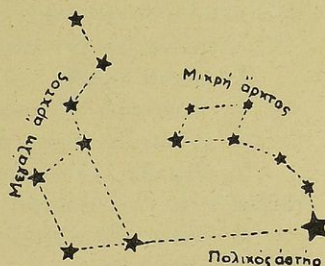
Οί άστερισμοί εἶναι πολλοί, άλλά θὰ μάθωμε δύο : τῆς **Μεγάλης Ἄρκτου** και τῆς **Μικρᾶς Ἄρκτου.**

Ὁ άστερισμός τῆς Μεγάλης Ἄρκτου φαίνεται πάντοτε στὸ βόρειο μέρος τοῦ ούρανοῦ και άποτελεῖται άπό ἑπτὰ άστέρια. Άπό αὐτὰ τὰ τρία τελευταῖα σχηματίζουν τὴν οὐρὰ τῆς.

Κοντὰ τῆς εὐρίσκεται και ὁ **άστερισμός τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου**, πού ἔχει ὁμοιο σχῆμα, άλλά μικρότερο, με πάλιν ἑπτὰ άστέρια.

Τὸ τελευταῖο άστέρι τῆς οὐρᾶς τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου λέγεται **πολικὸς άστήρ.** Ὁ πολικὸς άστήρ λάμπει ζωηρὰ και μένει πάντοτε άκίνητος στὸ Βορρᾶ.

3. **Ὁ αὐγερινός.** **Αὐγερινός** λέγεται ἓνα πολὺ λαμπερὸ άστέρι, πού βγαίνει στὴν Ἄνατολή, ὀλίγον πριν ξημερώση. Εἶναι μεγάλος, σάν τὴ γῆ, άλλά τὸν βλέπομε μικρό, ἔπειδιῆ εὐρίσκεται μακρὺά μας. Γυρίζει κι αὐτός, ὅπως ἡ γῆ μας, γύρω στὸν ἡλιο. Ἰδικόν του φῶς δὲν ἔχει, άλλά φωτίζεται άπό τὸν ἡλιο. Τὸ άστέρι αὐτὸ ὀνομάζεται και **Ἄφροδίτη.**

Μάθημα 6

Ὁ ὀρίζων

Ἄν ἀπὸ ἕνα ὕψωμα κοιτάξωμε γύρω μας μακρὰ, μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀκουμπᾷ ἐπάνω στὴν ξηρὰ ἢ στὴ θάλασσα.

Ἐπίσης μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ οὐρανὸς σχηματίζει γύρω μας ἕνα μεγάλο κύκλο. Ὁ κύκλος αὐτὸς λέγεται **ὀρίζων**.

Κάθε τόπος ἔχει τὸν ὀρίζοντά του. Ὅσο ὑψηλότερα ἀνεβαίνομε, τόσο μεγαλύτερο ὀρίζοντα βλέπομε. Ὅσο χαμηλότερα κατεβαίνομε, τόσο μικρότερο ὀρίζοντα βλέπομε.

Ὁ ὀρίζων ἔχει δύο εἰδῶν σημεῖα : **κύρια καὶ δευτερεύοντα**.

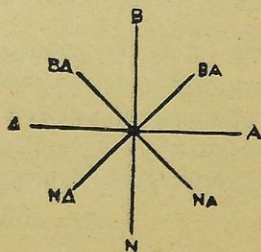
Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος εἶναι τέσσερα :

1. **Ἄνατολή**. Τὸ σημεῖο, ὅπου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος.
2. **Δύσις**. Τὸ σημεῖο, ὅπου δύει (βασιλεύει) ὁ ἥλιος τὸ βράδυ.
3. **Βορρᾶς**. Τὸ σημεῖο, πού ἔχομε ἀριστερά μας, ὅταν κοιτάζωμε πρὸς τὴν Ἄνατολή.
4. **Νότος**. Τὸ σημεῖο, πού ἔχομε δεξιὰ μας, ὅταν κοιτάζωμε πρὸς τὴν Ἄνατολή.

Μεταξὺ τῶν τεσσάρων κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος ὑπάρχουν ἄλλα τέσσερα **δευτερεύοντα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος**, τὰ ἑξῆς :

1. **Βορειοανατολικό**, μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Ἄνατολῆς.
2. **Βορειοδυτικό**, μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Δύσεως.
3. **Νοτιοανατολικό**, μεταξὺ Νότου καὶ Ἄνατολῆς.
4. **Νοτιοδυτικό**, μεταξὺ Νότου καὶ Δύσεως.

Γιὰ συντομία γράφομε τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος μὲ τὰ ἀρχικά τους γράμματα.

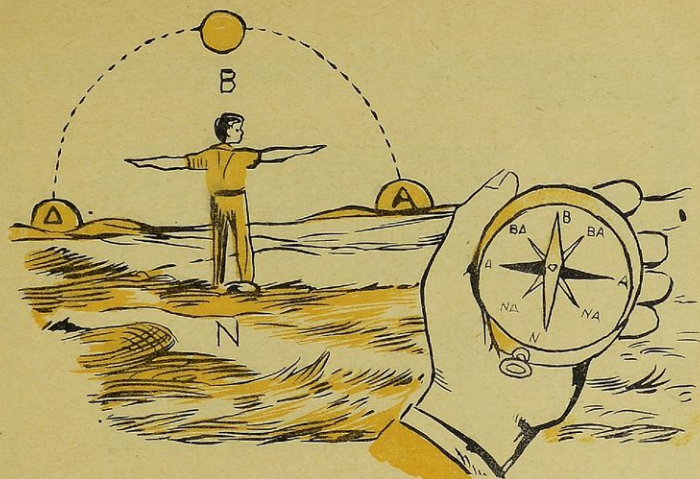

Α=Ἄνατολή ΒΑ=Βορειοανατολικό

Δ=Δύσις ΒΔ=Βορειοδυτικό

Β=Βορρᾶς ΝΑ=Νοτιοανατολικό

Ν=Νότος ΝΔ=Νοτιοδυτικό

Μάθημα 7

Ο προσανατολισμός

Για να πάρουμε τη διεύθυνσι, πού θέλομε, όταν βαδίζομε σ' ένα άγνωστο μέρος, **προσανατολιζόμεθα**. Δηλαδή εύρισκομε τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ὅστε : **Προσανατολισμός** εἶναι ἡ εὕρεσις τῶν κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος. Χωρίς προσανατολισμό δὲν ἤμποροῦν νὰ ταξιδεύσουν οὔτε τὸ πλοῖα, οὔτε τὰ ἀεροπλάνα.

Τὴν ἡμέρα προσανατολιζόμεθα :

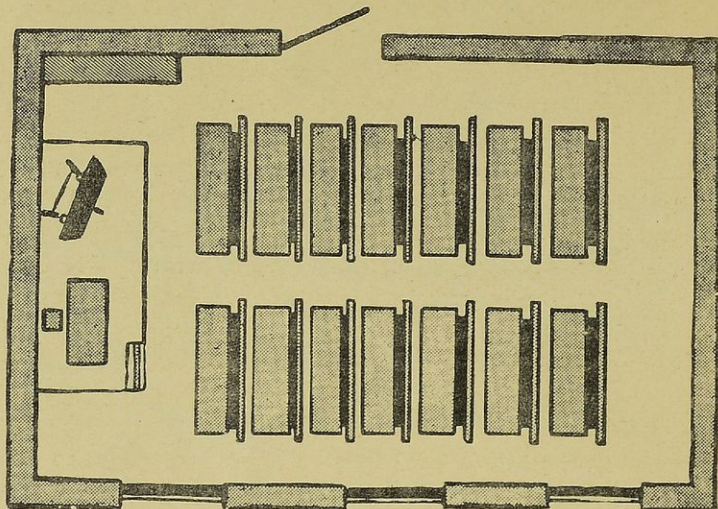
1. Μὲ τὸν ἥλιο. Ἐάν στραφοῦμε πρὸς τὴν Ἄνατολή θὰ ἔχωμε ὀπίσω μας τὴ Δύσι. Ἄριστερὰ τὸν Βορρᾶ. Δεξιὰ τὸν Νότο.

2. Μὲ τὸ ἱερό τῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ ἱερό τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι πάντοτε πρὸς τὴν Ἄνατολή.

3. Μὲ τὰ βρύα (μουσκλα), πού φυτρῶνουν μόνον στὸ νότιο μέρος τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων. Στὸ βόρειο μέρος τοῦ κορμοῦ τῶν δένδρων δὲν φυτρῶνουν, διότι τὰ ξηραίνει ὁ Βορριάς.

4. Μὲ τὴν πυξίδα. Ἡ πυξίδα εἶναι ἓνα ὄργανο, πού ὁμοιάζει μὲ ὥρολόγι καὶ ἔχει μιὰ μαγνητισμένη βελόνα. Ἡ γαλάζια ἄκρη τῆς βελόνας αὐτῆς γυρίζει καὶ δείχνει πάντοτε τὸ Βορρᾶ. Ὅταν ξαίρωμε τὸ Βορρᾶ, προσανατολιζόμεθα εὐκόλα. (Βλέπε τὴν παραπάνω εἰκόνα).

Τὴ νύκτα προσανατολιζόμεθα μὲ τὸν **πολικὸ ἀστέρα**, πού εὕρισκεται πάντοτε πρὸς τὸ Βορρᾶ, καὶ μὲ τὴν **πυξίδα**.

Μάθημα 8

Ἡ αἴθουσα τῆς διδασκαλίας

Ἡ τάξις μας «Τρίτη τάξις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου» κάνει μάθημα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς αἴθουσες διδασκαλίας τοῦ διδασκῆτορος μας.

Ἡ αἴθουσά μας εἶναι μακρύτερη, πλατύτερη καὶ ὑψηλότερη ἀπὸ τὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ μας, γιὰ νὰ χωρῆ πολλὰ παιδιὰ.

Ἔχει μιὰ ξύλινη πόρτα καὶ τρία μεγάλα παράθυρα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μπαίνει ἀφθονο τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας.

Οἱ τέσσερις τοῖχοι ὀλόγυρά της στολιζονται μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ μεγάλους πανόδετους γεωγραφικοὺς χάρτες, μὲ ὀλίγα κάρτα, μὲ γλάστρες κλπ.

Στὸ ἐπάνω μέρος της εἶναι ἡ ὄροφη (ταβάνι) καὶ στὸ κάτω μέρος της τὸ δάπεδο (πάτωμα).

Πῶς σχεδιάζομε τὴν αἴθουσα τῆς διδασκαλίας

Ἡ παραπάνω εἰκόνα δὲν εἶναι φωτογραφία, ἀλλὰ τὸ σχέδιο ἢ ὁ χάρτης μιᾶς αἰθούσης διδασκαλίας.

Ὅταν ἓνα σχέδιο παριστάνει τὴν αἴθουσα, ὅπως φαίνεται

ἐπάνω ἀπὸ τὴ στέγη, μᾶς δίνει **τὴν κάτοψι τῆς αἰθούσης.**

Γιὰ νὰ σχεδιάσωμε τὴν κάτοψι, κάνομε τὰ ἐξῆς :

Μετρᾶμε τὸ μῆκος τῆς καὶ εὐρίσκομε ὅτι εἶναι π.χ. 8 μέτρα. Τότε σύρομε στὸ τετράδιό μας μιὰ γραμμὴ 100 φορές μικρότερη, ἢτοι 8 πόντους. Μετρᾶμε ἔπειτα τὸ πλάτος τῆς καὶ εὐρίσκομε ὅτι εἶναι π.χ. 6 μέτρα. Τότε σύρομε μιὰ ἄλλη γραμμὴ 100 φορές μικρότερη, ἢτοι 6 πόντους. Μὲ ἄλλες δυὸ γραμμὲς συμπληρώνομε τὸ σχέδιο τῶν τεσσάρων τοίχων. Κατόπιν κόβομε τὴν ἐπάνω γραμμὴ καὶ σχηματίζομε τὴν πόρτα. Ἐπειτα κόβομε τὴν κάτω γραμμὴ σὲ τρία μέρη καὶ σχηματίζομε τὰ τρία παράθυρα. Συνεχίζοντες, σχεδιάζομε τὰ θρανία, τὴν ἔδρα, τὸν πίνακα κλπ. Ἐτσι σχεδιάζομε 100 φορές μικρότερη τὴν κάτοψι τῆς αἰθούσης μας. Ἡ ἀναλογία αὐτῆ τοῦ σχεδίου πρὸς τὴν αἴθουσα λέγεται **γεωγραφικὴ κλίμαξ** καὶ γράφεται ἔτσι: **Κλίμαξ 1 : 100.** Δηλαδή τὸ 1 ἑκατοστὸ (1 πόντος) τοῦ σχεδίου ἀντιστοιχεῖ πρὸς 100 πόντους τῆς αἰθούσης, τόσο στὸ μῆκος, ὅσο καὶ στὸ πλάτος. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο γίνονται καὶ **οἱ γεωγραφικοὶ χάρτες.**

Ὡστε : **Κλίμαξ γεωγραφικὴ** λέγεται ἡ σμίκρυνσις τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους ἑνὸς τόπου.

Τὰ ἐπιπλα τῆς αἰθούσης μας.

Ἡ αἴθουσά μας ἔχει τὰ ἐξῆς ἐπιπλα : . . . θρανία, . . . πίνακες καρέκλες

Ὅλα τὰ παιδιὰ φροντίζομε νὰ εἶναι καθαρὰ καὶ στολισμένη ὁμορφα ἡ αἴθουσά μας. Ἐτσι γίνεται εὐχάριστη ἡ διαμονὴ μας σ' αὐτή.

Φροντίζομε ἀκόμη νὰ μὴ καταστρέφονται τὰ πράγματα τοῦ σχολείου μας.

Μιὰ ἡμέρα προσανατολισθήκαμε μέσα στὴν αἴθουσά μας. Ἐπειτα προσδιωρίσαμε τὴ θέσι κάθε παιδιοῦ, σχετικὰ μ' ἄλλα παιδιὰ ἢ ἐπιπλα (ἐμπρὸς - ὀπίσω, δεξιὰ - ἀριστερά, ἐπάνω - κάτω, μέσα - ἔξω - πλάγια).

Μάθημα 9

Οι άλλες αίθουσες, το γραφείο, η αύλη και ο κήπος μας

Το διδακτήριό μας έχει . . . αίθουσες διδασκαλίας
γραφεία . . . διαδρόμους και . . . αποθήκες. Όλες οι αίθουσες
όμοιάζουν με την ιδική μας και έχουν **νότιο** (μεσημβρινό) **προσανατολισμό**.

Το γραφείο εύρισκεται στο μέρος του διδακτηρίου μας. Σ' αυτό μένουν οι διδάσκαλοι, όταν δέν γίνεται μάθημα. Μέσα έχει τραπέζια, βιβλιοθήκες, καθίσματα, χάρτες και άλλα είδη.

Στο νότιο μέρος του διδακτηρίου απλώνεται η αύλη και ο κήπος του σχολείου μας, πού χωρίζεται σε **άνθόκηπο**, **λαχανόκηπο** και **δενδρόκηπο**. Δουλεύομε σ' αυτόν δυο φορές την εβδομάδα. Φυτεύομε άνη και λαχανικά. Τόν σκαλίζομε και τόν ποτίζομε συχνά, για νά διατηρήται πάντοτε πράσινος.

Η αύλη μας είναι αρκετά μεγάλη και φραγμένη με κάγκελλα. Σε μιá άκρη της υπάρχουν : **τό υπόστεγο** για τή Γυμναστική, **ή αποθήκη** και **οι βρύσες**. Στην άλλη άκρη υπάρχουν **τά αποχωρητήρια** και **ο όρνιθώνας** με τισ κοτούλες και τά κουνελάκια μας.

Μιά ήμέρα επισκεφθήκαμε όλες τισ αίθουσες και τó γραφείο. Έπειτα έμετρήσαμε όλο τó διδακτήριο, τήν αύλη και τόν κήπο. Έκάναμε κατόπιν τó σχεδιάγραμμα τους στην αύλη με πετραδάκια, στην άμμοδόχο, στόν πίνακα και στα τετράδιά μας.

*Άλλη ήμέρα μās διηγήθηκε ó δάσκαλός μας τήν Ιστορία του σχολείου μας.

*Ο δάσκαλός μας ονομάζεται κ.

*Ο Διευθυντής του σχολείου κ.

Οί άλλοι διδάσκαλοι κ.κ.

Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

Μάθημα 10

Οι δρόμοι, η Έκκλησία και η αγορά τῆς συνοικίας μας

Ἡ συνοικία τοῦ σχολείου μας ὀνομάζεται : «Συνοικία
» καὶ ἔχει πολλοὺς δρόμους, μιὰ Ἐκκλησία, πολλὰ
καταστήματα

1. **Οἱ δρόμοι.** Οἱ κυριώτεροι δρόμοι τῆς συνοικίας τοῦ σχο-
λείου μας εἶναι οἱ ἑξῆς :

2. **Ἐκτίμησις ἀποστάσεων.** Μιὰ ἡμέρα ὁ δάσκαλος μᾶς
ἔμαθε στοὺς γύρω τοῦ σχολείου δρόμους νὰ μετρᾶμε τὶς μικρὲς
ἀποστάσεις μὲ τὸ μέτρο καὶ μὲ τὰ βήματα. Μᾶς ἔμαθε ἀκόμη νὰ
ὑπολογίζωμε τὶς μικρὲς ἀποστάσεις, χωρὶς νὰ τὶς μετρᾶμε.

Ὅταν πηγαίνω ἀπὸ τὸ σπίτι μου στὸ σχολεῖο περνῶ τοὺς
ἑξῆς δρόμους :

3. **Ἡ Ἐκκλησία μας.** Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι μεγάλη καὶ
ἀφιερωμένη Ἑορτάζει στὶς
Σ' αὐτὴν λειτουργεῖ ὁ ἱερεὺς Ὁ νεώκορος τὴν
καθαρίζει καὶ ἀνάβει τὰ κανδήλια τῆς.

Τὸ τέμπλο μὲ τὶς εἰκόνες, ἡ Ὑραία Πύλη, ἡ Ἁγία Τράπεζα,
ὁ ἄμβωνας, τὸ δεσποτικὸ, τὰ στασίδια, τὰ ἀναλόγια τῶν ψαλ-
τῶν, οἱ πολυέλαιοι, τὰ κανδήλια, τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὰ εἰκονο-
στάσια στολίζουν πολὺ ὡραία τὴν Ἐκκλησία μας.

Στὴν Ἐκκλησία ἀκοῦμε τὴ θεία λειτουργία καὶ τὶς ἄλλες ἱε-
ρὲς ἀκολουθίες. Ἐκεῖ ἐπίσης γίνονται οἱ γάμοι, οἱ βαπτίσεις, οἱ κη-
δεῖες καὶ τὸ κατηχητικὸ σχολεῖο.

4. **Ἡ ἀγορὰ μας.** Τὸ μέρος, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ κατα-
στήματα, τὸ ὀνομάζομε **ἀγορά**. Τὰ κυριώτερα καταστήματα τῆς
ἀγορᾶς μας εἶναι τὰ ἑξῆς :

Μάθημα 11

Ἡ πλατεία, τὸ ἥρωο καὶ ὁ δημόσιος κήπος

1. **Ἡ πλατεία.** Κάθε συνοικία συνήθως ἔχει καὶ τὴν πλατεία της, ὅπου δὲν εἶναι κτισμένα σπίτια.

Γύρω ἀπὸ τὴν πλατεία ὑπάρχουν καφενεῖα, ζαχαροπλαστεία, ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ διάφορα ἄλλα κτίρια.

Οἱ πλατεῖες συνήθως στολιζόνται μὲ καλλωπιστικὰ δένδρα καὶ ἄνθη. Μερικὲς ἔχουν συντριβάνια, ποὺ πετοῦν τὸ νερὸ ὑψηλά.

Ἡ πλατεία εἶναι τὸ στολίδι κάθε συνοικίας, χωριοῦ ἢ πόλεως. Τὰ ἀπογεύματα γαμίζει ἀπὸ κόσμος, ποὺ ἔρχεται νὰ ψυχαγωγηθῇ. Φέρνουν καὶ οἱ μητέρες τὰ μικρά τους στὰ καρτσάκια.

Σὲ μερικὲς πλατεῖες ὑπάρχουν **κέντρα παιδικῆς χαρᾶς** μὲ κούιντες, τραμπάλες καὶ ἄλλα παιγνίδια γιὰ παιδιά.

Ἡ πλατεία μας εἶναι (Νὰ τὴν περιγράψης)

2. **Τὸ ἥρωο.** Ἡ ἥρωο εἶναι ἓνα μαρμάρينو μνημεῖο, ἀφιερωμένο σ' ἐκείνους, ποὺ ἔθυσίασαν τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν Πατρίδα μας. Κατὰ τὶς ἐθνικὲς ἑορτὲς τὸ στεφανώνομε ἕμεῖς οἱ μαθηταὶ μὲ τὸ δάφνιο στεφάνι τῆς δόξας.

Τὸ ἥρωο μας εἶναι (Νὰ τὸ περιγράψης)

3. **Ὁ δημόσιος κήπος.** Ἀρκετὲς πόλεις ἔχουν καὶ δημόσιους κήπους μὲ πανύψηλα δένδρα, πολύχρωμα ἄνθη καὶ συντριβάνια. Γραφικὰ δρομάκια ὀδηγοῦν στὰ διάφορα μέρη τους.

Σὲ πολλοὺς κήπους ὑπάρχουν μικρὲς λιμνοῦλες μὲ πάπιες, χῆνες, κύκνους καὶ ψαράκια. Γύρω τους παίζουν χαρούμενα τὰ παιδιά.

4. **Τὸ σχέδιο τῆς συνοικίας μας.** Κάποια ἡμέρα ἡ τάξις μας ἀνέβηκε σ' ἓνα ὕψωμα. Ἀπὸ ἐκεῖ παρατηρήσαμε ὅλη τὴ συνοικία μας καὶ προσδιωρίσαμε τὴ θέση (σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος), ποὺ εὑρίσκεται ἡ Ἐκκλησία, ἡ πλατεία κλπ. σχετικὰ μὲ τὸ σχολεῖο μας. Ἐπειτα τρία παιδιά μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου μας ἔκαναν τὸ σχέδιο τῆς συνοικίας μας μὲ πετραδάκια. Τὸ ἴδιο σχέδιο ἔκαναμε στὸν πίνακα, στὴν ἀμμοδόχο καὶ στὰ τετράδιά μας.

Μάθημα 12

Ἡ ὕδρευσις

1. **Ὑδρευσις** εἶναι ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον προμηθεύονται νερὸ οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά γιὰ τὶς ἀνάγκες τους.

Νερὸ προμηθεύομεθα ἀπὸ πηγές, πηγάδια, λίμνες καὶ ποτάμια.

Οἱ περισσότερες πόλεις καὶ ἀρκετὰ χωριά ὑδρεύονται (παίρνουν νερὸ) ἀπὸ πηγές. Κτίζουν μεγάλες δεξαμενές σ' ἓνα ὕψωμα καὶ συγκεντρώνουν σ' αὐτὲς τὸ νερὸ διαφόρων πηγῶν. Τὸ καθαρίζουν μὲ μηχανήματα, ποὺ λέγονται **διύλιστήρια**. Τὸ ἀπολυμαίνουν μὲ φάρμακα καὶ τὸ διοχετεύουν στὰ σπίτια μὲ σωλῆνες (**ὕδραγωγεῖο**). Αὐτὸς εἶναι ὁ καλύτερος τροπος ὑδρεύσεως.

Μερικὲς πόλεις καὶ χωριά ὑδρεύονται ἀπὸ ποτάμια ἢ λίμνες. Μεταφέρουν τὸ νερὸ μὲ ἀντλίες σὲ δεξαμενές. Ἐπειτα, ἀφοῦ τὸ καθαρίσουν καὶ τὸ ἀπολυμάνουν, τὸ διοχετεύουν μὲ σωλῆνες στὰ σπίτια.

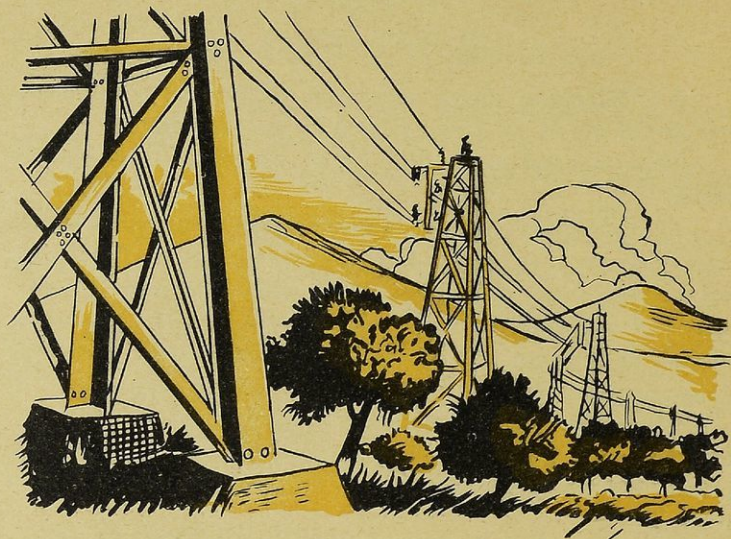
Ὅπου δὲν ὑπάρχουν τρεχούμενα νερά, ἡ ὕδρευσις γίνεται ἀπὸ **πηγάδια**. Τὸ νερὸ τους ὁμως δὲν εἶναι τόσο ὑγιεινὸ, διότι μολύνεται εὐκολα. Τὰ καλύτερα πηγάδια εἶναι τὰ **ἀρτεσιανά**, ποὺ τὰ ἀνοίγουν μὲ **γεωτρύπανα**. Τὸ νερὸ τους δὲν μολύνεται εὐκολα, διότι ἔρχεται ἀπὸ βαθειά.

Ὅπου δὲν ὑπάρχουν οὔτε πηγές, οὔτε πηγάδια, κτίζουν στὰ σπίτια **στέρνες**, ὅπου μαζεύονται τὰ βρόχινα νερά.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριὸ μας ὑδρεύεται (Νὰ περιγράψῃς τὴν ὕδρευσι τοῦ τόπου σου)

Μιά ἡμέρα ὄλα τὰ παιδιά τῆς τάξεώς μας ἐπήγαμε καὶ εἶδαμε τὰ ἔργα ὑδρεύσεως τοῦ τόπου μας. Ἐκεῖ ὁ δάσκαλος μᾶς διηγήθηκε τὴν ἱστορία τῆς ὑδρεύσεώς μας.

2. **Χρησιμότης τοῦ νεροῦ**. Τὸ νερὸ μᾶς εἶναι περισσότερο ἀπαραίτητο καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τροφή μας. Χωρὶς νερὸ δὲν ἠμποροῦμε νὰ ζήσωμε. Τὸ χρησιμοποιοῦμε ὁμως ἀκόμη γιὰ πολλὰς ἀνάγκες μας, ὅπως στὸ μαγείρεμα, στὸ πλύσιμο, στὸ λουτρό, στὸ πότισμα τῶν ζώων, τῶν κήπων καὶ τῶν χωραφιῶν, στὸ κατάρβευμα τῶν δρόμων, στὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ἐργοστάσια, τὰ συντριβάνια, τὰ παγοποιεῖα κλπ.

Μάθημα 13

Ό φωτισμός

Τόν παλαιό καιρό οί άνθρωποι έφωτίζοντο κατά τήν νύκτα μέ **φωτιά** ή μέ **δαδί**. Ἀργότερα έχρησιμοποιοῦσαν **λυχνάρια** μέ λάδι καί φυτίλι. Ό τρόπος αὐτός τοῦ φωτισμοῦ μέ λυχνάρια λαδιοῦ έκράτησε χιλιάδες χρόνια.

Πρῶτοι οί Κινέζοι καί οί Ἰάπωνες κατεσκεύασαν **κηριά** καί τὰ έχρησιμοποίησαν, γιά νά φωτίζονται.

Σιγά - σιγά μέ τò πέρασμα τοῦ χρόνου τὰ μέσα τοῦ φωτισμοῦ έτελειοποιήθηκαν. Ἐτσι τò 1860 μέ τήν ανακάλυψη τοῦ πετρελαίου έχρησιμοποιήθηκαν **λάμπες πετρελαίου**, μέ τίς όποιες φωτίζονται οί άνθρωποι καί σήμερα άκόμη σέ πολλά χωριά. Ἀργότερα εύρέθησαν κι άλλα μέσα φωτισμοῦ, όπως τò φωταέριο ή γκαζί, οί λάμπες άσετυλίνης, τὰ λούξ κ.ά.

Τέλος, άπό τò 1882 άρχισε νά χρησιμοποιήται τò **ήλεκτρικό φῶς** μέ τόν ήλεκτρικό λαπτῆρα, πού έφεῦρε ό Ἀμερικανός **Ἐντισσον**. Τò ήλεκτρικό φῶς είναι τò καλύτερο καί τò τελειότερο

μέσον φωτισμού. Με αυτό οι πόλεις γίνονται την νύκτα αληθινό πανόραμα.

Τώρα οι περισσότερες πόλεις και αρκετά χωριά της πατρίδος μας φωτίζονται με ηλεκτρικό ρεύμα της Δημοσίας 'Επιχειρήσεως 'Ηλεκτρισμού (Δ Ε.Η).

Το ρεύμα αυτό παράγεται στα **ύδροηλεκτρικά εργοστάσια** Λούρου, Άγρα, Λάδωνος και Μέγδοβα. Τα εργοστάσια αυτά κινούνται **μέ τη δύναμη του νερού**, που πέφτει από ύψηλά.

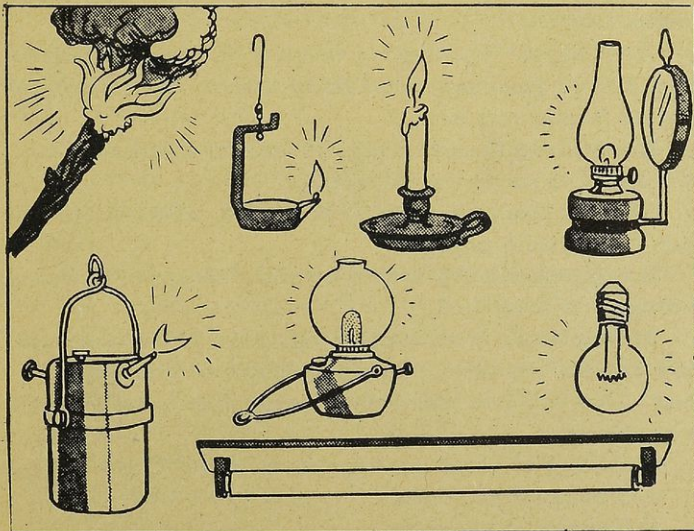
'Επίσης ηλεκτρικό ρεύμα της ΔΕΗ παράγεται και στα ηλεκτρικά εργοστάσια Άλιβερίου και Πτολεμαίδος, που έχουν ως καύσιμη ύλη τὸ **λιγνίτη**.

Τέλος, ηλεκτρικό ρεύμα παράγεται και σὲ μικρότερα εργοστάσια, που χρησιμοποιοῦν **πετρέλαιο** ως καύσιμη ύλη.

Τὸ ηλεκτρικό ρεύμα μεταφέρεται ἀπὸ τὰ εργοστάσια στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά με χονδρά μετάλλινα σύρματα, που στηρίζονται σὲ ὑψηλές σιδερένιες κολῶνες. (Βλέπε τὴν εἰκόνα τῆς προηγούμενης σελίδος). Οἱ κολῶνες αὐτές καὶ τὰ σύρματα ὀνομάζονται μ' ἓνα ὄνομα **ἐθνικὸ ἠλεκτρικὸ δίκτυο**.

Ὅσο περισσότερο νερὸ καὶ φῶς ἔχει ἓνας τόπος, τόσο πὶο πολιτισμένος εἶναι.

Τὸ χωριό ἢ ἡ πόλις μας φωτίζεται με

ΤΟ ΦΥΣΙΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μάθημα 14

Οί κῆποι καὶ οἱ ἀγροί

Ὅταν βγοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἢ τὴν πόλι μας, θὰ ἴδοῦμε : κήπους, ἀγρούς, φυτεῖς, λειβάδια καὶ δάση. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνομάζομε μ' ἓνα ὄνομα **φυσικὸν περιβάλλον**.

1. **Οἱ κῆποι.** Ὑλισμένοι ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τὴν καλλιέργεια τῶν **κῆπων ἢ περιβολιῶν**. Εἶναι οἱ **κηπουροί**.

Οἱ κηπουροὶ καλλιεργοῦν τριῶν εἰδῶν κήπους : **Ἀνθόκηπους**, μόνον μὲ ἄνθη. **Λαχανόκηπους**, μόνον μὲ λαχανικά. **Δενδρόκηπους**, μόνον μὲ δένδρα.

Τὰ εἶδη, ποὺ παράγουν οἱ κῆποι, τὰ ὀνομάζομε **κηπευτικά προϊόντα**. Αὐτὰ εἶναι : **Ἀνθη** : τριαντάφυλλα, χρυσάνθεμα, γαρύφαλλα, ζουμπούλια, κρινάκια, γιασεμιά, πανσέδες κ.ἄ. **Λαχανικά** : πατάτες, ντομάτες, κολοκύθια, μελιτζάνες, κουνουπίδια, λάχανα, καρόττα, σέλινα, σπανάκι, ραδίκια, μαρούλια κ.ἄ. **Ὀπωρικά** : μῆλα, πορτοκάλια, μανταρίνια, κεράσια, κυδώνια κ.ἄ.

Στὰ σπίτια τῶν χωριῶν ἔχουν συνήθως μικροὺς κήπους, μὲ ἄνθη, λαχανικά καὶ δένδρα. Ἀντιθέτως στὶς πόλεις ὀλίγα σπίτια διαθέτουν κήπους.

2. **Οἱ ἀγροί.** Ἐξω ἀπὸ τὶς πόλεις ἢ τὰ χωριά ἀπλώνονται οἱ **ἀγροί ἢ τὰ χωράφια**, ὅπου καλλιεργοῦνται δημητριακά, ὄσπρια καὶ βιομηχανικά φυτά.

Δημητριακά εἶναι : τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις ἢ βρίζα, τὸ καλαμπόκι καὶ τὸ ρύζι.

Ὀσπρια εἶναι : τὰ φασόλια, τὰ ρεβύθια, τὰ κουκιά, τὰ μπιζέλια, ἡ φακῆ καὶ ἡ φάβα.

Βιομηχανικά φυτά εἶναι : ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι, τὸ λινάρι, τὸ σπασάμι, τὸ κανάβι κ.ἄ.

Ἡ ἀσχολία μὲ τὴν καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν λέγεται **γεωργία**. Ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργία, ὀνομάζονται **γεωργοί ἢ ἀγρότες**. Ὅσα προϊόντα παράγουν οἱ γεωργοί, λέγονται **γεωργικά προϊόντα**.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριὸ μας παράγει τὰ ἑξῆς :

α) **Γεωργικά προϊόντα** :

β) **Κηπευτικά προϊόντα** :

Μάθημα 15

Οί φυτείες, οί λειμῶνες καί ἡ κτηνοτροφία

1. **Οί φυτείες.** Σέ μερικούς ἀγρούς ἔχομε φυτευμένα ἀμπέλια καί διάφορα δένδρα, ὅπως ἐλιές, πορτοκαλλιές, μηλιές κ. ἄ.

Οί **φυτείες** αὐτές παίρνουν τὸ ὄνομα τοῦ δένδρου, πού καλλιεργοῦμε. Ἔτσι ἔχομε τοὺς ἀμπελῶνες, τοὺς ἐλαιῶνες, τοὺς πορτοκαλεῶνες καί γενικά τοὺς ὄπωρῶνες.

2. **Οί λειμῶνες.** Ὑπάρχουν σέ πολλὰ μέρη καί τόποι, πού δέν καλλιεργοῦνται, ἀλλὰ φυτρῶνουν μόνον τοὺς ἀγρία χόρτα. Οἱ τόποι αὐτοὶ λέγονται **λειμῶνες** ἢ **λειβάδια**. Σ' αὐτὰ βόσκουν κοπάδια ἀπὸ διάφορα ζῶα, ὅπως πρόβατα, ἄλογα, βόδια κ. ἄ.

Τὰ λειβάδια εἶναι **θερινὰ** καί **χειμερινὰ** ἢ **χειμαδιά**. Τὰ θερινὰ εὐρίσκονται στὰ βουνά. Σ' αὐτὰ ὀδηγοῦν οἱ κτηνοτρόφοι τὰ κοπάδια τὸ καλοκαίρι. Τὰ χειμερινὰ εὐρίσκονται στοὺς κάμπους.

3. **Ἡ κτηνοτροφία.** Ὡρισμένοι ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ διατροφή καί τὴν περιποίησι πολλῶν μαζὶ ζῶων. Αὐτοὶ λέγονται **κτηνοτρόφοι** καί ἡ ἀσχολία τοὺς **κτηνοτροφία**.

Οἱ κτηνοτρόφοι τρέφουν καί περιποιοῦνται πρόβατα, γίδια, βόδια, γουρούνια καί ἄλλα ζῶα γιὰ **τὰ κτηνοτροφικὰ τοὺς προϊόντα**, ὅπως τὸ γάλα, τὸ τυρί, τὸ βούτυρο, τὸ λίπος, τὸ μαλλί, τὰ δέρματα κ. ἄ.

Ὅσοι βόσκουν τὰ κοπάδια τῶν ζῶων, ὀνομάζονται **βοσκοί**.

Σέ μερικές πόλεις καί χωριά τρέφουν μέσα σὲ κτίρια, (**τὰ βουστάσια**) ἀγελάδες ἐκλεκτῆς ράτσας, πού παράγουν παρὰ πολὺ γάλα.

Σέ πολλὰ ἐπίσης μέρη οἱ **πτηνοτρόφοι** τρέφουν μέσα σὲ κτίρια, (**τὰ πτηνοτροφεία**) πολλὲς κόττες, χῆνες, πάπιες, γαλοπούλες καί ἄλλα πτηνά, γιὰ τὴν παραγωγή αὐγῶν καί κρέατος.

Τέλος, παντοῦ ὑπάρχουν **μελισσοκομεῖα**, ὅπου οἱ **μελισσοκόμοι** τρέφουν μελίτσια σὲ **κυψέλες**.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει τὰ ἑξῆς:

- α) **Βουστάσια** :
- β) **Πτηνοτροφεία** :
- γ) **Μελισσοκομεῖα** :

Μάθημα 16

Τὰ δάση

1. Τὰ δάση. Στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους πολλοὶ τόποι σκεπάζονται ἀπὸ πυκνὰ ἄγρια δένδρα καὶ θάμνους, πού φυτρώνουν μόνα τους. Οἱ τόποι αὐτοὶ εἶναι τὰ δάση.

Στὰ δάση φυτρώνουν πεῦκα, ἔλατα, βελανιδιές, καστανιές καὶ ἄλλα δένδρα. Μέσα στὰ δάση ζοῦν διάφορα ἄγρια ζῶα, ὅπως λύκοι, ἀλεπές, τσακάλια, λαγοί, κουνάβια, υψίτσες, ἀγριογούρουνα, ἀρκοῦδες κ.ἄ. Ζοῦν ἀκόμη καὶ ἄγρια πουλιά : ἀετοί, μπεκάτσες, πέρδικες, κοτσύφια, τσίχλες κ.ἄ.

2. Ὠφέλειες ἀπὸ τὰ δάση. Τὰ δάση εἶναι πολύτιμος θησαυρὸς γιὰ κάθε τόπο, διότι :

1. Τὸ ἔδαφός των ἀπορροφᾷ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν, τὰ ὁποῖα ἔπειτα πλουτίζουν τὶς πηγές, ὅπως θὰ μάθωμε σ' ἄλλο μάθημα.

2. Προκαλοῦν βροχές καὶ μετριάζουν τὴν ὑπερβολικὴ ζέστη.

3. Τὰ δένδρα τους συγκρατοῦν τὴν ὀρμὴ τῆς βροχῆς. Ἐτσι δὲν ξεχειλίζουν οἱ χεῖμαρροι καὶ δὲν γίνονται ζημιές.

4. Κάνουν ὠραῖο τὸ τοπίο. Διότι οἱ γυμνοὶ τόποι εἶναι ἄγριοι καὶ ἄσχημοι, ἐνῶ οἱ δασωμένοι τόποι, εἶναι ἡμεροὶ καὶ ὠραῖοι.

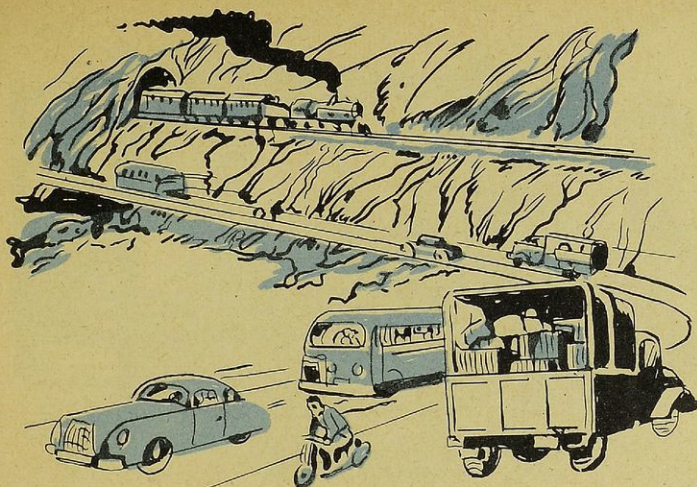
5. Μᾶς δίνουν διάφορα δασικὰ προϊόντα, ὅπως **ξυλεία**, (γιὰ οἰκοδομές, πλοῖα, ἐργαλεῖα, ξυλοκάρβουνα κλπ.) **καρπούς** (κάστανα, βελανιδία κλπ.) **ρετσίνι** κ.ἄ.

3. Ἀναδασώσεις. Ἐπειδὴ τὰ δάση μᾶς εἶναι ὠφέλιμα, ἀναδασώνομε τοὺς γυμνοὺς τόπους, πού δὲν ἔμποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν. Γιὰ τὴν ἀναδάσωσι κάθε τόπου φροντίζουν : ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, οἱ τοπικὲς ἀρχές, οἱ πρόσκοποι, οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων, οἱ διάφοροι σύλλογοι κ.λ.π. Ὅλοι μας πρέπει νὰ προφυλάσσωμε τὰ δάση ἀπὸ τὶς πυρκαϊῆς καὶ νὰ φροντίζωμε γιὰ τὴν ἀναδάσωσι τῶν γυμνῶν τόπων.

Γιὰ τὴν προστασία τῶν δασῶν φροντίζουν οἱ **δασοφύλακες**.

Οἱ **ύλοτόμοι**, ἀφοῦ πάρουν ἄδεια ἀπὸ τὶς **Δασικὲς ἀρχές**, κόβουν δένδρα ἀπὸ τὰ δάση καὶ κάνουν κορμούς γιὰ ξυλεία ἢ καυσόξυλα.

Ἦύω στὸ χωριὸ ἢ στὴν πόλι μας ὑπάρχουν τὰ ἐξῆς δάση :

Μάθημα 17

Ἡ συγκοινωνία

Συγκοινωνία είναι ἡ μεταφορὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸν ἓνα τόπο στὸν ἄλλο.

Στὰ πολὺ πάλαια χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἐταξίδευαν **πεζῶς**. Ἀργότερα ἐταξίδευαν στὴν ξηρὰ μὲ ζῶα καὶ ἀμάξια. Στὴ θάλασσα ἐταξίδευαν μὲ βάρκες καὶ καρόβια, πού ἐκινουῦντο στὴν ἀρχὴ μὲ κουπιά κι ἔπειτα μὲ πανιὰ (ἱστιοφόρα).

Τώρα ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ γρήγορα καὶ ἄνετα μέσα.

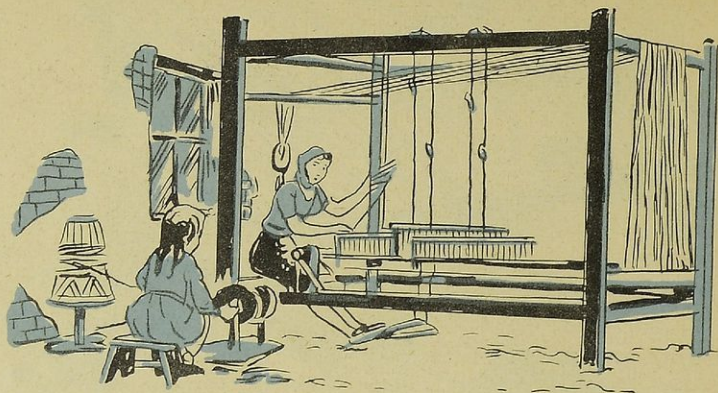
1. Στὴν ξηρὰ μέσα συγκοινωνίας ἔχομε: τὰ αὐτοκίνητα (λεωφορεῖα, πούλμαν, φορτηγά, ταξὶ καὶ κοῦρσες), τοὺς σιδηροδρόμους ἢ τραίνα, τὰ τρόλλεϋ - μπάς, τὰ ποδήλατα, τὶς μοτοσυκλέττες, τὰ ἀμάξια, τὰ κάρρα καὶ τὰ φορτηγά ζῶα.

Τραίνα ἔχομε τεσσάρων εἰδῶν: ἐπιβατικά, φορτηγά, αὐτοκινητάμαξες ἢ ὄτομοτρὶς καὶ ἠλεκτρικά. Ἐπάνω στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμὲς τρέχουν οἱ ἀμαξοστοιχίες τῶν τραίνων, πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν **ἀτμομηχανή** καὶ τὰ **βαγόνια**. Ὅσοι σιδηρόδρομοι σκαρφαλώνουν στὰ βουνά, λέγονται **ὄδοντωτοί**.

2. Στὴ θάλασσα ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ πλοῖα, βενζινοπλοῖα, βάρκες κλπ. Γιὰ τὰ πλοῖα θὰ μάθωμε στὸ 36 μάθημα.

3. Στὸν ἀέρα ταξιδεύομε μὲ ἀεροπλάνο καὶ ἐλικόπτερα.

Τὸ πιὸ γρήγορο μέσο συγκοινωνίας εἶναι τὸ ἀεροπλάνο.

Μάθημα 18

Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ βιομηχανία

1. **Ἡ βιοτεχνία.** Τὸ μαλλί, γιὰ νὰ τὸ κάνουμε ροῦχα, τὸ γνέθουμε, τὸ βάφομε, τὸ ὑφαίνομε κλπ. Δηλαδή τὸ κατεργαζόμεθα. Τὸ ἴδιο κάνουμε μὲ τὸ βαμβάκι, τὸ σιτάρι καὶ τὰ ἄλλα προϊόντα. Πρῶτα τὰ κατεργαζόμεθα καὶ ὕστερα τὰ χρησιμοποιοῦμε.

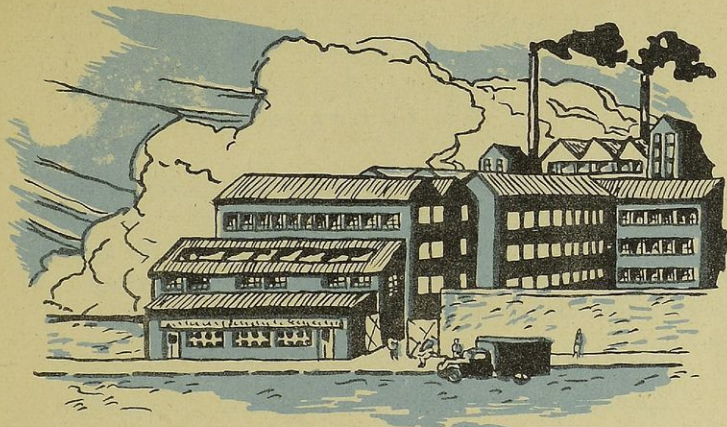
Ὅταν ἡ κατεργασία τῶν προϊόντων γίνεται χωρὶς πολλὰ καὶ μεγάλα μηχανήματα, λέγεται **βιοτεχνία**. Ἔχομε δύο εἰδῶν βιοτεχνία: τὴν οἰκιακὴ καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ.

Οἰκιακὴ βιοτεχνία εἶναι ἡ κατεργασία τῶν προϊόντων στὸ σπίτι, ὅπως π.χ. τὸ πλέξιμο, τὸ ράψιμο, ὁ ἀργαλειὸς κλπ.

Ἐπαγγελματικὴ βιοτεχνία εἶναι ἡ κατεργασία τῶν προϊόντων ἀπὸ εἰδικούς τεχνίτες σὲ ἐργαστήρια, ὅπως π.χ. ὑποδηματοποιεῖα, βαφεῖα, σιδηρουργεῖα, ἐπιπλοποιεῖα κλπ.

2. **Ἡ βιομηχανία.** Ὅσο προώδευαν οἱ ἄνθρωποι, τόσο μεγαλύτερες ἐγίνοντο οἱ ἀνάγκες τους. Γι' αὐτὸ τὰ προϊόντα τῆς βιοτεχνίας δὲν ἐπαρκοῦσαν. Ἐπρεπε νὰ γίνουν περισσότερα καὶ φθηνότερα προϊόντα. Σιγὰ - σιγὰ οἱ ἄνθρωποι ἔκαναν τέλεια μηχανήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπεξεργάζονται τὶς πρῶτες ὕλες καὶ κατασκευάζουν πιὸ γρήγορα ἀπὸ τοὺς τεχνίτες πολλὰ, ὅμοια, ὠραῖα καὶ φθηνὰ προϊόντα. Τὰ κτίρια, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα αὐτὰ τὰ μηχανήματα, ὀνομάζονται **ἐργοστάσια**.

Βιομηχανία εἶναι ἡ κατασκευὴ διαφόρων προϊόντων ἀπὸ ἐργοστάσια μὲ μηχανές.

Έχουμε δύο ειδών βιομηχανίες : τή βαρεία καί τήν ελαφρά.

Βαρεία βιομηχανία είναι ή βιομηχανία, πού παράγει μηχανήματα, ατμόπλοια, σιδηροδρόμους, αυτοκίνητα κ.ά.

Έλαφρά βιομηχανία είναι ή βιομηχανία, πού παράγει προϊόντα για τήν κατανάλωσι από τους ανθρώπους, όπως π. χ. ύφασματα, φάρμακα, έπιπλα, τρόφιμα, σαπούνι, καραμέλλες κλπ.

Πρώτες ύλες λέγομε τά υλικά, πού χρησιμοποιούν τά εργοστάσια για τήν παραγωγή τών προϊόντων τους. Τέτοιες πρώτες ύλες είναι : τó βαμβάκι, τó μαλλί, τó λίνo, ή γιούτη, τó νάυλο, τó σιτάρι, ó καπνός κ.ά.

Τά προϊόντα, πού παράγουν τά εργοστάσια, λέγονται **βιομηχανικά προϊόντα**. Τέτοια βιομηχανικά προϊόντα είναι : τά ύφασματα, τά μαγειρικά σκεύη, τά γυαλικά, τά φάρμακα, τά λιπάσματα, οί κονσέρβες, τά χρώματα, τó σαπούνι, τά τσιγάρα, τά αυτοκίνητα καί πολλά άλλα.

Από όλες τις χώρες τά περισσότερα εργοστάσια τά έχει ή Αμερική. Όσο περισσότερα εργοστάσια έχει μιá χώρα, τόσο πλουσιώτερη είναι. Διότι παράγει άφθονα προϊόντα καί στα εργοστάσιά της εργάζονται πολλοί άνθρωποι.

Στήν πόλι ή στα χωριά μας υπάρχουν τά εξής :

α) **Έργοστάσια** :

β) **Βιοτεχνικά εργαστήρια** :

Αυτά παράγουν τά εξής προϊόντα :

Μάθημα 19

Τὸ ἔμποριο

Οἱ διάφοροι τόποι τῆς πατρίδος μας δὲν παράγουν καὶ οὐτε κατασκευάζουν στὰ ἐργοστάσια τὰ ἴδια προϊόντα. Γι' αὐτὸ ὁ ἕνας τόπος ἀγοράζει ἀπὸ τὸν ἄλλον τὰ εἶδη, ποὺ δὲν ἔχει. Τὴν ἀγορὰ καὶ τὴν πώλησι τῶν εἰδῶν τὴν κάνουν οἱ **ἔμποροι**. Ἡ ἀσχολία δὲ τῶν ἐμπόρων λέγεται **ἔμπόριο**. Ὡστε :

Ἐμπόριο εἶναι ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ πώλησις διαφόρων εἰδῶν.

Ἐμπορος λέγεται αὐτός, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἔμπόριο.

Παραγωγοὶ ὀνομάζονται, ὅσοι παράγουν προϊόντα.

Καταναλωταὶ ὀνομαζονται, ὅσοι ἀγοράζουν προϊόντα.

Ἐμπορικὰ καταστήματα εἶναι τὰ μαγαζιά, ποὺ πωλοῦν τὰ διάφορα εἶδη.

Ἐχομε τρία εἶδη ἐμπορίου : τὸ **ἔσωτερικό**, τὸ **εἰσαγωγικό** καὶ τὸ **ἐξαγωγικό**.

Εἶπαμε ὅτι ὁ ἕνας τόπος ἀγοράζει ἀπὸ τὸν ἄλλον τὰ προϊόντα, ποὺ δὲν ἔχει. Ἔτσι γίνεται μιὰ ἀνταλλαγὴ προϊόντων μεταξὺ τῶν διαφόρων τόπων τῆς πατρίδος μας. Ἀπὸ τὴν ἀνταλλαγὴ αὐτὴ τῶν προϊόντων γίνεται ἐμπορικὴ κίνησις στὸ ἔσωτερικὸ τοῦ Κράτους μας. Ἡ κίνησις αὐτὴ λέγεται **ἔσωτερικὸ ἔμπόριο**.

Ἡ χώρα μας δὲν παράγει ὅλα τὰ εἶδη, ποὺ μᾶς χρειάζονται. Γι' αὐτὸ ἀγοράζομε ἀπὸ τὶς ξένες χῶρες : καφέ, ζάχαρι, τσάι, πετρέλαιο, μηχανές, αὐτοκίνητα κλπ. Αὐτὸ λέγεται **εἰσαγωγικὸ ἔμπόριο**.

Ἐχομε ὅμως καὶ προϊόντα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται καὶ ἀγοράζονται ἀπὸ ἐμᾶς ἄλλοι λαοί, ὅπως λάδι, ἐλιές, καπνὸ, σταφύλια, κρασιά, ρετσίνα, σῦκα, σπόγγους, μεταλλεύματα κ.ἄ. Αὐτὰ οἱ ἔμποροὶ μας τὰ πωλοῦν στὶς ξένες χῶρες. Αὐτὸ λέγεται **ἐξαγωγικὸ ἔμπόριο**.

Στὴν πόλι ἢ στὸ χωριὸ μας ὑπάρχουν τὰ ἐξῆς κυριώτερα **ἐμπορικὰ καταστήματα** :

ΤΡΟΦΕΣ - ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ - ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Μάθημα 20

Οί τροφές

1. **Εΐδη τροφῶν.** Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ζήσει, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ διάφορες τροφές. Τὶς τροφές αὐτές τὶς παίρνει ἀπὸ τὰ ζῶα (ζωϊκὲς τροφές) καὶ ἀπὸ τὰ φυτὰ (φυτικὲς τροφές).

Ζωϊκὲς τροφές εἶναι : τὸ κρέας, τὰ ψάρια, τὸ γάλα, τὸ τυρὶ, τὸ βούτυρο, τὸ γιασούρτι, τὸ λίπος, τὰ αὐγά κ. ἄ.

Φυτικὲς τροφές εἶναι : τὸ ψωμί, τὸ λάδι, οἱ ἐλιές, τὰ φρούτα, τὰ λαχανικά, οἱ ξηροὶ καρποί, τὰ ζυμαρικά, τὸ ρύζι κλπ.

*Ἐχομε λοιπὸν δύο εἰδῶν τροφές : ζωϊκὲς καὶ φυτικὲς.

2. **Ἐπεξεργασία τῶν τροφῶν.** Τὰ φρούτα, τὰ λαχανικά, τοὺς καρποὺς καὶ ἄλλες τροφές τὶς τρώγομε, ὅπως τὶς παίρνομε ἀπὸ τὰ φυτὰ ἢ τὰ ζῶα. Ἀντίθετα τὸ σιτάρι, τὸ ρύζι καὶ ἄλλες τροφές τὶς τρώγομε, ἀφοῦ τὶς ἐπεξεργασθοῦμε. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν τροφῶν γίνεται : στοὺς ἀλευρομύλους, τὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ τυροκομεῖα, τὰ ἐλαιουργεῖα, τὰ μακαρονοποιεῖα κλπ.

3. **Διατήρησις τῶν τροφῶν.** Μερικὲς τροφές καταστρέφονται, ἂν μείνουν καὶ δὲν φαγωθοῦν ἀμέσως. Γι' αὐτὸ τὶς κάνομε κονσερβες ἢ τὶς διατηροῦμε σὲ ψυγεῖα.

Οἱ κονσερβες γίνονται σὲ ἐργοστάσια, ποὺ τὰ ὀνομάζομε **κονσερβοποιεῖα**. Ἔτσι ἔχομε κονσερβες ψαριῶν, κρεάτων κλπ.

Σὲ ἐργοστάσια - ψυγεῖα ἀποθηκεύομε μεγάλες ποσότητες τυριῶν, φρούτων, κρεάτων, ψαριῶν κλπ. Στὰ σπίτια μας διατηροῦμε τὰ φαγητὰ ἢ τὶς ἄλλες τροφές σὲ ψυγεῖα πάγου ἢ ἠλεκτρικά.

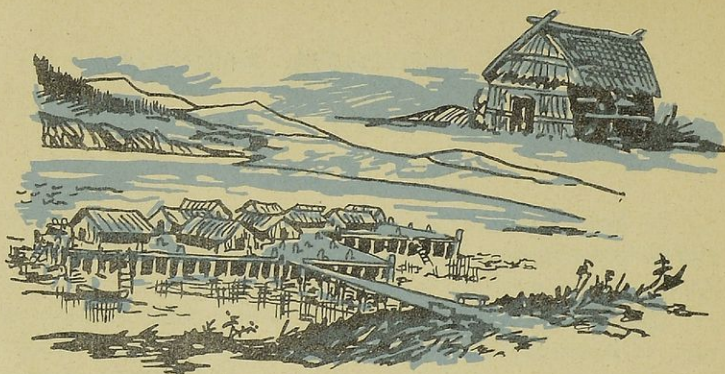
4. **Μαγειρικὴ.** Πολλὲς τροφές δὲν τὶς τρώγομε ὠμές, ἀλλὰ τὶς μαγειρεύομε. Δηλ. τὶς κάνομε φαγητὰ. Ἡ τέχνη νὰ μαγειρεύομε νόστιμα καὶ ὑγιεινὰ φαγητὰ λέγεται **μαγειρικὴ**. Ἐνῶ ἡ τέχνη νὰ κάνωμε γλυκίσματα λέγεται **ζαχαροπλαστικὴ**.

Στὸ σπίτι μαγειρεύει ἡ μητέρα καὶ στὰ ἐστιατόρια ὁ **μάγειρος**. Τὰ φαγητὰ τὰ μαγειρεύομε σὲ διάφορες κουζίνες (ἠλεκτρικὲς, πετρελαίου, γκαζιοῦ, ὑγραερίου) ἢ μὲ ξύλα ἢ μὲ κάρβουνα.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριὸ μας

α) **Παράγει τὶς ἐξῆς τροφές :**

β) **Ἀγοράζει ἀπὸ ἄλλα μέρη τὶς ἐξῆς τροφές :**

Μάθημα 21

Ἡ κατοικία

1. **Ἡ κατοικία.** Τὰ σπίτια, πού κτίζουν οἱ ἄνθρωποι, γιά νά ζοῦν μέσα σ' αὐτά, λέγονται **κατοικίες**.

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, γιά νά προστατευθοῦν ἀπό τὸ κρύο, τὴ ζέστη, τὴ βροχὴ καὶ τὸ χιόνι ἢ ἀπὸ τὰ θηρία ἐκατοικοῦσαν μέσα στὰ δάση σὲ σπηλιές ἢ σὲ κουφάλες δένδρων.

Ἀργότερα ἐκατοικοῦσαν σὲ καλύβες, πού τὶς κατασκεύαζαν ἐπάνω σὲ δένδρα καὶ τὶς ἐστερέωναν μὲ πασσάλους μέσα σὲ λίμνες ἢ σὲ ποτάμια.

Σιγὰ - σιγὰ ἔκαναν καλύτερες κατοικίες. Γιὰ νά κτισθοῦν ὁμως σπίτια, σὰν τὰ σημερινά, ἔπέρασαν χιλιάδες χρόνια.

Τώρα χρησιμοποιοῦμε τὰ σπίτια, γιά κατοικίες, καταστήματα, γραφεῖα, ἀποθήκες, ἐργαστήρια, ἐργοστάσια, σχολεῖα κλπ.

Συνηθισμένοι τύποι σπιτιῶν μέσα στὶς πόλεις εἶναι οἱ **μονοκατοικίες** καὶ οἱ **πολυκατοικίες**, ὅπου κάθε οἰκογένεια μένει σ' ἓνα **διαμερίσμα**.

Ἔχουμε κτίρια μονώροφα, διώροφα καὶ πολυώροφα.

Ἐπίσης ἔχουμε ἐπαύλεις, ἀγροικίες καὶ ἐξοχικά σπίτια.

Ἐπαύλεις ἢ βίλλες εἶναι τὰ ὠραία ἐξοχικά σπίτια μὲ κήπο γύρω τους.

Ἀγροικίες εἶναι τὰ σπίτια, πού ὑπάρχουν ἔξω στὰ χωράφια.

Ἐξοχικά σπίτια εἶναι τὰ σπίτια, πού κτίζομε στὶς ἐξοχές, γιά νά παραθερίζωμε τὸ καλοκαίρι.

Όπου κάνει σεισμούς, κτίζουν **άντισεισμικά σπίτια**.

Μιά άνετη κατοικία πρέπει νά ἔχη 3 - 4 δωμάτια, κουζίνα, λουτρό, ἀποθήκη καί πλυσταριό.

2. Οἱ οἰκοδόμοι. Οἱ μηχανικοὶ κάνουν τὰ σχέδια καί οἱ οἰκοδόμοι κατασκευάζουν τὰ σπίτια.

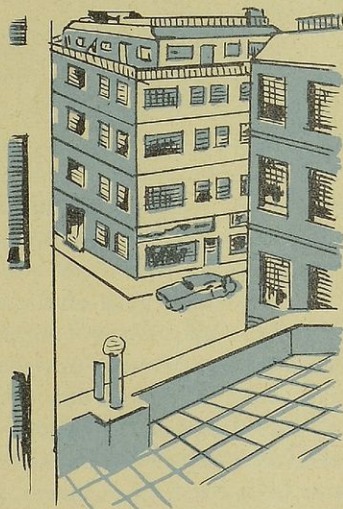
Οἰκοδόμοι εἶναι : οἱ κτίστες, οἱ ξυλουργοί, οἱ σοβατζήδες, οἱ ἐλαιοχρωματισταί, οἱ μαρμαράδες, οἱ ὑδραυλικοὶ κ.ἄ.

Οἱ οἰκοδόμοι γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν σπιτιῶν χρησιμοποιοῦν διάφορα **οἰκοδομικὰ ὕλικα** : πέτρες, τοῦβλα, χαλίκι,τσιμέντο, ἄμμο, ἀσβέστη, ξυλεῖα, καρφιά, μάρμαρα, σίδερα, σωλῆνες, σιδερικά, καλλώδια, ἐλαιοχρώματα κλπ.

3. Ἡ θέρμανσις τῶν σπιτιῶν. Τὸν χειμῶνα στὰ χωριὰ τὰ σπίτια θερμαίνονται μὲ ξύλα, πού τὰ καίουν στὰ **τζάκια**.

Στὶς πόλεις ὁμως τὰ σπίτια θερμαίνονται μὲ κεντρικὴ θέρμανσι (**καλοριφέρ**) ἢ μὲ θερμάστρες (ἠλεκτρικές, πετρελαίου, ξύλων, ἀνθρακίτη κ.ἄ.).

Τὰ ὕλικα, πού καίομε στὶς θερμάστρες, ὀνομάζονται **καύσιμες ὕλες**. Τέτοιες καύσιμες ὕλες εἶναι: τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, τὸ πετρελαῖο, τὰ ξύλα, ὁ ἀνθρακίτης, ὁ λιγνίτης, τὸ κῶκ καί τὰ κάρβουνα.

Μάθημα 22

Τὰ ένδύματα και τὰ ύποδήματα

1. **Τὰ ένδύματα.** Ο άνθρωπος, για να προφυλαχθή από το κρύο, τη βροχή, το χιόνι κλπ. είναι ανάγκη να φορή ένδύματα και ύποδήματα.

Οί πρώτοι άνθρωποι έφοροϋσαν φτερά, φύλλα και δέρματα ζώων, που έσκότωναν οί ίδιοι. Σιγά - σιγά άρχισαν να κατασκευάζουν ένδύματα από μαλλί, βαμβάκι και άλλες ύλες.

Τὰ ένδύματα παίρνουν τὸ όνομά τους από τήν πρώτη ύλη, που κατασκευάζονται. Έτσι έχομε ένδύματα : μάλλινα, βαμβακερά, λινά, μεταξωτά, νάυλον κ.ά.

Η έπεξεργασία τών πρώτων ύλών τών ένδυμάτων γίνεται σε κλωστήρια, ύφαντήρια, ραφεία και καθαριστήρια.

Στά κλωστήρια κάνουν κλωστές από μαλλί, βαμβάκι κλπ.

Στά ύφαντήρια ύφαινουν τὰ ύφάσματα με κλωστές σε άργαλειούς. Τέτοιους άργαλειούς έχουν σχεδόν όλα τὰ σπιτιτά στα χωριά. Σ' αυτούς ύφαινουν κουβέρτες, κιλίμια, πετσέτες κ.ά.

Στά ραφεία με ύφάσματα ράβουν οί **ράπτες** κοστούμια και παλτά, άνδρικά ή παιδικά. Οί **μοδίστρες** ράβουν τὰ γυναικεία ένδύματα, ήτοι φορέματα, παλτά, ταγέρ, φοϋστες κ.ά.

Στά καθαριστήρια καθαρίζομε τὰ ένδύματά μας, όταν λερωθοϋν, και στα **βαφεία** τὰ βάφομε.

2. **Τὰ ύποδήματα ή παπούτσια.** Οί πρώτοι άνθρωποι δέν έφοροϋσαν ύποδήματα. Σιγά - σιγά άρχισαν να βάζουν στα πόδια τους άκατέργαστα δέρματα κι έπειτα πέδιλλα. Τώρα τὰ ύποδήματα γίνονται από δέρματα διαφόρων ζώων, που τὰ κατεργάζονται στα **βυρσοδεφεία**.

Με τὰ δέρματα αυτά οί **ύποδηματοποιοί** κατασκευάζουν διάφορα ύποδήματα άνδρικά, γυναικεία και παιδικά.

Τὰ έργαστήρια, όπου κατασκευάζονται τὰ ύποδήματα, όνομάζονται **ύποδηματοποιεία**.

Στήν πόλι ή στο χωριό μας έχομε τὰ έξης :

α) **Ραφεία** :

β) **Ύποδηματοποιεία** :

Τὰ σύννεφα καὶ ἡ βροχὴ

“Ὅλο τὸν χρόνο δὲν ἔχομε τὸν ἴδιο καιρό. *Ἄλλοτε ἔχομε ἥλιο. *Ἄλλοτε σύννεφα καὶ βροχὴ. *Ἄλλοτε χιόνι. *Ἄλλοτε δυνατὸ ἀέρα κλπ. Ὁ καιρὸς δηλ. διαρκῶς μεταβάλλεται. Τὶς μεταβολὲς αὐτὲς τοῦ καιροῦ τὶς ὀνομάζομε **μετεωρολογικὰ φαινόμενα**.

Μετεωρολογικὰ φαινόμενα εἶναι : τὰ σύννεφα, ἡ βροχὴ, τὸ χαλάζι, τὸ χιόνι, ἡ ὀμίχλη, ἡ δροσιά, ἡ πάχνη καὶ οἱ ἄνεμοι.

1. **Τὰ σύννεφα.** Ὁ ἥλιος ζεσταίνει τὰ νερὰ τῆς θάλασσης, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, καὶ τὰ κάνει **ὑδρατμούς**. Δηλαδή πολὺ μικρὲς σταγόνες νεροῦ, ποὺ δὲν τὶς βλέπομε μιὰ-μιὰ, ἀλλὰ, ὅταν συγκεντρωθοῦν πολλὲς μαζί, τὶς βλέπομε σὰν καπνὸ.

Οἱ ὑδρατμοὶ εἶναι ἐλαφρότεροι ἀπὸ τὸν ἀέρα. Γι’ αὐτὸ ἀπλώνονται, ἀνεβαίνουν ὑψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ σχηματίζουν ἐκεῖ τὰ **σύννεφα**.

Ὁ ἀέρας παρασύρει τὰ σύννεφα ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφρά. *Ἔτσι ὁ οὐρανὸς ἄλλοτε εἶναι **συννεφιασμένος** κι ἄλλοτε **αἶθριος** (χωρὶς σύννεφα).

2. **Ἡ βροχὴ.** Τὰ σύννεφα, ὅταν συναντήσουν στὸν οὐρανὸ ψυχρὰ ρεύματα ἀέρος, κρυώνουν. Οἱ ψιλοὶ ὑδρατμοὶ τοὺς πυκνώνουν πολὺ, ἐνώνονται καὶ γίνονται μικρὲς ἢ χονδρότερες σταγόνες νερό, οἱ ὁποῖες πέφτουν στὴ γῆ, ὡς **βροχὴ**.

Ἡ βροχὴ ἄλλοτε πέφτει ψιλὴ σὲ λεπτὲς σταγόνες κι ἄλλοτε **ραγδαία**, ἀλλὰ σύντομη, σὲ χονδρὲς σταγόνες.

Οἱ πολὺ δυνατὲς βροχές, ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ ἄνεμο, ἀστραπὲς καὶ βροντές, προξενοῦν ζημιές στὰ φυτὰ. Αὐτὲς λέγονται **καταιγίδες**.

Οἱ βροχές πλουτίζουν μὲ νερὸ τὶς πηγές. Ποτίζουν τὰ σπαρτά, τὰ χόρτα τῶν λιβαδειῶν καὶ τὰ ἄλλα φυτὰ, καὶ καθαρίζουν τὸ ἔδαφος. *Ἔτσι μᾶς εἶναι πολὺ ὠφέλιμες.

Μάθημα 24

Τò χαλάζι, τò χιόνι, ή όμίχλη, ή δροσιά και ή πάχνη

1. Τò χαλάζι. Όταν τὰ σύννεφα ταξιδεύουν στὸν οὐρανό, συμβαίνει νὰ συναντήσουν ξαφνικά ἕνα πολὺ ψυχρὸ ρεῦμα ἀέρος. Τότε οἱ ὕδρατμοὶ τους κρυσταλλοποιεῖται, πυκνώνουν ἀμέσως καὶ γίνονται μικροὶ ὄγκοι ἀπὸ πάγο, ποὺ πέφτουν μὲ ὄρμη στὴ γῆ. Ἔτσι ἔχομε τὸ **χαλάζι**.

Όταν τὸ χαλάζι ἔχη μεγάλο μέγεθος, κάνει καταστροφὲς στὰ φυτὰ, κάποτε καὶ στὰ ζῶα καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

2. Τò χιόνι. Τὸν χειμῶνα, ὅταν τὰ σύννεφα ἀνεβῶν ὑψηλά, συμβαίνει νὰ συναντήσουν πολὺ κρύο ἀέρα. Τότε οἱ ὕδρατμοὶ τους πυκνώνουν ἀργὰ - ἀργὰ, παγώνουν καὶ γίνονται μικρὲς **νυφάδες** (κρυσταλλάκια). Οἱ νυφάδες αὐτὲς ἐνώνονται πολλὲς μαζί, βαραίνουν καὶ πέφτουν στὴ γῆ. Ἔχομε ἔτσι τὸ **χιόνι**.

Τὸ χιόνι, ὅταν συνοδεύεται μὲ παγωνιά, κάνει μεγάλες καταστροφὲς στοὺς ὀπωρῶνες καὶ στὰ φυτὰ. Όταν ὁμως δὲν συνοδεύεται ἀπὸ παγωνιά, εἶναι πολὺ εὐεργετικὸ γιὰ τὰ σπαρτὰ.

3. Ἡ όμίχλη. Πολλὲς φορές τὰ σύννεφα σέρνονται ἐπάνω στὸ ἔδαφος τῆς ξηρᾶς ἢ στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Τὰ σύννεφα αὐτὰ τὰ ὀνομάζομε **όμίχλη**.

Ἡ όμίχλη εἶναι συχνὴ συνήθως κατὰ τὰ πρωινὰ τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοιξέως. Κάποτε οἱ όμίχλες διακοῦν ὅλη τὴν ἡμέρα ἢ καὶ ἑβδομάδες ὀλόκληρες.

Όταν ἡ όμίχλη εἶναι πυκνὴ στὴ θάλασσα, τὰ πλοῖα κινδυνεύουν νὰ πέσουν στὴν ξηρὰ ἢ νὰ κτυπήσουν σὲ σκοπέλους καὶ νὰ βουλιάξουν. Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀεροπλάνα, ὅταν ὑπάρχη πυκνὴ όμίχλη στὴν ξηρὰ, κινδυνεύουν νὰ κτυπήσουν ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ νὰ συντριβοῦν.

4. Ἡ δροσιά. Τὴν ἀνοιξὶ πολλὲς φορές οἱ ὕδρατμοὶ, ποὺ εὐρίσκονται κοντὰ στὴν ξηρὰ, κρυσταλλοποιεῖται τὴ νύκτα. Τότε πυκνώνουν καὶ γίνονται μικρὲς σταγόνες νερό, ποὺ κάθονται στὴ χλόη καὶ στὰ δένδρα. Οἱ σταγόνες αὐτὲς, ποὺ λάμπουν σὰν διαμάντια στὸν ἥλιο, λέγονται **δροσιά** ἢ **δρόσος**.

5. Ἡ πάχνη. Τὸν χειμῶνα, τὶς ἀσύννεφιαστες νύκτες, ὅταν τὸ κρύο εἶναι δυνατὸ, οἱ σταγόνες τῆς δροσιᾶς παγώνουν καὶ γίνονται, σὰν ψιλὸ χιόνι. Ἔχομε τότε τὴν **πάχνη**.

Μάθημα 25

Ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ οἱ ἄνεμοι

1. **Ἡ ἀτμόσφαιρα.** Ὁ ἀέρας, πού σκεπάζει γύρω - γύρω τὴ γῆ μας, ὀνομάζεται **ἀτμόσφαιρα**.

Τὸν ἀέρα δὲν τὸν βλέπομε, διότι δὲν ἔχει χρῶμα. Οὔτε ἡμποροῦμε νὰ τὸν πιάσωμε. Τὸν καταλαβαίνομε ὁμως, ὅταν φυσᾷ. Κινεῖ τότε τὰ δένδρα καὶ τὰ σπαρτά. Σηκώνει σκόνη κλπ.

Ὁ ἀέρας εἶναι ἀπαραίτητος στὴ ζωὴ μας. Χωρὶς αὐτὸν δὲν ἡμποροῦν νὰ ζήσουν οὔτε οἱ ἄνθρωποι, οὔτε τὰ ζῶα, οὔτε τὰ φυτά, διότι ἀναπνεύουν. Χωρὶς ἀέρα δὲν ἡμποροῦν νὰ πετάξουν τὰ πουλιά, οὔτε νὰ ταξιδεύσουν τὰ ἀεροπλάνα.

Ὅσο ἀνεβαίνομε ὑψηλότερα, τόσο ὁ ἀέρας γίνεται ἀραιότερος καὶ ἡ ἀναπνοὴ μας δυσκολώτερη.

2. **Οἱ ἄνεμοι.** Πολλὲς φορὲς ὁ ἀέρας φυσᾷ με δύναμι. Τότε λέγεται **ἄνεμος**. Οἱ ἄνεμοι σχηματίζονται ὡς ἑξῆς :

Ὅταν ὁ ἥλιος ζεσταίνη ἕναν τόπο, ζεσταίνεται μαζί καὶ ὁ ἀέρας, πού εἶναι κοντὰ στὸ ἔδαφος. Γίνεται ἔτσι ἐλαφρότερος καὶ ἀνεβαίνει ὑψηλά. Τρέχει τότε νὰ πᾶ ἰσὴ θέσι του ἄλλος ἀέρας κρύος καὶ βαρύτερος. Ἐτσι μὲ τὶς μετακινήσεις αὐτὲς σχηματίζονται ρεύματα ἀέρος, πού ὀνομάζονται **ἄνεμοι**.

Οἱ ἄνεμοι παίρνουν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸ μέρος, πού φυσοῦν : Ἀνατολικός, Δυτικός, Βορριᾶς, Νοτιᾶς κλπ.

Οἱ ἄνεμοι μεταφέρουν ἀπὸ ἄνθος σὲ ἄνθος τὴ γύρι καὶ γονιμοποιοῦν τὰ φυτά. Ἀνανεώνουν τὸ μολυσμένο ἀέρα τῶν πόλεων καὶ τῶν κλειστῶν χώρων. Ἀλλάζουν τὸν καιρὸ. Φέρνουν τὴ βροχὴ καὶ μᾶς δίνουν διάφορες ἄλλες ὠφέλειες.

Κάποτε οἱ ἄνεμοι φυσοῦν πάρα πολὺ δυνατά. Ξερριζώνουν δένδρα. Γκρεμίζουν στέγες. Βουλιάζουν πλοῖα στὴ θάλασσα καὶ γενικῶς προσενοῦν μεγάλες καταστροφές. Οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ ὀνομάζονται **θύελλες**.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς γενικοὺς ἀνέμους ὑπάρχουν καὶ τοπικοί. Ἐτσι τὶς πρωινὲς ὥρες τοῦ καλοκαιριοῦ φυσᾷ ἀπὸ τὴ θάλασσα στὴν ξηρὰ ἕνα δροσερὸ ἀεράκι, πού λέγεται **θαλασσία αὔρα**. Κατὰ τὸ βράδυ γίνεται τὸ ἀντίθετο. Φυσᾷ δροσερὸ ἀεράκι ἀπὸ τὴν ξηρὰ στὴ θάλασσα. Τὸ ἀεράκι αὐτὸ λέγεται **ἀπόγειος αὔρα**.

Μάθημα 26

Ἡ ὑγρασία, ἡ ξηρασία καὶ τὸ κλίμα

1. **Ἡ ὑγρασία καὶ ἡ ξηρασία.** Ὄταν στὴν ἀτμόσφαιρα ὑπάρχουν πολλοὶ ὕδατμοί, λέγομε ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει **ὑγρασία**. Ὄταν ἀντιθέτως δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ὕδατμοί, λέγομε ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἔχει **ξηρασία**.

Οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὴ θάλασσα πρὸς τὴν ξηρά, φέρνουν πολλοὺς ὕδατμούς (ὑγρασία) καὶ βροχές. Ἀντιθέτως οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὴν ξηρά πρὸς τὴ θάλασσα, εἶναι ξηροί, δηλ. χωρὶς πολλοὺς ὕδατμούς.

2. **Τὸ κλίμα.** Ἡ θερμοκρασία (ζέστη ἢ κρύο) ἐνὸς τόπου, ἡ ὑγρασία ἢ ἡ ξηρασία του, οἱ ἄνεμοί του, ἡ βροχή, ποὺ πέφτει, καὶ τὸ χιόνι, ποὺ ρίχνει, ἀποτελοῦν τὸ **κλίμα του**.

Ἐχομε πολλῶν εἰδῶν κλίματα, ἀνάλογα μὲ τὴ θερμοκρασία, τὴν ὑγρασία καὶ τοὺς ἀνέμους κάθε τόπου.

Μερικοὶ τόποι ἔχουν σχεδὸν πάντοτε πολὺ ζέστη. Τὸ κλίμα τους λοιπὸν εἶναι **θερμό**. Ἄλλοι τόποι ἔχουν ὄλον σχεδὸν τὸν χρόνον πολὺ κρύο. Τὸ κλίμα τους εἶναι **ψυχρό**. Καὶ ἄλλοι τόποι δὲν ἔχουν οὔτε πολὺ ζεστό, οὔτε πολὺ ψυχρὸ κλίμα. Οἱ τόποι αὗτοι λέγομε ὅτι ἔχουν κλίμα **εὐκρατο**. Τέτοιο κλίμα ἔχει καὶ ἡ Ἑλλάδα μας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκρατο κλίμα ἄλλοῦ εἶναι **θαλασσινό**, μὲ μαλακὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι, κι ἄλλοῦ εἶναι **ἠπειρωτικό**, μὲ ζεστὸ καλοκαίρι καὶ ψυχρὸ χειμῶνα.

Θαλασσινὸ κλίμα ἔχουν τὰ νησιά καὶ τὰ παραθαλάσσια μέρη. Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχουν οἱ τόποι, ποὺ εὐρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὸ πιὸ ὑγιεινὸ κλίμα εἶναι τὸ εὐκρατο.

Ἀπὸ τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου ἐξαρτῶνται τὰ φυτὰ, ποὺ προκόβουν, τὰ ζῶα, ποὺ ζοῦν, ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἐργασία τῶν κατοίκων. Ὅστε τὸ κλίμα παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει κλίμα :
Τὸ κλίμα αὐτὸ ὀφείλεται

Μάθημα 27

Σε τί χρησιμοποιούμε τα τρεχούμενα νερά

Τα τρεχούμενα νερά τα χρησιμοποιούμε: α) για την ύδρευση των πόλεων και των χωριών β) για την άρρευση (πότισμα) των κτημάτων και γ) για την κίνηση μύλων, πριονιών και ηλεκτρικών έργοστασίων.

1. Ύδρευσις. Από τις πηγές μεταφέρουν το νερό σε μεγάλες δεξαμενές, που έχουν κτίσει σε ύψωμα. Εκεί το καθαρίζουν και το άπολυμαίνουν με φάρμακα. Έπειτα το διοχετεύουν με μεγάλους σωλήνες στην πόλι ή στο χωριό και με μικρότερους σωλήνες στις συνοικίες ή στα σπίτια.

2. Άρρευσις. Το νερό από την πηγή ή το ποτάμι μεταφέρεται στα κτήματα με σωλήνες ή με αυλάκια (τσιμεντένια ή από χώμα).

Αν ή πηγή ή το ποτάμι είναι πιό χαμηλά από τα κτήματα, ύψωνουν το νερό με άντλίες. Τέλος, σε μερικά ποτάμια κτίζουν τσιμεντένια φράγματα, τα όποια έμποδίζουν το νερό να τρέχη προς τή θάλασσα. Έτσι σχηματίζεται μια τεχνητή λίμνη, από την όποια μεταφέρουν το νερό με αυλάκια στα κτήματα και τα ποτίζουν.

Όλα αυτά τα έργα (φράγματα, αυλάκια, άντλίες κλπ.), που κατασκευάζουν για το πότισμα των κτημάτων με τρεχούμενο νερό, ονομάζονται **άρρευτικά έργα**.

3. Κίνησις έργοστασίων. Το τρεχούμενο νερό, όταν πέφτη από ύψηλά, γίνεται όρμητικό και έχει μεγάλη δύναμι. Τη δύναμι αυτή τή χρησιμοποιούν, για να κινούν νερομύλους, νεροπρίονα και ηλεκτρικά έργοστάσια.

Η πόλις ή το χωριό μας ύδρεύεται από
και έχει τα έξής :

α) Άρρευτικά έργα :

β) Νεροπρίονα :

γ) Νερομύλους :

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Μάθημα 28

Ἡ πεδιάδα καὶ ἡ κοιλάδα

Ἄν ἀνεβούμε σ' ἓνα ὑψηλὸ μέρος, βλέπομε ὅτι τὸ ἔδαφος γύρω μας ἀλλοῦ εἶναι ἐπίπεδο (ἴσιο) καὶ ἀλλοῦ ἀνώμαλο, μὲ μικρὰ ἢ μεγάλα ὑψώματα. Τὰ ὑψώματα αὐτὰ καὶ τὰ ἐπίπεδα μέρη τῆς ξηρᾶς τὰ λέγομε μὲ ἓνα ὄνομα **μορφές τοῦ ἐδάφους**.

Οἱ μορφές τοῦ ἐδάφους εἶναι ἕξι : ἡ πεδιάδα, ἡ κοιλάδα, τὸ ὄροπέδιο, ὁ λόφος, τὸ ὄρος καὶ ἡ ὄροσειρά.

1. Ἡ πεδιάδα. Ἐνα μεγάλο μέρος ξηρᾶς, πού εἶναι ἐπίπεδο καὶ ὁμαλὸ, τὸ ὀνομάζομε **πεδιάδα ἢ κάμπο**.

Οἱ πεδιάδες ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὰ χώματα, τὴν ἄμμο, τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά, πού μετέφεραν τὰ νερά τῆς βροχῆς ἀπὸ τὰ βουνά. Τὰ ὑλικά αὐτὰ ἐγέμισαν σιγὰ - σιγὰ τὰ χαμηλώματα, τὰ ἴσιωσαν καὶ τὰ ἔκαναν **πεδιάδες**.

Οἱ πεδιάδες εἶναι **γόνιμες**. Παράγουν δηλαδὴ ἀφθονα προϊόντα, διότι τὸ ἔδαφος τῶν ἔχει στρώμα χώματος παχὺ καὶ χωρὶς μεγάλες πέτρες. Γι' αὐτὸ στὶς πεδιάδες τὰ χωριά εἶναι κτισμένα πυκνά, ἐνῶ στὰ βουνά εἶναι κτισμένα ἀραιά.

Στὶς πεδιάδες γίνονται εὐκόλα οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμές, οἱ αὐτοκινητόδρομοι καὶ τὰ ἀεροδρόμια, ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῶν εἶναι ἴσιο. Τέλος, στὶς πεδιάδες εὐρίσκονται οἱ μεγάλες πόλεις.

2. Τὸ λεκανοπέδιο καὶ τὸ ὄροπέδιο. Ὄταν ἡ πεδιάδα εἶναι κλεισμένη γύρω ἀπὸ βουνά, λέγεται **λεκανοπέδιο**, ἐνῶ, ὅταν εὐρίσκεται ἑπάνω στὸ βουιό, λέγεται **ὄροπέδιο**.

3. Ἡ κοιλάδα. **Κοιλάδα** ὀνομάζομε τὴ στενὴ πεδιάδα, πού εὐρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δύο βουνά ἢ λόφους.

Ἡ Ἑλλάδα μας ἔχει πολλὲς καὶ ὠραῖες κοιλάδες, ὅπου ρέουν συνήθως ποτάμια. Ἡ ὠραιότερη κοιλάδα εἶναι τῶν **Τεμπῶν**.

Στὶς πεδιάδες καὶ στὶς κοιλάδες βόσκουν κοπάδια ἀπὸ πρόβατα, **βόδια**, **βουβάλια**, **ἄλογα** κ.ἄ. Καλλιεργοῦν δὲ σ' αὐτὲς **δημητριακά**, **ἀμπέλια**, **δένδρα**, **καπνὸ**, **βαμβάκι**, **λαχανικά** κ.ἄ.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριὸ μας ἔχει τίς ἐξῆς :

- α) **Πεδιάδες** :
- β) **Κοιλάδες** :
- γ) **Ὄροπέδια** :

Μάθημα 29

Ὁ λόφος, τὸ ὄρος καὶ ἡ ὄροσειρά

1. Ὁ λόφος. Κάθε ὑψωμα ξηρᾶς, ποῦ ἔχει ὕψος ἕως 500 μέτρα, ὀνομάζεται **λόφος**. Ὄταν ὁ λόφος εἶναι ὀλος χῶμα, λέγεται **γήλοφος**. Πολλοὶ λόφοι μαζί σχηματίζουν μιὰ **λοφοσειρά**.

Οἱ πλαγιῆς πολλῶν λόφων καλλιεργοῦνται συνήθως ὡς χωράφια ἢ εἶναι κατάφυτες ἀπὸ ἀμπέλια, ἐλιές καὶ ὀπωροφόρα δένδρα.

2. Τὸ ὄρος. Κάθε ὑψωμα, ποῦ εἶναι ὑψηλότερο ἀπὸ 500 μέτρα, ὀνομάζεται **ὄρος** ἢ **βουνό**. Σὲ κάθε βουνό ἢ λόφο ξεχωρίζομε : τοὺς πρόποδες, τὶς κλιτύες καὶ τὴν κορυφή.

Πρόποδες ἢ ρίζα τοῦ βουνοῦ εἶναι τὸ κάτω-κάτω μέρος του.

Κλιτύες ἢ πλαγιῆς εἶναι οἱ πλευρῆς τοῦ βουνοῦ.

Κορυφή εἶναι τὸ ὑψηλότερο μέρος τοῦ βουνοῦ.

Οἱ πλαγιῆς πολλῶν βουνῶν ἔχουν δάση ἀπὸ πεῦκα, ἔλατα, βελανιδιές, ὄξυες κλπ. Οἱ κορυφῆς τῶν ὑψηλῶν βουνῶν εἶναι συνήθως γυμνές. Δὲν σκεπάζονται ἀπὸ δάση. Τὸ καλοκαίρι ἔχουν χρῶμα γκριζο (μολυβί), ἐνῶ τὸν χειμῶνα σκεπάζονται μὲ χιόνια.

Ὄταν οἱ κορυφῆς τῶν βουνῶν εἶναι ἡμία μετὰ τὴν ἄλλη, σχηματίζουν μιὰ **κορυφογραμμῆ**. Στὶς κορυφῆς μερικῶν βουνῶν καὶ λόφων εἶναι κτισμένα ἐρημοκκλήσια, ἰδίως τοῦ **Προφήτη Ἡλία**.

Κάθε βουνό καὶ κάθε λόφος ἔχει τὴν ἰδική του μορφῆ, τὸ ἰδικόν του σχῆμα. Τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο δὲν ὀμοιάζουν.

Ἐπίσης κάθε βουνό ἔχει τὸ ἰδικόν του ὄνομα. Τὸ ὑψηλότερο βουνό τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ **Ὀλυμπος**.

Τὸ ὕψος τῶν βουιῶν τὸ μετράμε μὲ τὸ **βαρόμετρο**.

Τὰ βουνὰ μᾶς δίνουν τὸ μάρμαρο, τὴν ἔλαφρόπετρα, τὴν σμύριδα, τὰ μεταλλεύματα σιδήρου, τσίγκου, μπρούτζου κ. ἄ. Ἐπίσης μᾶς κάνουν ὄροσερὸ τὸ κλίμα καί, ἂν ἔχουν δάση, προκαλοῦν τὴ βροχή. Τέλος, στὰ βουνὰ τὸ καλοκαίρι βόσκουν κοπάδια ἀπὸ πρόβατα, γίδια καὶ ἄλλα ζῶα.

3. Ἡ ὄροσειρά. Πολλὰ βουνὰ στὴ σειρά σχηματίζουν μιὰ **ὄροσειρά**. Ἡ μεγαλύτερα ὄροσειρά τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ **ὄροσειρά τῆς Πίνδου**. Στὸ χωριὸ ἢ στὴν πόλι μας ὑπάρχουν οἱ ἐξῆς :

- α) **Λόφοι** :
- β) **Βουνά** :
- γ) **Ὀροσειρές** :

Μάθημα 30

Ἡ χαράδρα, τὸ διάσελλο, τὸ φαράγγι καὶ τὸ σπήλαιο

1. Ἡ χαράδρα. Χαράδρα ἢ λαγκάδι εἶναι ἓνα ἀνοιγμα τοῦ βουνοῦ, ποῦ τὸ χωρίζει ἀπὸ ἄλλο βουνό. Οἱ χαράδρες σχηματίζονται κυρίως ἀπὸ τὰ ὀρμητικὰ νερὰ τῶν χειμάρρων ἢ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν. Τὶς μεγάλες, ἀπότομες καὶ γυμνές χαράδρες τὶς ὀνομάζομε **φαράγγια**.

2. Ὁ αὐχένας. Αὐχένας ἢ διάσελλο λέγεται ἓνα χαμηλῶμα ἀνάμεσα ἀπὸ δύο κορυφές τοῦ βουνοῦ. Οἱ αὐχένες εἶναι οἱ διαβάσεις τῶν βουνῶν. Ἀπὸ αὐτοὺς περνοῦν συνήθως οἱ δρόμοι. Ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὶς χαράδρες περνοῦν δρόμοι, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπικοινωνοῦν μεταξύ των οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά.

3. Τὰ σπήλαια. Σὲ μερικὰ βουνὰ ὑπάρχουν μεγάλες, βαθεῖες καὶ σκοτεινές τρύπες, ποῦ ὀνομάζονται **σπήλαια**. Στὴν κορυφή ἢ στὰ τοιχώματα μερικῶν σπηλαίων σχηματίζονται **σταλακτίτες**. Ἐπίσης στὸ ἔδαφος μερικῶν σπηλαίων σχηματίζονται **σταλαγμίτες**. Αὐτὰ τὰ σπήλαια εἶναι σπουδαῖοι τουριστικοὶ τόποι.

4. Χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος, ἀνάλογα μὲ τὴ μορφή του, ὀνομάζεται :

α) **Πεδινό**, ὅταν ἔχη πολλές πεδιάδες.

β) **Λοφῶδες**, ὅταν ἔχη πολλοὺς λόφους.

γ) **Ὄρεινό**, ὅταν ἔχη πολλὰ βουνά.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὀρεινό. Τὸ ἔδαφος στὰ ὀρεινὰ μέρη εἶναι συνήθως **ἄγονο**· δηλ. δὲν παράγει πολλὰ προϊόντα. Γι' αὐτὸ στὰ βουνὰ τὰ χωριά εἶναι ἀραιὰ κτισμένα καὶ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴν **κτηνοτροφία** καὶ τὴν **ύλοτομία**. Ἀντιθέτως τὸ πεδινό ἔδαφος εἶναι συνήθως **γόνιμο**· δηλ. παράγει ἄφθονα προϊόντα. Γι' αὐτὸ στὶς πεδιάδες τὰ χωριά εἶναι κτισμένα πυκνὰ καὶ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως μὲ τὴ **γεωργία**, τὴν **δενδροκομία**, τὴν **ἀμπελοργία**, τὴν **καπνοκαλλιέργεια** καὶ τὴ **σηροτροφία**.

Τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ μας εἶναι

Ἀπὸ τὴ μορφή αὐτὴ τοῦ ἐδάφους μας ἔχομε τὰ ἑξῆς :

α) **Πλεονεκτήματα** (εὐμενεῖς ἐπιδράσεις) :

β) **Μειονεκτήματα** (δυσμενεῖς ἐπιδράσεις) :

Τ Α Ν Ε Ρ Α

Μ ά θ η μ α 31

Οί πηγές και τὰ πηγάδια

1. Οί πηγές. Ἐκ τῶν νερῶν τῆς βροχῆς ἢ τοῦ χιονιοῦ ἄλλα μαζεύονται στὰ ποτάμια καὶ χύνονται στὴ θάλασσα, καὶ ἄλλα τὰ ἀπορροφᾶ (τὰ πίνει) τὸ ἔδαφος.

Ὅσα νερὰ ἀπορροφᾶ τὸ ἔδαφος, σχηματίζουν μέσα στὴ γῆ ρυάκια καὶ ποτάμια ἢ μαζεύονται σὲ πολὺ μεγάλες ὑπόγειες ἀποθῆκες.

Ἐκ τῶν νερῶν, ὅταν εὑρουν μαλακὸ ἔδαφος ἢ σχισμάδες στοὺς βράχους, σχηματίζουν μικρὰ ἢ μεγάλα πηγές.

Πηγὴ λοιπὸν εἶναι τὸ μέρος, ὅπου ἀναβλύζει νερὸ. Οἱ μεγάλες πηγές λέγονται **κεφαλόβρυσα**. Πηγές ὑπάρχουν συνήθως στὶς πλαγιές ἢ στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν.

Τὸ νερὸ τῆς πηγῆς τρέχει σ' ἓνα μικρὸ αὐλάκι, τὸ **ρυάκιο**.

Τὸ νερὸ τῶν πηγῶν εἶναι ὑγιεινὸ. Γι' αὐτὸ οἱ περισσότερες πόλεις καὶ ἀρκετὰ χωριά ὑδρεύονται (παίρνουν νερὸ) ἀπὸ πηγές.

2. Οἱ ἱαματικὲς πηγές. Τὰ νερὰ μερικῶν πηγῶν εἶναι ζεστά καὶ ἔχουν οὐσίες, ποὺ θεραπεύουν διάφορες ἀσθένειες. Αὐτὲς οἱ πηγές λέγονται **ἱαματικὲς πηγές**.

3. Τὰ πηγάδια. Μερικοὶ τόποι δὲν ἔχουν πηγές. Οἱ κάτοικοι στὰ μέρη αὐτὰ ἀνοίγουν πηγάδια καὶ ἀνεβάζουν ἐπάνω τὸ νερὸ μὲ **ἀντλία** ἢ **μαγγάνι**. Τὸ νερὸ ὁμως τῶν πηγαδιῶν αὐτῶν δὲν εἶναι πολὺ ὑγιεινὸ, διότι μολύνεται εὐκολά.

Τὰ καλύτερα πηγάδια εἶναι τὰ **ἀρτεσιανά**, ποὺ τὰ ἀνοίγουν μὲ **γεωτρύπανα**. Τὸ νερὸ τους εἶναι ὑγιεινὸ, γιατί ἀνεβαίνει ἀπὸ βαθεῖα καὶ δὲν μολύνεται εὐκολά.

Μὲ τὸ νερὸ τῶν πηγαδιῶν συνήθως οἱ ἄνθρωποι ποτίζουν τὰ κτήματά τους.

Στὴν πόλι ἢ στὸ χωριὸ μας ὑπάρχουν οἱ ἑξῆς :

α) Πηγές :

β) Πηγάδια :

Μάθημα 32

Οί ποταμοί και οί παραπόταμοι

1. Οί ποταμοί. Ποταμός ή ποτάμι είναι ένα μεγάλο αὐλάκι, πού φέρνει τὰ νερά τῶν πηγῶν, τῆς βροχῆς καί τοῦ χιονιοῦ στή θάλασσα ἢ στίς λίμνες. Σέ κάθε ποταμό ξεχωρίζομε: τήν **κοίτη**, τίς **πηγές** καί τήν **ἐκβολή**.

Κοίτη τοῦ ποταμοῦ λέγομε τὸ μεγάλο αὐλάκι, στοῦ ὁποῖο τρέχει τὸ νερό τοῦ ποταμοῦ.

Πηγές τοῦ ποταμοῦ λέγομε τὸ μέρος, ὅπου πηγάζει (ἀρχίζει) ὁ ποταμός. Συνήθως οἱ ποταμοὶ ἀρχίζουν ἀπὸ κεφαλόβρυσα.

Ἐκβολή ἢ στόμιο τοῦ ποταμοῦ λέγομε τὸ μέρος, ὅπου ὁ ποταμός χύνει τὰ νερά του στή θάλασσα ἢ στή λίμνη.

Στήν κοίτη τοῦ ποταμοῦ ξεχωρίζομε: τὸν **πυθμένα** καί τίς **ὄχθες**. **Πυθμένας** τοῦ ποταμοῦ είναι τὸ κάτω-κάτω μέρος τῆς κοίτης του. **Ὁχθες** τοῦ ποταμοῦ είναι οἱ δύο πλευρές τῆς κοίτης.

*Αν κοιτάξωμε πρὸς τὸ μέρος, ὅπου τρέχει τὸ ποτάμι πρὸς τὴ θάλασσα, θὰ ἔχωμε στοῦ δεξιό μας χέρι τὴ **δεξιὰ ὄχθη** τοῦ ποταμοῦ καί στοῦ ἀριστερό μας χέρι τὴν **ἀριστερὴ ὄχθη** τοῦ ποταμοῦ.

Στίς ὄχθες μερικῶν ποταμῶν φυτρῶνουν διάφορα δένδρα, ἰδίως πλατάνια, καί θάμνοι, ὅπως πικροδάφνες, σκίνοι κ.ἄ.

2. Οἱ παραπόταμοι. Πολλές φορές οἱ ποταμοὶ στοῦν ροῦν τους (στοῦ δρόμο τους) δέχονται τὰ νερά ἄλλων μικροτέρων ποταμῶν. Οἱ μικρότεροι αὐτοὶ ποταμοὶ ὀνομάζονται **παραπόταμοι**. Τὸ δὲ μέρος, ὅπου ἐνώνονται, τὸ λέγομε **συμβολὴ τῶν ποταμῶν**.

3. Τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ. Τὰ μεγάλα ποτάμια στίς ἐκβολές τους γίνονται πλατεῖα ἢ τὰ νερά τους χωρίζονται. Τότε οἱ ποταμοὶ σχηματίζουν ἓνα σχῆμα, πού ὁμοιάζει μὲ κεφαλαῖο Δ. Τὸ σχῆμα αὐτὸ λέγεται **δέλτα τοῦ ποταμοῦ**.

4. Χρησιμότης τῶν ποταμῶν. Μὲ τὰ νερά τῶν ποταμῶν:
α) Ποτίζομε τὰ κτήματα καί τὰ κάνομε εὐφορα. β) Κινοῦμε νερομύλους, πριονοκορδέλλες καί ἠλεκτρικὰ ἐργοστάσια. γ) Ποτίζομε τὰ ζῶα μας καί δ) Ὑδρεύομε πόλεις καί χωριά, ὅταν δὲν ἔχουν πηγές ἢ πηγάδια. Στὰ νερά μερικῶν ποταμῶν ψαρεύομε νόστιμα ψάρια.

Στὴν πόλι ἢ στοῦ χωριό μας ἔχομε τοὺς ἐξῆς ποταμούς :

Μάθημα 33

Οι καταρράκτες, οί χειμσρροι και οί πλημμύρες

1. Οί καταρράκτες. Μερικές φορές ό ποταμός στο δρόμο του συναντά γκρεμό. Στόν γκρεμό αυτό πέφτουν τά νερά μέ όρμη από ύψηλά, κάνουν δυνατό κρότο και σχηματίζουν **καταρράκτη**.

2. Οί χείμαρροι. Χείμαρροι ή ξηροπόταμοι λέγονται τά όρμητικά ποτάμια, πού κατεβάζουν νερό μόνον τόν χειμώνα μέ τίς βροχές ή τήν άνοιξη, όταν λιώνουν τά χιόνια.

Μερικές φορές οί κοίτες τών χειμάρρων ή τών ποτισμών γεμίζουν άπότομα και ξεχειλίζουν. Τά όρμητικά νερά τους τότε παρσύρουν, ό,τι εύρουν (ξύλα, χώματα, πέτρες, άμμο, κλπ), πλημμυρίζουν τά πεδινά μέρη και κάνουν καταστροφές στα κτήματα.

3. Προφυλάξεις από τίς πλημμύρες. Για νά μή γίνωνται πλημμύρες, οί μηχανικοί του Κράτους μας κάνουν διάφορα **άντι-πλημμυρικά έργα**. Ύψώνουν τίς χαμηλές όχθες τών χειμάρρων ή τών ποταμών. Βαθαίνουν τίς κοίτες τους. Κτίζουν φράγματα, για νά κόβουν τήν όρμη του νερού. Άνοίγουν μεγάλα αύλάκια, για νά διοχετεύωνται τά πλεονάζοντα νερά. Άναδασώνουν τίς πλαγιές τών βουνών, για νά μή παρσύρεται τό χώμα τους κλπ.

4. Οί πλωτοί ποταμοί. Μερικοί ποταμοί έχουν τόσα πολλά νερά, ώστε πλέουν σ' αυτούς πλοία. Αυτοί λέγονται **πλωτοί ποταμοί** και τά πλοία **ποταμόπλοια**. Οί πλωτοί ποταμοί διευκολύνουν πολύ τή συγκοινωνία και τό εμπόριο.

Μάθημα 34

Ἡ λίμνη καὶ ἡ λιμνοθάλασσα

1. **Ἡ λίμνη.** Λίμνη λέγεται ἓνα κοίλωμα τῆς ξηρᾶς, ὅπου μαζεύονται τὰ νερά τῆς βροχῆς, διαφόρων μικρῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων. Ὀλόγυρα στὶς λίμνες ὑπάρχει ξηρά.

Τὸ νερὸ πολλῶν λιμνῶν τὸ ἀπορροφᾷ ἡ γῆ μὲ **καταβόθρες**.

*Ἄλλες λίμνες εἶναι μικρὲς καὶ ἄλλες μεγάλες. Στὶς πολὺ μεγάλες λίμνες πλέουν πλοῖα, ἐνῶ στὶς μικρότερες πλέουν βενζινοπλοῖα καὶ βάρκες.

Οἱ λίμνες ἔχουν γλυκὸ νερό. Σὲ πολλὲς λίμνες ζοῦν ψάρια τοῦ «**γλυκοῦ νεροῦ**», μικρά (πέρκες, τσιρόνια, γλύνια, πλατύκιες, τσοκάνια κ.ἄ.) καὶ μεγάλα (τοῦρνες, γριβάδια, γουλιανοὶ κ.ἄ.). Σὲ ἄλλες πάλι λίμνες ζοῦν καὶ **χέλια**, ποὺ ὁμοιάζουν μὲ τὰ φίδια, ἀλλὰ ἔχουν νόστιμο κρέας.

Στὶς ὄχθες τῶν λιμνῶν φυτρῶνουν καλάμια, ψάθες, βοῦρλα καὶ ἄλλα **ὕδρόβια φυτὰ**. Φυτρῶνουν καὶ δένδρα, ἰδίως πλατάνια καὶ ἱτιές.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς φυσικὲς λίμνες ἔχομε καὶ **τεχνητὲς λίμνες**.

Στὴν κοίτη τῶν ποταμῶν κτίζουν τσιμεντένια φράγματα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὰ νερά νὰ ρέουν πρὸς τὴ θάλασσα. Τότε τὰ νερά αὐτὰ σχηματίζουν τεχνητὲς λίμνες.

Ἡ μεγαλύτερη τεχνητὴ λίμνη τῆς Ἑλλάδος εἶναι τοῦ **Μαραθῶνος**, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὑδρεύεται ἡ Ἀθήνα, ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ προάστια τῶν. Μὲ τὰ νερά τῶν τεχνητῶν λιμνῶν κινοῦνται διάφορα **ὕδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια**, ὅπως τοῦ Λούρου, τοῦ Λάδωνος, τοῦ Ἄγρα κ.ἄ.

2. **Ἡ λιμνοθάλασσα.** Οἱ λίμνες δὲν ἐνώνονται συνήθως μὲ τὴ θάλασσα. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μερικὲς λίμνες, οἱ ὁποῖες εὐρίσκονται κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ ἐνώνονται μαζί της μ' ἓνα στενὸ στόμιο. Οἱ λίμνες αὐτὲς λέγονται **λιμνοθάλασσες**.

Ἡ μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ **λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου**.

Τὸ χωριὸ ἦ ἡ πόλις μας ἔχει τὶς ἐξῆς :

α) **Λίμνες :**

β) **Λιμνοθάλασσες :**

Μάθημα 35

Τὰ ιχθυοτροφεία, τὰ ἔλη και τὰ τέλματα

1. Τὰ ιχθυοτροφεία. Πολλές λιμνοθάλασσες τὶς ἔχουν χωρίσει μὲ **καλαμωτές** σὲ μεγάλα τετράγωνα. Τὰ χωρίσματα αὐτὰ ἔχουν κατασκευασθῆ μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μπαίνουν μέσα στὴ λιμνοθάλασσα πολλὰ ψάρια (κέφαλοι, λαυράκια, τσιπούρες) καὶ ἔπειτα νὰ μὴ ἔμπορῶν νὰ βγαίνουν. Ὅταν μεγαλώσουν τὰ ψάρια, τὰ ψαρεύουν. Οἱ λιμνοθάλασσες, στὶς ὁποῖες τρέφουν ψάρια, ὀνομάζονται **ιχθυοτροφεία** ἢ **διβάρια** ἢ **λιβάρια**.

Τὰ μεγαλύτερα ιχθυοτροφεία τῆς Ἑλλάδος εἶναι στὸ Μεσολόγγι, στὴν Πρέβεζα καὶ στὸ Πόρτο - Λάγο.

Φημισμένο εἶναι τὸ **αὐγοτάραχο**, πού βγαίνει ἀπὸ τοὺς κεφάλους τῶν ιχθυοτροφείων τοῦ Μεσολογγίου.

2. Τὸ ἔλος. Ἔλος ἢ βάλτος λέγεται ἓνα ἄβαθο κοίλωμα ξηρᾶς, ὅπου μαζεύονται τὰ νερὰ τῆς βροχῆς ἢ τῶν πηγῶν.

Στὰ ἔλη φυτρῶνουν βοῦρλα, ψάθες, καλάμια καὶ ἄλλα **ὕδρῶ-βια φυτὰ**. Ὅταν πέφτουν καὶ σαπίζουν τὰ φύλλα τῶν φυτῶν αὐτῶν, κάνουν τὰ νερὰ τοῦ ἔλους θολὰ καὶ ἀκάθαρτα.

Στὰ ἔλη ζοῦν ἀγριόχηνες, ἀγριόπαπιες καὶ ἄλλα πουλιά. Ζοῦν ἀκόμη καὶ πολλὰ κουνούπια, πού μεταδίδουν στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ τσίμπημά τους τὸ μικρόβιο μιᾶς ἀρρώστιας, τῆς **ἐλονοσίας**. Γι' αὐτὸ κρατικὰ ἀεροπλάνα ραντίζουν τὰ ἔλη μ' ἓνα φάρμακο, τὸ **Ντί - Ντί - Τί**, τὸ ὁποῖον σκοτώνει τὰ κουνούπια.

3. Τὸ τέλμα. Τέλμα λέγεται ἓνα μικρὸ ἔλος μὲ ἤσυχα καὶ ἀκάθαρτα νερὰ.

4. Ἀποξηρανσις τῶν λιμνῶν και τῶν ἐλῶν. Οἱ μηχανικοὶ τοῦ Κράτους μας, γιὰ νὰ ἐξοντωθοῦν τὰ κουνούπια καὶ νὰ αὐξηθοῦν τὰ καλλιεργήσιμα χωράφια, ἀποξηραίνουν τὶς λίμνες καὶ τὰ ἔλη μὲ **ἀποξηραντικὰ ἔργα**. Ἀνοίγουν μὲ μηχανήματα μεγάλα αὐλάκια ἢ **σήραγγες** (τοῦνελ) μέσα ἀπὸ βουνὰ καὶ διοχετεύουν τὰ στάσιμα νερὰ στὴ θάλασσα.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριὸ μας ἔχει τὰ ἑξῆς :

- α) Ἐλη :
β) Τέλματα :

Μάθημα 36

Ἡ θάλασσα

Θάλασσα ὀνομάζομε μιὰ πολὺ μεγάλη ἔκτασι, γεμάτη ἄλμυρὸ νερό. Ἡ θάλασσα ἔχει χρῶμα **γαλάζιο**.

Πέλαγος ὀνομάζομε τὴ μεγάλη θάλασσα.

᾽Ωκεανὸ ὀνομάζομε τὴν πολὺ μεγάλη θάλασσα.

Στὴ θάλασσα συγκεντρῶνονται τὰ νερά ὄλων τῶν ποταμῶν. Ποτὲ ὁμως δὲν γεμίζει, διότι τὰ νερά τῆς ἐξατμίζονται συνεχῶς ἀπὸ τὴ ζέστη τοῦ ἡλίου.

Τὰ νερά τῆς θάλασσας μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου κινοῦνται καὶ σηκώνουν κύματα. Γι' αὐτὸ ἡ ἐπιφάνειά τῆς ἄλλοτε ἔχει **γαλήνη** καὶ ἄλλοτε **τριχυμία**.

Στὰ νερά τῆς θάλασσας ζοῦν ψάρια καὶ ἄλλα θαλασσινά, ὅπως ἄστακοί, καλαμάρια, καρβίδες, σουπιές, ὀκταπόδια, καβούρια, χέλια, μύδια, στρείδια κ.ἄ. Φυτρώνουν δὲ φύκια καὶ ἄλλα ὑδρόβια φυτὰ.

Παραλία εἶναι τὸ μέρος, ὅπου ἐνώνονται ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα.

᾽Αχριογιάλι ἢ **αἰγιαλὸς** ἢ **γιαλὸς** λέγεται ἡ ὀμαλὴ καὶ γεμάτη ἄμμο παραλία.

᾽Ακτὴ λέγεται ἡ ἀνώμαλη, ἀπότομη καὶ γεμάτη βράχους παραλία.

Πλάζ εἶναι οἱ ἄμμουδερεῖς παραλίες, ὅπου γίνονται τὰ μπάνια.

Τὰ μέρη, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴ θάλασσα, λέγονται **παραθαλάσσια**. Ἐνῶ τὰ μέρη, ποὺ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, λέγονται **μεσόγεια**.

Στὰ παραθαλάσσια μέρη οἱ κάτοικοι γίνονται συνήθως ναυτικοὶ ἢ ψαράδες. Στὰ μεσόγεια μέρη γίνονται συνήθως γεωργοὶ ἢ κτηνοτρόφοι.

Στὰ παραθαλάσσια μέρη ὁ χειμῶνας εἶναι μαλακὸς καὶ τὸ καλοκαίρι δροσερό. Ἀντιθέτως στὰ μεσόγεια μέρη ὁ χειμῶνας εἶναι ψυχρὸς καὶ τὸ καλοκαίρι θερμό.

Ὅστε ἡ θάλασσα ἔχει μεγάλη ἐπίδρασι στὸ κλίμα τοῦ τόπου καὶ στὴν ἐργασία τῶν κατοίκων. Εἶναι δὲ ὁ μεγάλος δρόμος, ποὺ διευκολύνει τὴ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριο.

Μάθημα 37

Ὁ κόλπος, ἡ χερσόνησος καὶ τὸ ἀκρωτήριο

1. Ὁ **κόλπος**. **Κόλπος** λέγεται ἡ θάλασσα, πού προχωρεῖ βαθειά μέσα στὴν ξηρὰ σὲ μεγάλη ἔκτασι.

Ὁ μικρὸς κόλπος λέγεται **ὄρμος**.

Στοὺς κόλπους καὶ στοὺς ὄρμους δὲν κάνει μεγάλη τρικυμία, διότι ἡ γύρω ξηρὰ ἐμποδίζει τοὺς ἀνέμους.

2. Ἡ **χερσόνησος**. **Χερσόνησος** λέγεται ἓνα μεγάλο μέρος ξηρᾶς, πού βρέχεται ἀπὸ τὰ τρία μέρη μὲ θάλασσα. Στὴν ἄκρη τῶν χερσονήσων ὑπάρχει πάντοτε ἀκρωτήριο.

Ἄκρωτήριο ὀνομάζομε μιὰ προεξοχὴ τῆς ξηρᾶς, πού προχωρεῖ βαθειά μέσα στὴ θάλασσα, σὰν σφήνα.

Τὰ ἀκρωτήρια οἱ ναυτικοὶ τὰ ὀνομάζουν **κάβους**.

Τὰ ἀκρωτήρια εἶναι ἐπικίνδυνα γιὰ τὰ πλοῖα, ἐπειδὴ ἐκεῖ συνήθως κάνει μεγάλη τρικυμία. Γι' αὐτὸ στὰ πιὸ ἐπικίνδυνα ἀκρωτήρια ὑπάρχουν φάροι.

Οἱ **φάροι** εἶναι ὑψηλὰ κτίρια, σὰν καμπαναριά. Στὴν κορυφὴ τους ἔχουν μεγάλα φανάρια μὲ δυνατὸ φῶς, πού ὀδηγεῖ τοὺς θαλασσινοὺς κατὰ τὴν νύκτα. Οἱ ἄνθρωποι, πού φυλάγουν τοὺς φάρους, ὀνομάζονται **φαροφύλακες**.

Ἐφευρέτης τῶν αὐτομάτων φάρων εἶναι ὁ Σουηδὸς **Νταλέν**, πού ἐτυφλώθη ἀπὸ τὰ πειράματα τῆς ἐφευρέσεώς του.

Μάθημα 38

Τò λιμάνι, ή νήσος, ή σκόπελος και ή ύφαλος

1. Τò λιμάνι. Ο κόλπος ή ό όρμος, πού είναι πολύ καλά προφυλαγμένοι από τούς άνέμους, λέγεται **λιμάνι**. Στα λιμάνια ή θάλασσα είναι πάντα ήρεμη.

Υπάρχουν δύο ειδών λιμάνια: **φυσικά** και **τεχνητά**.

Γύρω από τὰ τεχνητά λιμάνια έχουν κτίσει τούς **λιμενοβραχιόνες** (χονδρούς τοίχους), οί όποίοι προφυλάσσουν τὰ πλοία από τήν τρικυμία και τούς άνέμους.

Προκυμαία όνομάζομε τόν δρόμο τής παραλίας τού λιμανιού.

Αποβάθρα όνομάζομε τò μέρος τού λιμανιού, όπου πλευρίζουν τὰ πλοία.

Στά λιμάνια άράζουν τὰ πλοία. Άποβιβάζουν (βγάζουν) και έπιβιβάζουν (παίρνουν) έπιβάτες. Φορτώνουν και ξεφορτώνουν έμπορεύματα με γεραμούς.

Συνήθως στα άσφαλή λιμάνια κτίζουν μεγάλες πόλεις.

Τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τής Ελλάδος είναι: τού Πειραιώς, τής Θεσσαλονίκης, τών Πατρών, τού Βόλου, τής Καλαμάτας, τού Ηρακλείου και τής Σούδας στην Κρήτη.

2. Νήσος ή νησί είναι ένα μεγάλο ή μικρό κομμάτι ξηράς, πού βρέχεται γύρω - γύρω από θάλασσα (τò αντίθετο τής λίμνης). Η πατρίδα μας έχει πολλά νησιά. Τò μεγαλύτερο είναι ή Κρήτη.

3. Σκόπελος λέγεται ένας βράχος μέσα στη θάλασσα, ό όποιος μόλις εξέχει από τò νερό.

4. Ύφαλος λέγεται ένας βράχος μέσα στη θάλασσα, ό όποιος μόλις σκεπάζεται από τò νερό.

Οί σκόπελοι και οί ύφαλοι είναι πολύ επικίνδυνοι στα πλοία. Οί **φάροι** όμως τή νύκτα και οί **σημαδοῦρες** τήν ήμέρα τὰ προφυλάγουν από τόν κίνδυνον αυτόν.

Στήν πόλι ή στο χωριό μας υπάρχουν οί έξής :

α) **Κόλποι και όρμοι:**

β) **Άκρωτήρια και φάροι :**

γ) **Νήσοι :**

δ) **Σκόπελοι :**

ε) **Ύφαλοι:**

Μάθημα 39

‘Ο πορθμός, ό ισθμός και οί άλυκές

1. ‘Ο πορθμός. Πορθμό όνομάζομε μιά στενή λωρίδα θαλάσσης, ή όποια χωρίζει δύο ξηρές και ένώνει δύο θάλασσες.

Σέ μερικούς πορθμούς ένώνονται οί ξηρές με σιδερένια γέφυρα. Τέτοια γέφυρα ύπάρχει στον πορθμό του Εύρίππου τής Χαλκίδος. Μ’ αύτή ένώνονται ή Βοιωτία και ή Εύβοια. Όταν πρόκειται νά περάση πλοίο, άνοίγουν τή γέφυρα.

2. ‘Ο ισθμός. ‘Ισθμός είναι τό αντίθετο του πορθμού. Δηλαδή μιά στενή λωρίδα ξηράς, ή όποια χωρίζει δύο θάλασσες και ένώνει δύο ξηρές.

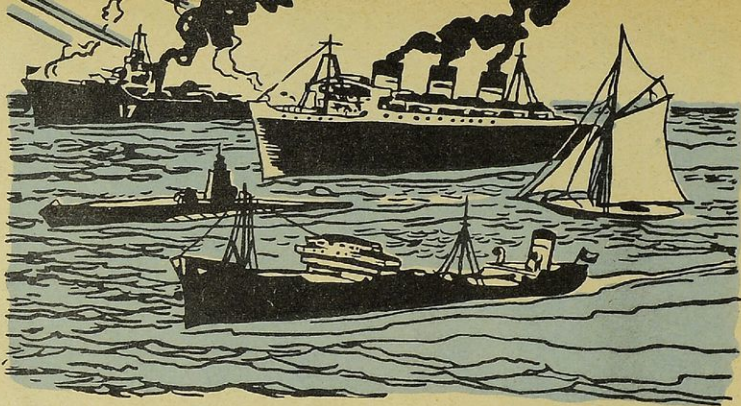
Όταν ό ισθμός είναι πολύ στενός, οί άνθρωποι άνοίγουν ένα μεγάλο και βαθύ αύλάκι, με τό όποϊον ένώνουν τις δύο θάλασσες.

Τό τεχνητό αύτό αύλάκι όνομάζεται **διώρυγα**. Τέτοια διώρυγα είναι ό **ισθμός τής Κορίνθου**. Μέσα σ’ αύτή περνούν τά πλοία και δέν κάνουν τόν γύρον τής Πελοποννήσου.

3. Οί άλυκές. Σέ μερικά μέρη κοντά στη θάλασσα ίσοπεδώνουν τό έδαφος και κάνουν ρηχές και πλατειές δεξαμενές νερού. Τις δεξαμενές αύτές τις όνομάζομε **άλυκές**.

Στις άλυκές τό καλοκαίρι ρίχνουν θαλασσινό νερό με άντλίες. Με τή ζέστη του ήλιου έξατμίζεται τό νερό και μένει τό άλάτι. Έπειτα μαζεύουν τό άλάτι και τό πωλούν.

Οί σπουδαιότερες άλυκές τής Ελλάδος είναι: τής Αναβύσσου, τής Μυτιλήνης, του Μεσολογγίου και του Κίτρου (Πιερίας).

Μάθημα 40

Τὰ πλοία καί οἱ ναυτικοί

Ἡμέρα καί νύκτα διάφορα πλοία διασχίζουν τὰ πελάγη καί τοὺς ὠκεανούς, ταξιδεύοντα στοὺς **θαλάσσιους δρόμους** ἢ στὶς **γραμμὲς ναυσιπλοίας**. Σταματοῦν στὶς ἀποβάθρες τῶν λιμανιῶν. Ἐκεῖ ἀποβιβάζουν καί ἐπιβιβάζουν ἐπιβάτες. Φορτῶνουν καί ξεφορτώνουν ἐμπορεύματα.

Πλοία ἔχομε πολλῶν εἰδῶν :

1. **Ἐπιβατικά**, πού μεταφέρουν ἐπιβάτες.
2. **Ἑπερωκεάνεια**, πού ταξιδεύουν στοὺς ὠκεανούς.
3. **Φορηγὰ**, πού μεταφέρουν ἐμπορεύματα.
4. **Πετρελαιοφόρα**, πού μεταφέρουν πετρέλαιο ἢ βενζίνη.
5. **Ἀλιευτικά**, πού φαρεύουν στὰ πελάγη ἢ στοὺς ὠκεανούς καί πωλοῦν τὰ ψάρια ὡς κατεψυγμένα.
6. **Κόττερα**, πού χρησιμεύουν γιὰ ταξίδια ἀναφυχῆς.
7. **Πολεμικά**, πού χρησιμεύουν γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς πατρίδος μας.
8. **Ἑποβρύχια**, πού εἶναι μόνον πολεμικά καί πλέουν βαθειά μέσα στὴ θάλασσα. Μερικά πλοία πλέουν στοὺς πάγους. Αὐτὰ λέγονται **παγοθραυστικά**.

Ὅλα σχεδὸν τὰ πλοία κινοῦνται μὲ **πετρέλαιο**. Ὑπάρχουν ὁμως καί ὀλίγα, πού κινοῦνται μὲ **ἀτομικὴ ἐνέργεια**.

Ὅσοι ἐργάζονται στὰ πλοία λέγονται **ναυτικοί**. Ναυτικοί εἶναι : οἱ πλοίαρχοι, οἱ μηχανικοὶ τῶν πλοίων, οἱ ἀσυρματισταί, οἱ ναύκληροι, οἱ ναῦτες, οἱ θερμασταί κλπ.

Μάθημα 41

Τὰ ψάρια καὶ οἱ ψαράδες

Μέσα στὴ θάλασσα ζοῦν διάφορα ψάρια μικρὰ καὶ μεγάλα.

Μεγάλα ψάρια εἶναι: τὰ φαγκριά, οἱ τσιπούρες, οἱ συναγρίδες, τὰ λιθρίνια, τὰ μπαρμπούνια, οἱ κέφαλοι, τὰ λαυράκια, οἱ παλαμίδες, οἱ κολιοί, τὰ σαφρίδια, οἱ βακαλάοι, οἱ ρέγγες, οἱ γλῶσσες, τὰ σκουμπριά, τὰ μελανούρια, οἱ σκορπιοί, τὰ σελάχια, οἱ γαλέοι, οἱ σπάροι, οἱ ροφοί, τὰ σκυλόψαρα κ.ἄ.

Μικρὰ ψάρια εἶναι: οἱ σαρδέλλες, οἱ μαρίδες, οἱ γαῦροι κ.ἄ.

Στὴ θάλασσα ζοῦν ἀκόμη: φάλαινες, φῶκες, δελφίνια, καρχαρίες, καλαμάρια, ὀκταπόδια, σουπιές, ἀστακοί, καβούρια, γαρίδες, μύδια, στρείδια, ἀχινοί, σπόγγοι, κοράλια καὶ ἄλλα **θαλασσινά**.

Τὰ ψάρια καὶ ὅλα τὰ θαλασσινὰ λέγονται **θαλάσσιος πλοῦτος**.

Ψαρόβαρκες καὶ ἀλιευτικὰ βενζινόπλοια (γρί-γρί) ὀργώνουν ἡμέρα καὶ νύκτα τὴ θάλασσα, ψαρεύοντα μὲ **δίχτυα**. Τὸ ψάρευμα γίνεται ἀκόμη μὲ ἀγκίστρια, ποὺ τὰ χρησιμοποιοῦν σὲ **παραγάδια** καὶ σὲ **πετονιές**.

Στὶς μεγάλες θάλασσες ψαρεύουν τὰ **ἀλιευτικὰ πλοῖα**. Τὰ πλοῖα αὐτά, μόλις πιάσουν τὰ ψάρια, τὰ παγώνουν σὲ δυνατὰ φυγεῖα καὶ τὰ πωλοῦν ὡς **κατεψυγμένα**.

Τὰ ψάρια εἶναι ὑγιεινὴ καὶ θρεπτικὴ τροφή. Πωλοῦνται: νωπὰ, κατεψυγμένα, ἀλατισμένα (βακαλάος), καπνιστὰ (ρέγγες) καὶ διατηρημένα μέσα σὲ κονσέρβες.

Τὰ ψάρια τὰ ψαρεύουν οἱ **ψαράδες** ἢ **ἀλιεῖς** καὶ τὰ πωλοῦν οἱ **ἰχθυοπῶλαι** στὰ **ἰχθυοπωλεῖα**.

Μάθημα 42

Ἡ ἐμπορική ναυτιλία τῆς Ἑλλάδος

Τὰ ἐμπορικά μας πλοῖα μεταφέρουν διάφορα εἶδη: 1) ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι τῆς πατρίδος μας· 2) ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σὲ ξένα λιμάνια· 3) ἀπὸ λιμάνια σὲ λιμάνια διαφόρων ξένων χωρῶν.

Τὰ περισσότερα πλοῖα κάνουν μεταφορὲς σὲ ξένες χῶρες καὶ εἰσπράττουν πολλὰ χρήματα γιὰ ναύλους. Στὰ πλοῖα αὐτὰ ἐργάζονται χιλιάδες Ἕλληνες ναυτικοί. Ὅλοι τους σχεδὸν στέλνουν χρήματα στὶς ἐδῶ οἰκογένειές τους. Ἐτσι μπαίνουν στὴ χώρα μας ἑκατομμύρια δολλάρια καὶ ἄλλα ξένα νομίσματα.

Τὰ πλοῖα μας στὶς ξένες θάλασσες καὶ στὰ ξένα λιμάνια ἀποτελοῦν τὴν ζωντανὴ ἐπίδειξι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἐκτὸς τούτου, οἱ Ἕλληνες, πού ζοῦν στὶς ξένες χῶρες, ὅταν βλέπουν τὴν Ἑλληνικὴ Σημαία τῶν πλοίων μας, δὲν λησμονοῦν τὴν πατρίδα μας.

Ὅστε, ἡ ἐμπορική ναυτιλία ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν πατρίδα μας, διότι: 1) βοηθεῖ τὴν οἰκονομικὴ τῆς πρόοδο· 2) δυναμώνει τὸ γόητρον τοῦ Κράτους μας καὶ 3) χρησιμεύει ὡς κρῖκος, πού ἐνώνει τοὺς ξενητευμένους Ἕλληνες μὲ τὴν πατρικὴ γῆ.

Ὅταν ἄρχισε ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821, ὑπῆρχον 600 ἑλληνικὰ ἱστιοφόρα πλοῖα. Ἀπὸ αὐτὰ κατεστράφησαν στὴν ἐπανάστασι τὰ 550 καὶ ἔμειναν 50.

Μέσα ὅμως σὲ 40 χρόνια τὰ 50 ἱστιοφόρα ἔγιναν 1.500.

Τὸ 1856 τὸ Κράτος μας ἀγόρασε τὰ πρῶτα τρία **ἀτμόπλοια**. Τὰ ἀτμόπλοια αὐτὰ ἔγιναν 600 ἔως τὸ 1934.

Τώρα ἡ Ἑλλὰς ἔχει 1.000 μεγάλα πλοῖα μὲ Ἑλληνικὴ Σημαία καὶ ἄλλα 700 μὲ ξένες σημαίες. Ἐτσι εἶναι ἡ τρίτη ναυτικὴ δύναμις στὸν κόσμον μετὰ τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Μάθημα 43

Τò ἔθνος. Τò κράτος. Οἱ δημόσιες ἀρχές

1. Τò ἔθνος. Ὅλοι μαζί οἱ ἄνθρωποι, πού εἶναι τῆς ἰδίας φυλῆς, ὁμιλοῦν τήν ἴδια γλῶσσα καί ἔχουν τήν ἴδια ἱστορία, ἀποτελοῦν ἓνα ἔθνος. Ἔτσι ἔχομε τò Ἑλληνικόν ἔθνος, τò Ἀμερικανικόν ἔθνος, τò Ἀγγλικόν ἔθνος κλπ.

Ὠρισμένοι ἄνθρωποι ἑνὸς ἔθνους ἡμπορεῖ νά μὴ κατοικοῦν στήν ἴδια χώρα, ἀλλά σέ ἄλλες χώρες. Πολλοὶ Ἕλληνες π.χ. εἶναι σκορπισμένοι καί ζοῦν στήν Ἀμερική, στήν Αἴγυπτο κλπ.

2. Τò κράτος. Οἱ κάτοικοι μιᾶς χώρας, πού ἔχουν τὸν ἴδιο Βασιλέα ἢ Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, ἀποτελοῦν ἓνα κράτος. Ἔτσι ἔχομε τò Ἑλληνικόν κράτος, τò Γαλλικόν κράτος κλπ.

Οἱ κάτοικοι ἑνὸς κράτους λέγονται μ' ἓνα ὄνομα **λαός**.

Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἶναι ὁ **Βασιλεύς**. Ὁ Βασιλεύς μας ὀνομάζεται **Παῦλος**. Ἡ Βασίλισσά μας **Φρειδερίκη**. Ὁ Διάδοχος **Κωνσταντῖνος**.

Τò κράτος μας διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν **Πρωθυπουργὸ** ἢ **Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως** καί ἀπὸ τοὺς **Ἐπιπροσώπων**. Οἱ Ἐπιπρόσωποι διευθύνουν τὰ διάφορα Ἐπιπρωτοεῖα. Τò Ἐπιπρωτοεῖο, πού διοικεῖ τὶς Ἐκκλησίες καί τὰ σχολεῖα, ὀνομάζεται : **Ἐπιπρωτοεῖον Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας**.

Κάθε κράτος ἔχει ξεχωριστὸ **σύμβολο** καί ξεχωριστὸ **ἐθνόσημο** (διακριτικὸ σῆμα). Σύμβολο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους εἶναι ἡ **γαλανόλευκη Σημαία** μας καί ἐθνόσημο τὸ **στέμμα**.

3. Οἱ δημόσιες ἀρχές. Τò κράτος ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὶς **δημόσιες ἀρχές** ἢ **ὑπηρεσίες**. Δημόσιες ἀρχές εἶναι : ἡ Νομαρχία, ἡ Οικονομικὴ Ἐφορεία, τὸ Δημόσιο Ταμεῖο, τὸ Τελωνεῖο, τὸ Δασαρχεῖο, τὸ Ταχυδρομεῖο, ὁ Νομομηχανικός, ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν σχολείων, ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου κ.ἄ.

Δικαστικὲς ἀρχές εἶναι τὰ δικαστήρια : τὸ Εἰρηνοδικεῖο, τὸ Πρωτοδικεῖο, ἡ Εἰσαγγελία, τὸ Ἐφετεῖο, ὁ Ἄρειος Πάγος κ.ἄ.

Στὴν πόλι ἢ στὸ χωριὸ μας ὑπάρχουν οἱ **ἐξῆς δημόσιες ἀρχές** :

Δήμος. Κοινότης. Έπαρχία. Νομός

1. Δήμος. Κάθε μιὰ πόλις ἀποτελεῖ ἕνα **δήμο**. Ὁ δήμος μας ὀνομάζεται «Δήμος» καὶ διοικεῖται ἀπὸ τὸ Δήμαρχο καὶ τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο. Ὁ Δήμαρχός μας ὀνομάζεται κ.

Τὸ οἶκημα, ὅπου στεγάζονται τὰ γραφεῖα τοῦ δήμου, λέγεται **δημαρχεῖο**. Τὸ δημαρχεῖο μας εὐρίσκεται στὴν ὁδὸ ἀριθμὸς

2. Κοινότης. Ἐνα ἢ περισσότερα χωριά ἀποτελοῦν μιὰ **κοινότητα**, πού διοικεῖται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς κοινότητος καὶ τὸ Κοινοτικὸ Συμβούλιο. Τὸ οἶκημα, ὅπου στεγάζονται τὰ γραφεῖα τῆς κοινότητος, λέγεται **κοινοτικὸν κατάστημα**.

Ὁ Δήμαρχος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς κοινότητος μὲ τὰ Συμβούλιά τους φροντίζουν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ δήμου ἢ τῆς κοινότητος, ἤτοι γιὰ τοὺς δρόμους, τὴν ὕδρευσι, τὸ φωτισμὸ κλπ.

3. Έπαρχία. Μιὰ ἢ περισσότερες πόλεις μὲ πολλὰ χωριά γύρω τους ἀποτελοῦν μιὰ **ἐπαρχία**. Ἡ ἐπαρχία μας ὀνομάζεται «Έπαρχία».

4. Νομός. Μιὰ ἢ περισσότερες ἐπαρχίες ἀποτελοῦν τὸ **νομό**. Ὁ νομὸς μας ὀνομάζεται «Νομὸς» καὶ διοικεῖται ἀπὸ τὸν Νομάρχη κ.

5. Ἐκκλησιαστικὲς καὶ σχολικὲς ἀρχές. Τὶς Ἐκκλησίες καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς περιφέρειας μας τοὺς διοικεῖ ὁ **σεβασμιώτατος Μητροπολίτης**

Γιὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας μας φροντίζει τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ

Γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ σχολείου μας φροντίζει ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς κ.κ.

Τὸ σχολεῖο μας τὸ ἐπιθεωρεῖ ὁ **Ἐπιθεωρητὴς** κ.

6. Φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα ὀνομάζονται τὰ ἰδρύματα, πού προστατεύουν τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς γέροντας καὶ τὰ παιδιά.

Τέτοια ἰδρύματα εἶναι: τὰ νοσοκομεῖα, τὰ πτωχοκομεῖα, τὰ γηροκομεῖα, τὰ ὄρφανοτροφεῖα, τὰ βρεφοκομεῖα, τὰ ἀσυλα ἀνιάτων, οἱ παιδικοὶ σταθμοί, οἱ παιδουπόλεις κ.ἄ.

Στὴν πόλι ἢ στὸ χωριὸ μας λειτουργοῦν τὰ ἐξῆς φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα:

Μάθημα 45

Ὁ τουρισμός

Ἡ ἔνδοξη πατρίδα μας μὲ τὴ μεγάλη τῆς ἱστορία γίνεται κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν ἀνοιξὶ τὸ προσκύνημα χιλιάδων ξένων. Οἱ ξένοι αὐτοὶ ἔρχονται ἐδῶ, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ θαυμάσουν τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν τέλεια τέχνη τῶν μνημείων καὶ τῶν ἀγαλμάτων **τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος**. Παράλληλα ὁμως ἔρχονται, γιὰ νὰ χαροῦν τὸν γαλανὸ οὐρανὸ καὶ τὰ ὑπέροχα τοπία τῆς στεριᾶς καὶ τῆς θάλασσας τῆς ὠραίας μας πατρίδος. Ἔτσι ψυχαγωγοῦνται καὶ μορφώνονται.

Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ Ἕλληνες κάνουν ἐκδρομὲς σὲ διάφορα ἀξιοθέατα μέρη τῆς πατρίδος μας.

Ὅσοι ταξιδεύουν γιὰ ἀναψυχὴ καὶ μόρφωσι, κι ὄχι γιὰ ἐργασία, λέγονται **τουρίσται**. Τὰ ταξίδια τους λέγονται **τουριστικὰ ταξίδια** καὶ τὰ ἀξιοθέατα μέρη **τουριστικοὶ τόποι**.

Τουριστικοὶ τόποι εἶναι: 1) **τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς**, δηλ. τὰ ἐρείπια ναῶν, θεάτρων, πόλεων, τειχῶν, ἀνακτόρων, τάφων κλπ. 2) **τὰ μουσεῖα**, ὅπου φυλάσσονται ἀγάλματα, νομίσματα, πῆλινα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα εἶδη τῶν ἀρχαίων προγόνων μας· 3) **οἱ βυζαντινοὶ ναοί**· 4) **τὰ σπήλαια** μὲ σταλακτίτες καὶ σταλαγμίτες· 5) **τὰ ὠραῖα φυσικὰ τοπία**· καὶ 6) **τὰ μεγάλα δημόσια ἔργα**, ὅπως ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, τὰ ἐργοστάσια Πτολεμαίδος, Ἄλιφερίου, Λούρου κλπ.

Γιὰ τὴν ἀνετὴ διαμονὴ τῶν ξένων τουριστῶν καὶ τὴ διευκόλυνσι τῶν ταξιδίων τους φροντίζει μιὰ κρατικὴ ὑπηρεσία, ποὺ λέγεται «**Ἑλληνικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ**» ἢ Ε.Ο.Τ.

Μὲ τὰ τουριστικὰ ταξίδια μπαίνει πολὺ χρῆμα ἀπὸ τὶς ξένες χῶρες στὴν πατρίδα μας καὶ οἱ ὠφέλειες ἀπὸ αὐτὸ εἶναι μεγάλες. Θὰ ἔπρεπε ὁμως νὰ εἶχαμε περισσότερη τουριστικὴ κίνησι, διότι ἡ Ἑλλάδα μας ἔχει ἀξιοθαύμαστα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ σπουδαίους τουριστικοὺς τόπους. Εἶναι δὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πρὸ ὁμορφες χῶρες τῆς γῆς. Ὅλοι λοιπὸν πρέπει νὰ φροντίσωμε γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ τουρισμοῦ στὴν πατρίδα μας.

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωρίο μας ἔχει τοὺς ἑξῆς τουριστικοὺς τόπους :

Τὸ πατροπαράδοτο Ἑλληνικὸ ἔθιμο τῆς φιλοξενίας

Φιλοξενία εἶναι τὸ νὰ δεχώμεθα στὸ σπίτι μας τοὺς ξένους καὶ νὰ τοὺς περιποιούμεθα.

Ἀπὸ τὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια οἱ ἄνθρωποι ἐθεωροῦσαν τοὺς ταξιδεύοντας ξένους, σὰν πρόσωπα σχεδὸν ἱερά, καὶ τοὺς ἐπεριποιῦντο, ὅσο ἤμποροῦσαν περισσότερο. Τότε, ὅπως καὶ σήμερα, δὲν ἔδιναν τόση σημασία στὸ φαγητὸ καὶ στὸν ὕπνο, ὅση στὴν εἰλικρίνεια, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐγένεια τοῦ φιλοξενοῦντος.

Μεγάλῃ ἀνάπτυξι εἶχε ἡ φιλοξενία **στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας**. Μόλις ἓνας ἀγνωστος ταξιδιώτης ἔμπαινε στὸ σπίτι τους, ἡ ὑπρέτρια τοῦ ἔπλενε τὰ πόδια, γιὰ νὰ ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὴν κούρασι τοῦ ταξιδίου. Ἐπειτα τοῦ προσέφεραν φαγητὸ καὶ ὕπνο.

Ὁ ξένος, πρὶν φύγη, εὐχαριστοῦσε ἐκείνους, ποὺ τὸν ἐφιλοξένησαν, καὶ ἀντήλλασσε μικρὰ δῶρα μὲ τὸν οἰκοδεσπότη, ὡς ἐνθύμιο τῆς φιλοξενίας. Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ ὁ ξένος καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἐθεωροῦντο στενοὶ φίλοι καὶ ἐβοηθοῦντο μεταξύ τους.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεωροῦσαν τὸ ἔθιμο τῆς φιλοξενίας, σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σοβαρὰ καθήκοντα κάθε ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ ἐλάτρευαν ὡς θεὸ τῆς φιλοξενίας **τὸν Ξένιο Δία**. Ἐπίστευαν δέ, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸς ἐπροστάτευε τοὺς ξένους ταξιδιώτες καὶ ἐτιμωροῦσε τοὺς ἀφιλόξενους ἀνθρώπους.

Τὸ ἔθιμον τῆς φιλοξενίας διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Τοὺς ξένους ταξιδιώτες ἐπεριποιῦντο ὄχι μόνον οἱ ἰδιῶτες, ἀλλὰ καὶ οἱ μοναχοί. Τὰ μοναστήρια ἦσαν ὑποχρεωμένα νὰ φιλοξενοῦν, ὅσους ἐζητοῦσαν τὴν προστασία τους. Μάλιστα δὲ γιὰ τοὺς ξένους εἶχαν ἰδιαίτερα δωμάτια, **τοὺς ξενῶνες**.

Τώρα σὲ πολλὰ μέρη ὑπάρχουν ξενοδοχεῖα ὕπνου καὶ ἐστιατόρια, ποὺ ἱκανοποιοῦν τὶς ἀνάγκες τῶν ταξιδιωτῶν. Γι' αὐτὸ τὸ ἔθιμο τῆς φιλοξενίας διατηρεῖται ἀκόμη μὲ τὴν παλαιὰ του μορφή μόνον στὰ χωριά καὶ στὶς κωμοπόλεις. Στὶς πόλεις περιορίσθηκε μεταξύ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων.

Ἡ φιλοξενία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἔθιμα, ποὺ δείχνει ἔμπρακτα τὴν ἀγνὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Ἄς φροντίζουμε λοιπὸν νὰ εἴμεθα ὄλοι, ὅσο ἤμποροῦμε πιὸ πολὺ φιλόξενοι.

Μάθημα 47

Ὁ γεωγραφικὸς χάρτης

Γεωγραφικὸς χάρτης ὀνομάζεται τὸ σχέδιο ἑνὸς τόπου ἢ μιᾶς χώρας.

Οἱ γεωγραφικοὶ χάρτες σχεδιάζονται ἀπὸ τοὺς **χαρτογράφους**.

Ποτὲ δὲν ἠμποροῦμε νὰ σχεδιάσωμε στὸ χάρτη ἕνα τόπο, τόσο μεγάλο, ὅσος εἶναι στὴν πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ οἱ χαρτογράφοι σχεδιάζουν στοὺς χάρτες τοὺς τόπους χίλιες ἢ δέκα χιλιάδες ἢ ἑκατὸ χιλιάδες ἢ ἕνα ἑκατομμῦριο φορές πρὸ μικροῦς, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὸ φυσικὸ τοὺς μέγεθος.

Ἡ σμίκρυνσις αὐτῆ τῶν τόπων ἐπάνω στὸ χάρτη λέγεται **γεωγραφικὴ κλίμαξ**. Ὄταν ὁ χάρτης γράφῃ: **Κλίμαξ 1 : 1000**, σημαίνει, ὅτι ὁ τόπος, πού παριστάνει, ἔχει σχεδιασθῆ 1000 φορές μικρότερος ἀπὸ τὸ φυσικὸ του μέγεθος.

Ὡστε: Ὁ χάρτης παριστάνει μιὰ περιοχὴ (ἐπαρχία, νομὸ, χώρα κλπ.) πολὺ πρὸ μικρότερη, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὴν πραγματικότητα.

Στοὺς χάρτες σχεδιάζουν οἱ χαρτογράφοι τὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα τῶν τόπων, δηλ. τὰ βουνά, τὶς πεδιάδες, τὶς λίμνες, τοὺς ποταμούς, τὴ θάλασσα, τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὶς πόλεις κλπ.

Οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς, τὰ ὄρια τῶν νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν, οἱ ἀσφαλτοστρωμένοι δρόμοι καὶ ἄλλα στοιχεῖα σημειώνονται στὸ χάρτη μὲ σύμβολα (σημάδια). Ἔτσι μὲ Θ σημειώνεται ἡ πόλις ἀπὸ 5 — 10 χιλιάδες κατοίκους. Μὲ L, σημειώνονται οἱ ἀρχαιολογικοὶ τόποι κλπ.

Τὰ γεωγραφικὰ σύμβολα γράφονται στὸ **ὑπόμνημα**, πού ἔχει κάθε χάρτης στὸ ἀριστερὸ του μέρος.

Τὸ ὑπόμνημα δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιο σ' ὅλους τοὺς χάρτες. Γι' αὐτὸ, πρὶν διαβάσωμε ἕνα χάρτη, θὰ πρέπη νὰ μάθωμε πρῶτα, τί παριστάνουν τὰ διάφορα σύμβολα, πού γράφει τὸ ὑπόμνημα.

Μὲ ὁδηγὸ τὴν κλίμακα εὐρίσκομε εὐκόλα, πόσο ἀπέχουν δύο τόποι, ἂν μετρήσωμε μὲ τὸ ὑποδεκάμετρο τὴν ἀπόστασι τους ἐπάνω στὸ χάρτη.

Μάθημα 48

Τὰ εἶδη τῶν χαρτῶν

Ἔχομε πολλὰ εἶδη χαρτῶν : γεωφυσικούς, πολιτικούς, ἀνάγλυφους, παραγωγικούς, ἱστορικούς, ἀρχαιολογικούς, ὄρυκτολογικούς, τουριστικούς κλπ.

Στὰ σχολεῖα μεταχειριζόμεθα συνήθως τοὺς γεωφυσικούς, τοὺς πολιτικούς, τοὺς παραγωγικούς καὶ τοὺς ἱστορικούς χάρτες.

Οἱ γεωφυσικοὶ χάρτες (Δημητράκου, Κόντου-Φυλακτοῦ) μᾶς δείχνουν πῶς εἶναι τὸ ἔδαφος μιᾶς περιοχῆς. Στους χάρτες αὐτοὺς οἱ πεδιάδες παριστάνονται μὲ πράσινο χρῶμα. Τὰ βουνὰ μὲ καφέ. Οἱ λόφοι μὲ κίτρινο. Ἡ θάλασσα μὲ γαλάζιο κλπ.

Στους πολιτικούς χάρτες (Δημητράκου, Κόντου - Φυλακτοῦ κλπ.) ξεχωρίζουν μὲ χρώματα μόνον οἱ νομοὶ ἢ τὰ κράτη. Ἡ θάλασσα εἶναι μὲ γαλάζιο χρῶμα. Ἰδιαίτερα χρώματα γιὰ τὶς πεδιάδες καὶ τὰ βουνὰ δὲν ἔχουν.

Στους παραγωγικούς χάρτες παρουσιάζονται τὰ διάφορα προϊόντα μὲ σύμβολα.

Οἱ ἱστορικοὶ χάρτες (Καρολίδου, Ἀλέστα, Κόντου - Φυλακτοῦ κλπ.) ἔχουν τοὺς ἱστορικούς τόπους, διάφορες πορεῖες τοῦ στρατοῦ, μάχες κλπ.

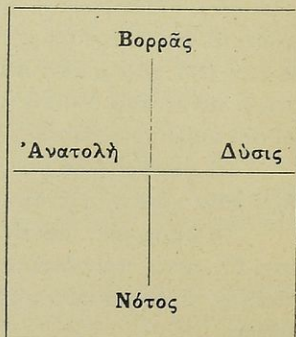
Οἱ ἀνάγλυφοι χάρτες γίνονται συνήθως ἀπὸ γύψο καὶ παρουσιάζουν τὸ ἔδαφος μιᾶς μικρῆς περιοχῆς.

Ὁ προσανατολισμὸς τῶν χαρτῶν

Στὸ χάρτη εὐρίσκομε τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ὡς ἐξῆς :

Στεκόμεθα ἔμπρὸς του. Τότε στὸ δεξιὸ μας χέρι εἶναι ἡ **Ἀνατολή** καὶ στὸ ἀριστερὸ ἡ **Δύσις**. Στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ χάρτη εἶναι ὁ **Βορρᾶς** καὶ στὸ κάτω μέρος τοῦ χάρτη εἶναι ὁ **Νότος**.

Ὡστε : Γιὰ νὰ διαβάσωμε ἓναν χάρτη πρέπει νὰ ξαίρωμε : α) Τὴν κλίμακά του. β) Τὶ σημαίνουν τὰ χρώματά του καὶ γ) Τὶ παριστάνουν τὰ διάφορα σύμβολα, πού εἶναι στὸ ὑπόμνημα.

Μάθημα 49

Ὁ τόπος τοῦ μαθητοῦ (ἀνακεφαλαίωσις)⁽¹⁾

1) **Ὄνομα και θέσις.** Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ὀνομάζεται Ἀνήκει στὸ δῆμο ἢ τὴν κοινότητα
Εὐρίσκεται στὸ μέρος τῆς ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ και ἔχει κατοίκους.

2) **Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.** Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει ἔδαφος και τὰ ἑξῆς :

1. Βουνὰ
2. Λόφους
3. Πεδιάδες και κοιλάδες
4. Πηγές και πηγάδια
5. Ποταμούς και χειμάρρους
6. Λίμνες και ἔλη
7. Κόλπους και ὄρμους
8. Νησιὰ και ἀκρωτήρια
9. Σκοπέλους και ὑφάλους
10. Πορθμούς και ἰσθμούς

Μιὰ ἡμέρα ἡ τάξις μας ἀνέβηκε σ' ἓνα ὕψωμα. Ἀπ' ἐκεῖ παρατηρήσαμε ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ τόπου μας. Ἐπειτα προσδιώρισουμε τὴ θέσι (σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος) και τὴν ἀπόστασι, ποὺ ἔχουν οἱ πεδιάδες, τὰ ὄρη κλπ., σχετικὰ μὲ τὴν πόλι ἢ τὸ χωριό μας. Τέλος, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου μας ἐκάναμε μὲ πετραδάκια τὸ χάρτη τῆς περιοχῆς μας. Ὄταν ἐγυρίσαμε στὴν αἴθουσα μας, ἐκάναμε τὸν ἴδιο χάρτη στὸν πίνακα, στὴν ἀμμοδόχο και στὰ τετράδιά μας.

Ἄλλη ἡμέρα ἐμάθαμε ἀπὸ τὸ δάσκαλό μας τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

1. Οἱ μαθηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀττικῆς και Θεσσαλονίκης δὲν θὰ διδαχθοῦν τὸ μάθημα αὐτὸ και τὰ ἐπόμενα, ἀλλὰ ὅσα γράφομε στὰ δύο παραρτήματα, ποὺ ὑπάρχουν στὸ τέλος τοῦ παρόντος βιβλίου.

Μάθημα 50

Ό τόπος του μαθητού (συνέχεια ανάκεφαλαιώσεως)

Ή πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει τίς ἐξῆς :

1. Συνοικίες :
2. Ἐκκλησίες :
3. Ἐρημοκκλήσια :
4. Πλατεῖες :
5. Δημόσιους κήπους :
6. Σχολεῖα :
7. Φιλανθρωπικά ἰδρύματα :
8. Ἐργοστάσια :
9. Βιοτεχνικά ἐργαστήρια :
10. Σπουδαιότερα καταστήματα :
11. Δημόσιες ἀρχές :
12. Δημοτικὲς ἀρχές :
13. Μνημεῖα :
14. Ἱστορικοὺς τόπους :
15. Ὠραῖα τοπία :
16. Μέσα συγκοινωνίας :
17. Κυριώτερους δρόμους μέσα στή πόλι:
18. Κυριώτερους δρόμους γιά ἄλλα μέρη:

Κάποια ἡμέρα ἢ τάξις μας ἀνέβηκε μετὰ τὸ δάσκαλό μας πάλιν σ' ἓνα ὕψωμα. Ἀπ' ἐκεῖ εἶδαμε ὅλη τὴν πόλι ἢ τὸ χωριό μας καὶ ἐξεχωρίσαμε τίς συνοικίες μετὰ τὰ χαρακτηριστικά τους.

Ἐπειτα προσδιωρίσαμε τὴ θέσι κάθε συνοικίας πρὸς τὴν συνοικία τοῦ σχολείου μας.

Τέλος, ἔκαναν δύο παιδιὰ μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου μας τὸ σχέδιο τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ μετὰ πετραδάκια. Ὅταν ἐγυρίσαμε στὴν αἴθουσά μας, ἔκαναμε τὸ ἴδιο σχέδιο στὸν πίνακα, στὴν ἀμμοδόχο καὶ στὰ τετράδια μας.

Μάθημα 51

Ὁ τόπος τοῦ μαθητοῦ (συνέχεια ἀνακεφαλαιώσεως)

Ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει ἀκόμη τὰ ἑξῆς :

1. Δάση
2. Λατομεῖα καὶ ὄρυχεῖα
3. Βουστάσια
4. Πτηνοτροφεία
5. Μελισσοκομεῖα
6. Λειβάδια
7. Ὑδρευσι ἀπὸ
8. Φωτισμὸ μὲ
9. Προϊόντα

Ἀπὸ ἄλλα μέρη ἀγοράζομε τὰ ἑξῆς εἶδη :

Σ' ἄλλα μέρη πωλοῦμε τὰ ἑξῆς εἶδη :

Ὁ τόπος μας ἔχει τουριστικὴ κίνησι, διότι

Ἐπίσης ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας ἔχει τὶς ἑξῆς ἐλλείψεις καὶ προβλήματα

Τέλος, ἡ πόλις ἢ τὸ χωριό μας περιμένει ἀπὸ ἐμᾶς σήμερα πρῶτα - πρῶτα νὰ τὴν τηροῦμε καθαρὴ. Νὰ μὴ πετᾶμε στοὺς δρόμους ἢ τὶς πλατεῖες τῆς φλοῦδες ἀπὸ φρούτα, χαρτιά ἢ ἄλλα ἄχρηστα πράγματα. Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ κόβωμε ἄνθη ἢ κλάδους ἀπὸ τὰ δένδρα τῶν κήπων τῆς. Οὔτε νὰ καταστρέφωμε τὴν περιουσία τοῦ δήμου μας (τοὺς πάγκους καὶ τὰ κάγκελλα τῶν κήπων κλπ.) ἢ τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα. Πρέπει ἀκόμη νὰ τηροῦμε τοὺς κανονισμοὺς τῆς Τροχαίας, ὥστε νὰ διευκολύνωμε τὴν κίνησι τῶν πεζῶν καὶ τῶν τροχοφόρων. Ὅταν μεγαλώσωμε, θὰ πρέπει νὰ φροντίσωμε γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ τόπου μας.

Μάθημα 52

Τὰ γειτονικά χωριά

1. Γύρω από τὸν τόπο μας ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς χωριά καὶ πόλεις :

- α) **Στὰ ἀνατολικά :**
- β) **Στὰ δυτικά :**
- γ) **Στὰ νότια :**
- δ) **Στὰ βόρεια :**

2. Κάθε χωριὸ ἀπὸ αὐτὰ ἀπέχει ἀπὸ τὴν πόλι μας ὡς ἑξῆς :

.
.

3. Ἡ συγκοινωνία ἀπὸ τὴν πόλι μας στὰ γειτονικά χωριά γίνεται μὲ

4. Τὰ γειτονικά χωριά ἢ οἱ πόλεις ἔχουν πληθυσμὸ ὡς ἑξῆς:

.
.

5. Οἱ κάτοικοὶ τῶν ἀσχολοῦνται στὴ

6. Παράγουν τὰ ἑξῆς προϊόντα :

7. Ἔχουν Ἐκκλησίες :

8. Σχολεῖα :

9. Μνημεῖα :

10. Ἱστορικοὺς τόπους :

11. Ὠραῖα τοπία :

12. Σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τοῦ καθενός :

.

Ὅλα τὰ γειτονικά χωριά μὲ τὸν τόπο μας ἔχουν
κατοίκους.

Ἡ τάξις μας ἔκανε ἐκδρομὲς σ' ὅλα τὰ γειτονικά χωριά. Ἐπειτα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου μας ἐσχεδιάσαμε στὸν πίνακα, στὴν ἀμμοδόχο καὶ στὰ τετράδιά μας τὸ χάρτη τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ μας μ' ὅλα τὰ γειτονικά χωριά.

Μάθημα 53

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ

Ἡ πρωτεύουσα, οἱ πόλεις καὶ οἱ κωμοπόλεις
τῆς ἐπαρχίας μας

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μας εἶναι ἡ πόλις
. ἡ ὁποία ἔχει τὰ ἐξῆς γενικὰ χαρακτηριστικά :
Πληθυσμὸν κατοίκων. Ἔδαφος
Δρόμους ὕδρευσι ἀπὸ Φωτισμὸν
μὲ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ΔΕΗ. Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μας ἔχει
τις ἐξῆς :

1. Ἐκκλησίες :
2. Πλατεῖες :
3. Δημόσιους κήπους :
4. Ἱστορικοὺς τόπους :
5. Τουριστικοὺς τόπους :
6. Ὁραῖα τοπία :
7. Ἐργοστάσια :
8. Ἀγορά :
9. Σχολεῖα :
10. Φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα :
11. Ἄλλα ἰδρύματα :

Οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν πηγαίνουν συχνὰ στὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μας. Ἐκεῖ πωλοῦν στὴν ἐβδομαδιαία ἀγορὰ (παζάρι) τὰ προϊόντα τους. Ἀγοράζουν, ὅσα πράγματα τοὺς χρειάζονται. Θεραπεύονται στὰ νοσοκομεῖα ἢ στὶς ἰδιωτικὰς κλινικὰς, ἂν ἀρρωστήσουν. Τακτοποιοῦν τὶς ὑποθέσεις των στὰ διάφορα δημόσια γραφεῖα κλπ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα ἡ ἐπαρχία μας ἔχει καὶ τὶς ἐξῆς πόλεις καὶ κωμοπόλεις :
.
.

Μάθημα 54

Τὰ φυσικά χαρακτηριστικά τῆς ἐπαρχίας μας

Ἡ ἐπαρχία μας ὀνομάζεται « Ἐπαρχία » καὶ
ὑπάγεται στὸ νομὸ ἔχει ἔδαφος
καὶ τὰ ἑξῆς :

1. Ὅρη
2. Ὅροσειρές
3. Πεδιάδες
4. Κοιλιάδες
5. Ὅροπέδια
6. Ποταμοὺς
7. Παραποτάμους
8. Λίμνες
9. Ἐλη
10. Κόλπους
11. Ἀκρωτήρια
12. Νήσους
13. Πορθμοὺς
14. Ἴσθμους
15. Ἴαματικές πηγές
16. Δάση
17. Κλίμα
18. Πληθυσμὸ
19. Ἱστορικοὺς τόπους (ἀρχαιότητες καὶ μνημεῖα)
20. Φυσικά τοπία
21. Ἄλλους τουριστικοὺς τόπους
22. Τουριστικὴ κίνησι

Μάθημα 55

Θέσις, ὄρια, ἔκτασις κλπ. τῆς ἐπαρχίας μας

1. Θέσις. Ἡ ἐπαρχία μας εὐρίσκεται στὸ μέρος τοῦ νομοῦ

2. Ὅρια. Ἡ ἐπαρχία μας συνορεύει πρὸς Βορρᾶν μὲ
. Πρὸς Νότον μὲ
Πρὸς Ἀνατολὰς μὲ Πρὸς Δυσμᾶς μὲ

3. Ἐκτασις. Ἡ ἐπαρχία μας ἔχει ἔκτασι
τετραγωνικῶν χιλιομέτρων.

4. Προϊόντα. Ἡ ἐπαρχία μας παράγει τὰ ἑξῆς προϊόντα :

α) Γεωργικά

β) Κτηνοτροφικά

γ) Ἀλιευτικά

δ) Βιοτεχνικά

ε) Βιομηχανικά

5. Ἀσχολίες κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου ἀσχολοῦνται κυρίως στὴ γεωργία,

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων εἶναι κυρίως

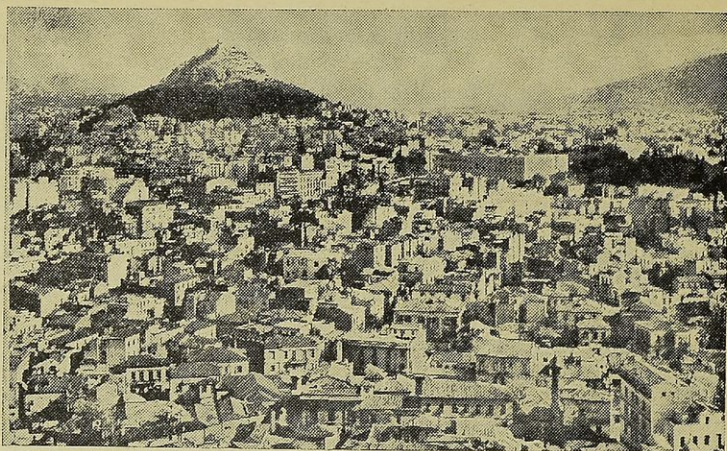
6. Ὅδικὸν δίκτυον. Ἡ ἐπαρχία μας ἔχει τοὺς ἑξῆς ἀμαξιτοὺς δρόμους

7. Μέσα συγκοινωνίας. Στὴν ἐπαρχία μας ὡς μέσα συγκοινωνίας χρησιμοποιοῦμε

8. Δημόσια καὶ ἄλλα τεχνικά ἔργα. Στὴν ἐπαρχία μας ὑπάρχουν τὰ ἑξῆς δημόσια ἔργα :

9. Οἱ σημερινὲς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐπαρχίας μας εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ὁ δάσκαλός μας ἐσχεδίασε στὸν πίνακα τὸ χάρτη τῆς ἐπαρχίας μας. Ἐπειτα ἔμεϊς τὸν ἐσχεδιάσαμε στὰ τετράδιά μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ (1) Η ΑΘΗΝΑ — Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

1. Πώς πήρε το όνομα ή 'Αθήνα

1. **Γενικά.** 'Η 'Αθήνα είναι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας 'Αττικῆς καὶ ὀλοκλήρου τῆς 'Ελλάδος.

'Η 'Αθήνα ὑπῆρξε ἱστορική, παλαιά, ἔνδοξη καὶ ξακουστή πόλις τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος. Θεωρεῖται δὲ ὁ φάρος, ποὺ ἔδειξε στοὺς λαοὺς τῆς γῆς τὴν ἀξίαν τῶν τεχνῶν καὶ τὸ φῶς τῶν γραμμάτων.

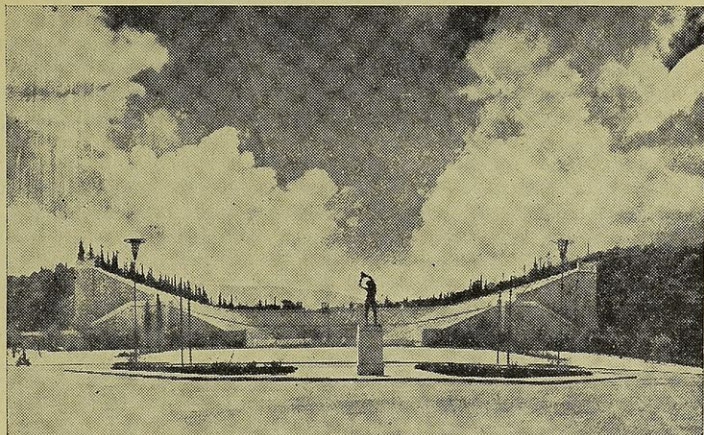
'Η 'Αθήνα ἐκτίσθη ἀπὸ τὸ βασιλεῖα Κέκροπα καὶ κατοικεῖται ἀπὸ 'Ελληνες ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες πεντακόσια χρόνια.

2. **Ὄνομα.** Πρῶτα ἐλέγετο Κεκροπία. 'Αθήνα ὠνομάσθηκε ὡς ἐξῆς: Δυὸ θεοί, ἡ 'Αθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν, ἐφιλονίκησαν ποιοὺς νὰ γίνῃ προστάτης τῆς πόλεως. Γιὰ νὰ λύσουν τὴ διαφορά τους, ἐσυμφώνησαν νὰ γίνῃ προστάτης αὐτὸς, ποὺ θὰ τῆς προσφέρῃ τὸ καλῦτερο δῶρο.

'Εμαζεύθησαν λοιπὸν ὅλοι οἱ θεοὶ στὴν 'Ακρόπολι. Πρῶτος ὁ Ποσειδῶν κτυπᾷ μὲ τὴν τρίαινά του τὸ βράχο καὶ γίνετα μιὰ πηγὴ μὲ ἄλμυρὸ νερό. Κτυπᾷ καὶ ἡ 'Αθηνᾶ μὲ τὸ δόρυ τῆς τὸ βράχο. Φυτρώνει τότε μιὰ ἐλιά, σύμβολο τῆς εἰρήνης.

Οἱ θεοί, ποὺ ἦσαν κριταί, εἶπαν ὅτι τὸ καλῦτερο δῶρο εἶναι ἡ ἐλιά. Ἔτσι ἡ θεὰ 'Αθηνᾶ ἐγίνε προστάτης τῆς πόλεως, ποὺ ἀπὸ τότε ὠνομάσθηκε 'Αθήνα. (**Μυθολογία**).

1. Προορίζεται μόνον γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς ἐπαρχίας 'Αττικῆς.

2. Τὰ φυσικά χαρακτηριστικά τῶν Ἀθηνῶν

1. Θέσις. Ἡ Ἀθήνα εὐρίσκεται στὸ μέσον σχεδὸν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λεκανοπεδίου. Τὸ λεκανοπέδιο αὐτὸ τὸ κλείνουν ἀπὸ τρεῖς μεριῆς τὰ βουνά : Ὑμηττός, Πεντέλη, Πάρνηθα καὶ Αἰγάλεω, ἐνῶ στὰ νότια βρέχεται ἀπὸ τὸ **Σαρωνικὸ κόλπο**.

2. Μορφή τοῦ ἐδάφους. Τὰ παλαιὰ χρόνια ἡ Ἀθήνα ἦτο κτισμένη γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι. Τώρα ὅμως μαζί μὲ τοὺς συνοικισμοὺς καὶ τὰ προάστια πιάνει σχεδὸν ὅλο τὸ λεκανοπέδιο.

Τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Ἄλλοῦ εἶναι πεδινό. Ἄλλοῦ λοφώδες. Ἄλλοῦ ἀπότομο κι ἄλλοῦ παράλιο. Ἡ ποικιλία αὐτὴ τοῦ ἐδάφους κάνει τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἀθηνῶν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὠραία μέρη τοῦ κόσμου.

3. Ποταμοί. Ἡ Ἀθήνα ἔχει δύο χειμάρρους : τὸν **Ἴλισσὸ** καὶ τὸν **Κηφισσὸ**, ποὺ χύνονται στὸ **Φαληρικὸ ὄρμο**.

4. Λίμνες. Ἔχει μόνον μία μικρὴ λίμνη στὴ Βουλιαγμένη.

5. Κλίμα. Ζηρὸ καὶ πολὺ ὑγιεινὸ. Εἶναι τὸ καλύτερο τῆς Ἑλλάδος κι ἓνα ἀπὸ τὰ ὑγιεινότερα τοῦ κόσμου.

6. Πληθυσμὸς. Ἡ Ἀθήνα, ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ προάστια τῶν ἔχουν ἓνα ἑκατομμύριο ἑπτακόσιες χιλιάδες κατοίκους. Ἐνῶ τὸ 1834, ποὺ ἔγινε πρωτεύουσα ἡ Ἀθήνα, εἶχε μόνον δύο χιλιάδες κατοίκους.

3. Οἱ συνοικίες τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ Ἀθήνα ἔχει 125 περίπου συνοικίες. Κυριώτερες εἶναι :

1. Ἡ Πλάκα ἢ Παλαιὰ Ἀθήνα, βορειοανατολικά τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐδῶ ὑπάρχουν τὰ περισσότερα ἀρχαῖα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν.

2. Τὸ ἐμπορικὸ κέντρο, ποῦ σχηματίζει ἕνα τρίγωνο μεταξύ Πλάκας καὶ τῶν ὁδῶν Ἀκαδημίας καὶ Ἀθηνᾶς. Τὸ τρίγωνο αὐτὸ θεωρεῖται ἡ καρδιὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐδῶ εὐρίσκονται τὰ περισσότερα Ὑπουργεῖα, οἱ Τράπεζες, τὰ μεγαλύτερα ἐμπορικὰ καταστήματα, ἡ Κεντρικὴ Ἀγορά, τὰ θέατρα, τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα κλπ.

3. Τὸ Στάδιο καὶ τὰ Νέα Ἀνάκτορα, ὅπου ὑπάρχουν τὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων καὶ οἱ πρεσβεῖες τῶν ξένων κρατῶν.

4. Τὸ Κολωνάκι, ἡ ἀριστοκρατικὴ συνοικία τῶν Ἀθηνῶν.

5. Ἡ Νεάπολις—τὰ Ἐξάρχεια—τὸ Μουσεῖο—ἡ Βάθη—τὸ Μοναστηράκι—τοῦ Ψυρρῆ, κεντρικὲς συνοικίες.

6. Ἡ Κυψέλη καὶ τὰ Πατήσια. Ὡραῖες συνοικίες, μετὰ μεγάλη πρόοδο.

7. Τὰ Ἠλύσια καὶ οἱ Ἀμπελόκηποι. Θαυμάσιες συνοικίες, μετὰ μεγάλα νοσοκομεῖα.

8. Τὸ Παγκράτι. Ὡραία καὶ μεγάλη συνοικία.

9. Μακρυγιάννη — Βεΐκου — Κουκάκη—Νέος Κόσμος ἢ Κυνοσάργους, στὰ νότια τῆς Ἀκροπόλεως.

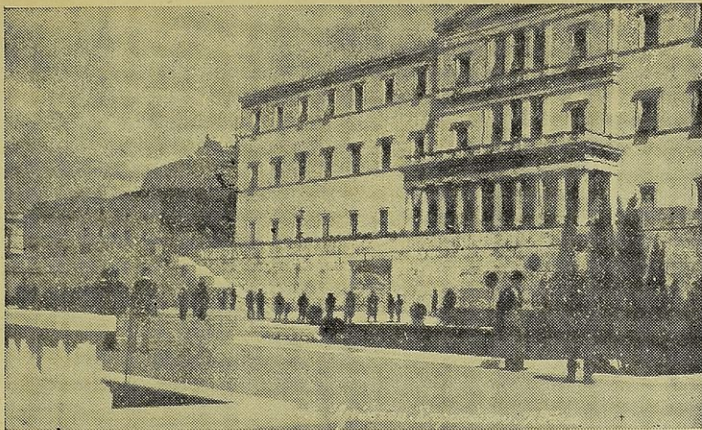
10. Μεταξουργεῖο. Ἐδῶ στὰ 1854 ἐγίνε τὸ πρῶτο ἐργοστάσιο μετάξης.

11. Ροῦφ—Βοτανικὸς—Κολωνὸς—Κολοκυνθοῦ—Λόφος Σκουζέ—Σεπόλια, παλαιὲς συνοικίες.

12. Γουδί—Ἐρυθροῦ Σταυροῦ — Γκύζη, Ἀβέρωφ κλπ.

Ὅλες αὐτὲς οἱ συνοικίες καὶ ἄλλες μικρότερες, ποῦ δὲν ὀνομάζομε, ἀποτελοῦν τὸ Δῆμο Ἀθηναίων. Οἱ ὑπόλοιπες συνοικίες εἶναι ξεχωριστοὶ Δῆμοι καὶ Κοινότητες.

Συνολικὰ ἡ Ἀθήνα, ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ προάστια τοὺς ἀποτελοῦν «τὴν περιφέρειαν πρῶν Διοικήσεως Πρωτευούσης», ποῦ ἔχει 27 Δήμους καὶ 29 Κοινότητες. Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων ὀνομάζεται καὶ τὸ δημαρχεῖο εὐρίσκεται ἐπὶ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς.

Τά Παλαιά Ἀνάκτορα

4. Οἱ δρόμοι καὶ οἱ πλατεῖες τῶν Ἀθηνῶν

1. **Οἱ δρόμοι.** Ἡ Ἀθήνα ἔχει χιλίους ἑπτακοσίους περίπου δρόμους, μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἀπὸ αὐτοὺς κεντρικώτεροι εἶναι :

α) **Οἱ ὁδοί :** Σταδίου, Πανεπιστημίου, Ἀκαδημίας, Αἰόλου, Ἀθηνᾶς, Πειραιῶς, Ἀγίου Κωνσταντίνου, Πατησίων κ.ἄ. β) **Οἱ λεωφόροι :** Συγγροῦ, Ἀλεξάνδρας, Βασιλίσσης Σοφίας κ.ἄ.

Ἡ κίνησις τῶν πεζῶν καὶ τῶν τροχοφόρων στοὺς κεντρικοὺς δρόμους, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ μεγάλη, ρυθμίζεται μὲ φωτεινὰ σήματα καὶ μὲ τροχονόμους.

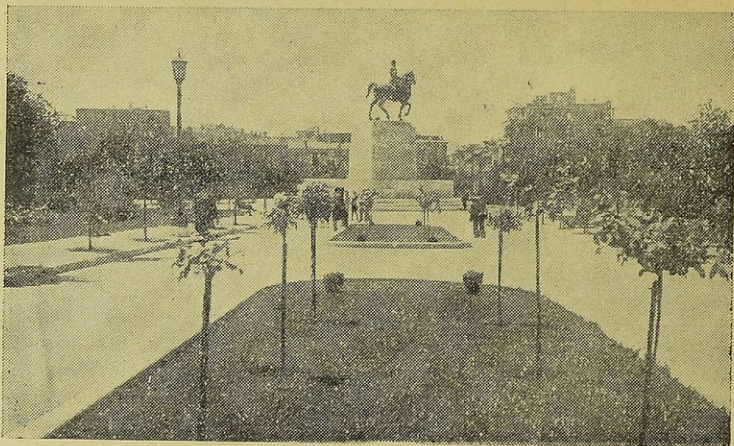
2. **Οἱ πλατεῖες.** Ἡ Ἀθήνα ἔχει 40 περίπου πλατεῖες. Ἀπὸ αὐτὲς σπουδαιότερές εἶναι :

α) **Ἡ πλατεῖα Συντάγματος.** Εἶναι ἡ πιὸ ἐπίσημη καὶ ἱστορικὴ πλατεῖα. Γύρω τῆς ὑπάρχουν τὰ **Παλαιὰ Ἀνάκτορα, τὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου**, ξενοδοχεῖα κ.ἄ.

β) **Ἡ πλατεῖα Ὀμονοίας.** Εὐρίσκεται στὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔχει τὴ μεγαλύτερη κίνησι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως. Γι' αὐτὸ ἔκαναν ὑπόγειες διαβάσεις μὲ κινητὲς σκάλες γιὰ τοὺς πεζοὺς, μιὰ ὑπόγεια πλατεῖα μὲ καταστήματα καὶ ὑπόγειο σταθμὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου. Στὸ κέντρο τῆς ὑπάρχουν μεγάλα συντριβάνια μὲ πολύχρωμα φῶτα.

γ) **Ἡ πλατεῖα Κλαυθμῶνος,** στὴν ὁδὸν Σταδίου.

δ) **Ἡ πλατεῖα Ἐλευθερίας ἢ Κουμουندούρου,** στὴν ὁδὸν Πειραιῶς. Ἔχει πάρκο, παιδικὸ κήπο καὶ τὸ Βρεφοκομεῖο.

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου

5. Οἱ δημόσιοι κήποι τῶν Ἀθηνῶν

Στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν διάφοροι μικροὶ δημοτικοὶ κήποι στὶς πλατεῖες, μερικὰ μικρὰ ἄλση καὶ οἱ ἐξῆς δημόσιοι κήποι:

α) Ὁ Ἐθνικὸς ἢ Βασιλικὸς κήπος (150 στρέμματα). Ἐφυτεύθηκε, ὅταν ἦτο βασιλεὺς ὁ Ὅθων. Θεωρεῖται τὸ στολίδι τῆς Ἀθήνας, διότι ἔχει πανύψηλα δένδρα, σπάνια ἄνθη, ὠραίους θάμνους, λιμνοῦλες, πλατεῖες καὶ γραφικοὺς δρόμους. Χιλιάδες Ἀθηναῖοι τὶς ἡλιόλουστες ἡμέρες χαίρονται τὴν ὀμορφιά του.

β) Ὁ κήπος τοῦ Ζαππέου (130 στρέμματα). Εἶναι συνέχεια τοῦ Βασιλικοῦ κήπου καὶ στολίζεται μὲ δένδρα, ἄνθη, μαρμάρινες προτομές, πλατεῖες λεωφόρους, ἓνα μεγάλο συντριβάνι (δῶρο τῆς Οὐλεν), τὸ μέγαρο τοῦ Ζαππέου, ὅπου γίνονται οἱ ἐκθέσεις, καὶ τὸ ζαχαροπλαστεῖο «Αἶγλη». Θεωρεῖται ὡς τὸ ὠραιότερο μέρος τῶν Ἀθηνῶν.

γ) Τὸ Ἄλσος ἢ Πεδίον τοῦ Ἄρεως (230 στρέμματα). Στολίζεται μὲ σπάνια ἄνθη, διάφορα δένδρα, θάμνους, μιὰ μεγάλη πλατεῖα καὶ ἓνα ὠραιότατο κέντρο. Στὴν εἰσοδὸ του ἔχει στηθῆ τὸ ἀγαλμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Μιὰ ἀπὸ τὶς λεωφόρους του εἶναι γεμάτη ἀπὸ προτομές τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821.

δ) Οἱ μικρότεροι, ἀλλ' ὠραιότατοι κήποι τοῦ Παγκρατίου, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τοῦ Μουσείου, τοῦ Θησείου κ.ἄ.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κήποι δίνουν χαρὰ καὶ ξεκούρασι.

6. Οί Ἐκκλησίες τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ Ἀθήνα ἔχει 200 περίπου Ἐκκλησίες, κτισμένες μὲ θαυμάσια ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια καὶ ζωγραφισμένες ὠραῖα.

Ἐπίσημος ναὸς εἶναι ἡ **Μητρόπολις** (Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου), ὅπου γίνονται ὅλες οἱ Ἐθνικὲς ἑορτές. Ἐκτίσθη ἀπὸ τὸ 1853 ἕως τὸ 1859. Ἐορτάζει στὶς 25 Μαρτίου.

Ἄλλοι κεντρικοὶ ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι : 1) Τῆς **Ἀγίας Εἰρήνης**, στὴν ὁδὸν Αἰόλου. Μέ-

χρι τὸ 1859 ἦτο μητροπολιτικὸς ναός. 2) Τῆς **Παναγίας τῆς Χρυσοσπηλιωτίσσης**, στὴν ὁδὸν Αἰόλου. 3) Τοῦ **Ἁγίου Γεωργίου Καρύτση**, κοντὰ στὴν ὁδὸν Σταδίου. 4) Τοῦ **Ἁγίου Κωνσταντίνου**, κοντὰ στὴν Ὁμόνοια. 5) Τῆς **Ζωοδόχου Πηγῆς**, στὴν ὁδὸν

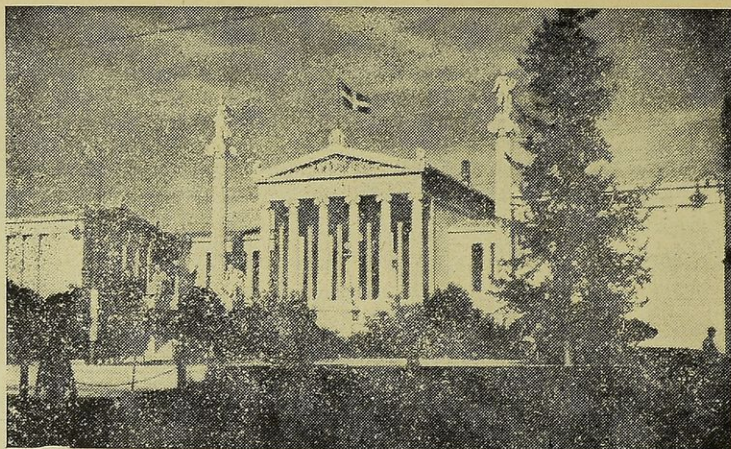

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου

Ἀκαδημίας. 6) Τοῦ **Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου**, πολιούχου τῶν Ἀθηνῶν, στὴν ὁδὸν Σκουφᾶ. 7) Τοῦ **Ἁγίου Παντελεήμονος**—Ἀχαρνῶν. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. 8) Τοῦ **Ἁγίου Νικολάου**—Πευκακίων κ.ἄ.

Στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ βυζαντινοὶ ναοί, μὲ μεγάλη ἱστορικὴ ἀξία. Σπουδαιότεροι εἶναι : 1) Τῶν **Ἁγίων Ἀποστόλων**, στὴν ὁδὸν Ἀρείου Πάγου. 2) Ἡ **Καπνικαρέα** (Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου), στὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. 3) Τοῦ **Ἁγίου Ἐλευθερίου**, δίπλα στὴ Μητρόπολι καὶ 4) Τῶν **Ἁγίων Θεοδώρων**, κοντὰ στὴν πλατεῖα Κλαυθμῶνος.

Τέλος, στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν καὶ ναοὶ ξένων δογμάτων, δηλ. Καθολικῶν, Ἀρμενίων, Διαμαρτυρομένων, Εὐαγγελιστῶν, Ἰσραηλιτῶν κ.λ.π. Ἀπὸ αὐτοῦς, πρὸ σπουδαῖοι εἶναι : 1) Ὁ ναὸς τοῦ **Ἁγίου Παύλου** (Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία), κοντὰ στὸ Ζάππειο. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ ὠραῖα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν. 2) Ὁ ναὸς τοῦ **Ἁγίου Νικοδήμου** (Ρωσικὴ Ἐκκλησία), στὴν ὁδὸν Φιλελλήνων. 3) Ὁ ναὸς τοῦ **Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου** (καθολικός), στὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν

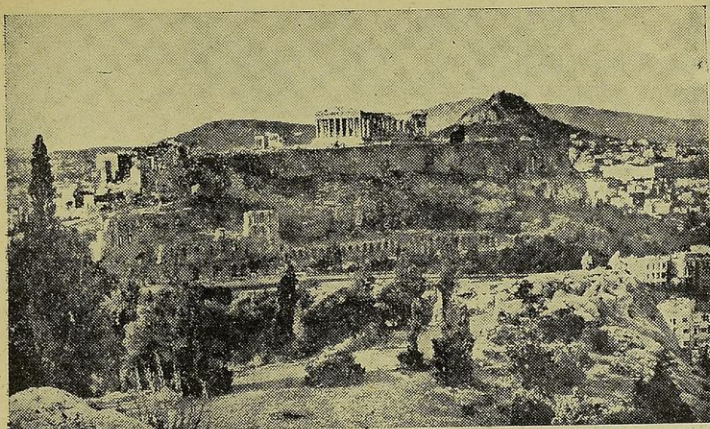
7. Τὰ σπουδαιότερα κτίρια τῶν Ἀθηνῶν

Στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν 70 χιλιάδες περίπου σπίτια μονώροφα, διώροφα καὶ πολυώροφα. Ἀλλὰ καθημερινῶς κτίζονται νέα κτίρια, ἰδίως πολυκατοικίες, μὲ 8—12 πατώματα. Ἔτσι ἡ πόλις μεγαλώνει καὶ ὁμορφαίνει περισσότερο.

Τὰ πιὸ σπουδαῖα κτίρια, πού στολίζουν τὴν Ἀθήνα, εἶναι :

1. **Τὰ Νέα Ἀνάκτορα**, ὅπου μένει ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια.
2. **Τὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα**, ὅπου συνεδριάζει ἡ Βουλὴ.
3. **Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν**, δωρεὰ τοῦ Σίνα. Στολίζεται μὲ 4 ἀγάλματα : τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπάνω σὲ κολῶνες, καὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους.
4. **Τὸ Πανεπιστήμιο**. Στὴν πρόσοψί του εἶναι 5 ἀγάλματα : τοῦ Ρήγα Φερραίου, τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ Κοραῆ, τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Γλάδστωνος.
5. **Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη**, δωρεὰ τῶν ἀδελφῶν Βαλλιάνου.
6. **Τὸ Ζάππειον μέγαρον**, δωρεὰ τοῦ Εὐαγγέλου Ζάππια.
7. **Τὸ Στάδιο**, δωρεὰ τοῦ Γ. Ἀβέρωφ. Ἐδῶ γίνονται οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες, οἱ γυμναστικὲς ἐπιδείξεις τῶν σχολείων κ.ἄ.
8. **Τὸ Πολυτεχνεῖο**, δωρεὰ τοῦ Μετσοβίτη Ν. Στουρνάρα.
9. **Τὸ Ἀστεροσκοπεῖο**, στὸ λόφο τῶν Μουσῶν.

Ἡ Ἀθήνα στολίζεται καὶ μὲ πολλὰ ἀγάλματα. Ἀπὸ αὐτὰ σπουδαιότερο εἶναι τὸ **Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου**, πού τὸ φρουροῦν πάντοτε τιμητικὰ δυὸ φρουροί.

8. Οί ἀρχαιολογικοὶ τόποι τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ Ἀκρόπολις

Χιλιάδες ξένοι τουρίστες ἔρχονται στὴν Ἀθήνα κάθε χρόνο, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ θαυμάσουν τὴν ἄφθαστη τέχνη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ τέχνη αὐτὴ φαίνεται σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα, ποὺ σώζονται ἀκόμα.

Ἡ Ἀθήνα ἔχει πολλοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους. Ἡ προσοχὴ ὁμῶς τῶν ξένων συγκεντρώνεται κυρίως στὴν Ἀκρόπολι.

Ἡ Ἀκρόπολις εἶναι ὁ ἱερὸς βράχος, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐκτίσαν τοὺς ναοὺς των καὶ ἔστησαν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τῆς θρησκείας των.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια ἐχρησίμευε γιὰ κατοικίαι τῶν βασιλέων. Ἀργότερα ἐγίνε θρησκευτικὸ κέντρο καὶ ἐκτίσθησαν ἐκεῖ διάφοροι ναοί.

Τὸ 480 π.Χ. κατεστράφηκε ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Ὄταν ἐτελείωσεν ὁ πόλεμος, ὁ **Περικλῆς**, ὁ κυβερνήτης τῶν Ἀθηνῶν, ἐστόλισε τὴν Ἀκρόπολι μὲ θαυμάσιους ναοὺς καὶ ἄλλα μαρμάρινα ἔργα, ποὺ σώζονται μέχρι σήμερα.

Τότε ἐκτίσθηκε ὁ **Παρθενῶν**, ὁ ναὸς δηλ. τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς.

Ὁ Παρθενῶν εἶναι τὸ ὠραιότερο, τὸ τελειότερο καὶ τὸ με-

Ὁ Παρθενών

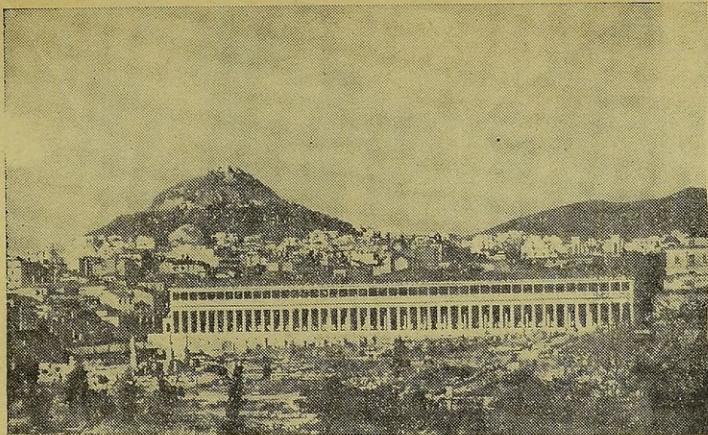
γαλοπρεπέστερο ἔργο τέχνης. **Εἶναι τὸ θαῦμα ὄλων τῶν αἰώνων σ' ὅλη τῇ γῇ.** Ἄλλο ὠραιότερο μνημεῖο δὲν ἐκτίσθηκε ἀκόμη. Μέσα στὸ ναὸ ὑπῆρχε τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ὕψους 12 μέτρων, χωρὶς τῆ βάσι του, καμωμένο ἀπὸ τὸ γλύπτη **Φειδία**, μὲ χρυσάφι καὶ ἔλεφαντοστοῦν.

Ἄλλα μεγαλοπρεπῆ κτίρια ἦσαν: α) Τὸ Ἐρέχθειο, περίφημο γιὰ τὶς **Καρυάτιδες**, ἀγάλματα δηλ. κοριτσιῶν, ποῦ στὸ κεφάλι τοὺς στηρίζεται ἡ στέγη τοῦ κτιρίου. β) Ὁ μικρὸς καὶ χαριτωμένος ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης. γ) Τὰ Προπύλαια καὶ δ) ἡ **Χαλκοθήκη**, ὅπου ἐφύλαγαν τὶς ἀσπίδες.

Στὴ μέση τῆς Ἀκροπόλεως εἶχαν στησεῖ ἓνα τόσο μεγάλο ὀρειχάλκινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ὥστε ἡ περικεφαλαία του ἐφαίνετο ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Σούνιο.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὠραῖα κτίρια καὶ τὰ ἀγάλματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐστολίζετο ἡ Ἀκρόπολις, κατεστράφησαν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπίσης πολλοὶ κατὰ καιροὺς ἐλεηλάτησαν τὴν Ἀκρόπολι, ἀλλὰ κυρίως ὁ Ἄγγλος λόρδος Ἐλγίνος, ὁ ὁποῖος ἀφῆρεσε 253 ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἔργα τέχνης.

Ἄλλὰ καὶ ὅπως εἶναι σήμερα ἡ Ἀκρόπολις, μᾶς κάνει νὰ τῆ θαυμάζουμε. Καὶ πιὸ πολὺ νὰ θαυμάζουμε τοὺς ὑπέροχους τεχνίτες, οἱ ὁποῖοι, πρὶν ἀπὸ δύομισυ χιλιάδες χρόνια, κατώρθωσαν νὰ κατασκευάσουν τέτοια ἀριστουργήματα.

Ἡ στοὰ τοῦ Ἀττάλου

9. Οἱ ἄλλοι ἀρχαιολογικοὶ τόποι τῶν Ἀθηνῶν

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι, ἡ ἀρχαία Ἀθήνα εἶχε καὶ ἄλλα σπουδαῖα μνημεῖα καὶ τόπους. Κυριώτερα εἶναι :

1. **Τὸ θέατρο τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ**, στὰ νότια τῆς Ἀκροπόλεως. Σώζεται σὲ καλὴ κατάστασι.

2. **Τὸ θέατρο τοῦ Διονύσου**, στὰ νότια τῆς Ἀκροπόλεως (ἐλάχιστα ἐρείπια). Εἶναι τὸ παλαιότερο θέατρο.

3. **Τὸ Ἀσκληπιεῖο**, ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, δίπλα στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου. Σὲ μιὰ πηγὴ του ἐλούζοντο οἱ ἄρρωστοι.

4. **Ὁ Ἄρειος Πάγος**, ἓνας βράχος ἀπέναντι στὰ Προπύλαια. Ἐδῶ συνεδρίαζε τὸ ἀνώτατο δικαστήριον τῶν Ἀθηναίων.

5. **Τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάπου**, στὸ Μουσαῖο λόφο.

6. **Ἡ Πνύκα**, ἓνας βράχος ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐδῶ συνεδρίαζε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων.

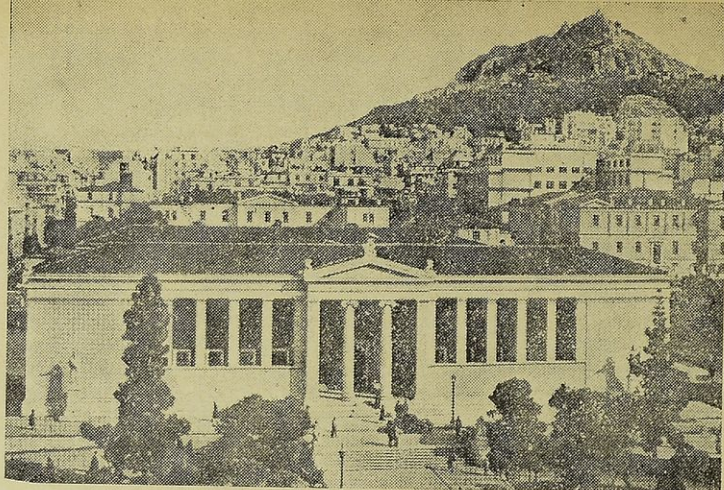
7. **Ὁ Ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Δίος**, ὁ μεγαλύτερος ναὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μὲ 120 κολῶνες. (Σώζονται 16).

8. **Ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ**. Ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Ἀδριανό, γιὰ νὰ δείχνη τὰ ὅρια τῆς παλαιᾶς Ἀθήνας ἀπὸ τὴ νέα.

9. **Τὸ Θησεῖο**, ὁ ἀρχαιότερος ναὸς τῶν Ἀθηναίων.

10. **Ὁ Κεραμεικός**, τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων.

11. **Ἡ στοὰ τοῦ Ἀττάλου**, (ἡ ἀρχαία ἀγορὰ), στὰ βόρεια τῆς Ἀκροπόλεως. Στὰ ἐρείπιά της ἐκτίσθη ἀπὸ τὴν Ἀμερικανικὴ Σχολὴ ἓνα μεγάλο κτίριον, ποῦ χρησιμεύει ὡς μουσεῖον.

Τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν

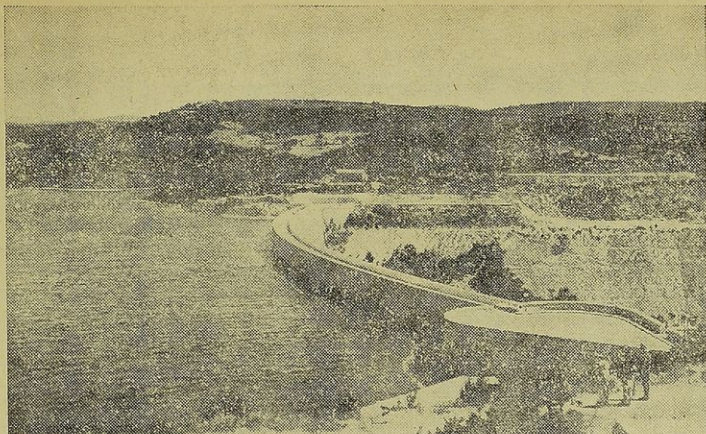
10. Ἡ πνευματικὴ κίνησις τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ Ἀθήνα εἶναι τὸ πρῶτο καὶ τὸ μεγαλύτερο πνευματικὸ κέντρο τῆς Ἑλλάδος. Ἔχει πολλὰ δημόσια Δημοτικά σχολεῖα καὶ ἑκατοντάδες ἰδιωτικά. Πολλὰ Γυμνάσια καὶ Ἐμπορικές σχολές. Πολλές Ἀνώτατες σχολές, ὅπως τὸ Πανεπιστήμιο, τὸ Μετσόβειο Πολυτεχνεῖο, τὴ Μαράσλειο Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, τὴ Σχολὴ Εὐελπίδων, τὴν Ἀνωτάτη Ἐμπορική, τὴν Πάντειο κ.ἄ.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ μουσεῖα τῆς σπουδαιότερα εἶναι : 1) Τὸ **Ἀρχαιολογικόν**, στὴν ὁδὸν Πατησίων, μὲ ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, ἀγγεῖα, κοσμήματα κ.ἄ. 2) Τῆς **Ἀκροπόλεως**, μὲ ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα. 3) Τὸ **Ἐθνολογικόν**, στὸ κτίριο τοῦ Πολυτεχνείου, μὲ ὄπλα, εἰκόνες, ἔνδυμασιες κ.ἄ. 4) Τὸ **Νομισματολογικόν**, μὲ 200 χιλιάδες νομίσματα. 5) Τὸ **Βυζαντινόν**, στὴ λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας. 6) Ἡ **Ἐθνικὴ Πινακοθήκη**, μὲ πίνακες ζωγράφων.

Στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν πολλὲς βιβλιοθῆκες, ὅπου καθένας εὐρίσκει, ὅ,τι βιβλίον χρειασθῆ. Μεγαλύτερες εἶναι : 1) Ἡ **Ἐθνικὴ**, στὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου, μὲ ἓνα ἑκατομμύριον βιβλία. 2) Τῆς **Βουλῆς**, στὴν ὁδὸν Σταδίου, μὲ ἓνα ἑκατομμύριον βιβλία κ.ἄ.

Ἐπίσης στὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν πολλὰ θεάτρα, πολλοὶ κινηματογράφοι, ὠδεῖα, ραδιοφωνικοὶ σταθμοί, φιλαρμονικὲς καὶ ὀρχήστρες. Κρατικὰ θεάτρα εἶναι δύο : τὸ **Βασιλικόν**, στὴν ὁδὸν Ἀγίου Κωνσταντίνου, ἢ **Λυρικὴ Σκηνή**, στὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας.

Ἡ τεχνητὴ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος

11. Ἡ ὕδρευσις καὶ ὁ φωτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν

1. Ἡ ὕδρευσις. Τὰ παλαιὰ χρόνια οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαιρναν νερὸ ἀπὸ πηγὰδια καὶ ἀπὸ τὸ Ἀδριάνειο ὕδραγωγεῖο, πού τὸ ἔκανε πρὸ 1800 ἐτῶν ὁ Ρωμαῖος αὐτοκράτορας Ἀδριανός.

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ πόλις ἐμεγάλωνε συνεχῶς, τὸ νερὸ δὲν ἔπαρκοῦσε. Γι' αὐτὸ τὸ Κράτος μας ἔκτισε τὸ 1925 ἓνα φράγμα στὴ συμβολὴ δύο χειμάρρων, κοντὰ στὸ Μαραθῶνα. Ἐτσι τὰ νερὰ τῆς βροχῆς δὲν χύνονται στὴ θάλασσα, ἀλλὰ σχηματίζουν τὴν τεχνητὴ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος. Ἀπὸ αὐτὴν ὕδρευονται ἡ Ἀθήνα, ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ προάστια τῶν.

Τὸ νερὸ ἀπὸ τὴ λίμνη μεταφέρεται μὲ σήραγγα (τοῦνελ) στὴν Ἀθήνα. Ἐπειτα καθαρίζεται καὶ ἀπολυμαίνεται στὰ διύλι-στήρια Γαλατσίου. Ἀπ' ἐκεῖ διοχετεύεται μὲ σωλῆνες στὰ σπίτια.

Ἐπειδὴ τὰ νερὰ τῆς βροχῆς δὲν ἔπαρκοῦν, ἡ λίμνη πλουτίζεται καὶ μὲ νερὰ, πού μεταφέρονται ἀπὸ τὸ Σούλι τοῦ Μαραθῶ-νος, τὸν Ἅγιο Θωμᾶ καὶ τὴ λίμνη Ὑλίκη τῆς Βοιωτίας.

2. Ὁ φωτισμὸς. Τὰ παλαιὰ χρόνια οἱ Ἀθηναῖοι ἐφωτί-ζοντο κατὰ τὴν νύκτα μὲ λυχνάρια τοῦ λαδιοῦ. Ἀπὸ τὸ 1860 ἐφω-τίζοντο μὲ λάμπες πετρελαίου καὶ ἀπὸ τὸ 1870 μὲ φωταέριο.

Ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν ἄρχισε τὸ 1889. Τὸ φῶς ὁμως στὴν ἀρχὴ ἦτο πολὺ ἀδύνατο. Τώρα ἡ πόλις φωτίζεται μὲ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα τῆς ΔΕΗ, πού εἶναι ἄφθονο καὶ δυνατὸ.

12. Βιομηχανία, εμπόριον και συγκοινωνία τῶν Ἀθηνῶν

1. Βιομηχανία. Ἡ Ἀθήνα ἔχει τὰ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ἐργοστάσια τῆς Ἑλλάδος, ποὺ παράγουν ὑφάσματα, φάρμακα, μπίρα, ζυμαρικά, σαπούνη, πάγο, παιγνίδια κ.ἄ.

Ἐχει ἀκόμη καὶ ἄπειρα βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια, ποὺ κάνουν ἐπιπλα, κουφώματα, ἐνδύματα, ὑποδήματα, κοσμήματα κ.ἄ.

2. Ἐμπόριο. Ἡ μεγαλύτερη ἐμπορικὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος συγκεντρώνεται στὴν Ἀθήνα. Γι' αὐτὸ ἐδῶ ὑπάρχουν πολλὲς τράπεζες, ἐμπορικοὶ οἶκοι, καταστήματα κλπ.

3. Συγκοινωνία. Μέσα στὴν πόλι καὶ στὰ προάστια ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ τρόλλεϋ - μπᾶς, λεωφορεῖα, ταξί καὶ τὸν ἤλεκτρικὸ σιδηρόδρομο Πειραιῶς - Ἀθηνῶν - Κηφισσίας.

Ἡ συγκοινωνία μὲ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα γίνεται μὲ λεωφορεῖα, ἀτμόπλοια, ἀεροπλᾶνα καὶ δύο τραῖνα (ΣΕΚ καὶ ΣΠΑΠ). Στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ προσγειώνονται καὶ ἀπογειώνονται πολλὰ ἀεροπλᾶνα, ἡμέρα καὶ νύκτα.

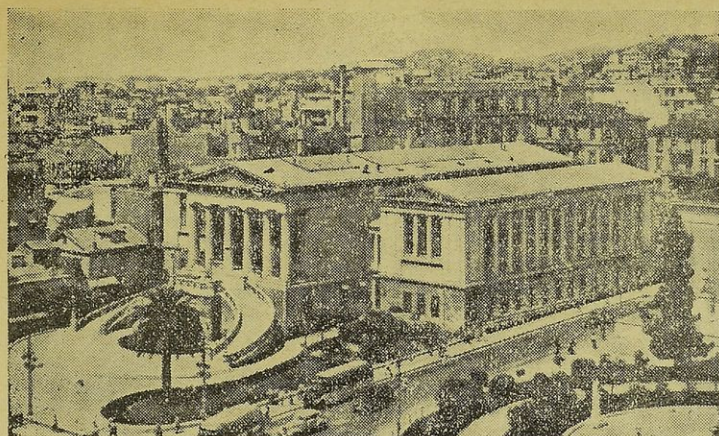
Στὴν Ἀθήνα λειτουργοῦν χιλιάδες αὐτόματα τηλέφωνα, ἐγκατεστημένα στὰ γραφεῖα, στὰ καταστήματα καὶ στὰ σπίτια. Μὲ αὐτὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπικοινωνοῦν εὐκόλα μεταξύ των καὶ ρυθμίζουν ἀμέσως πολλὰς ὑποθέσεις των.

4. Ἀσχολίες κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν ἐργάζονται σὲ διάφορα ἐπαγγέλματα. Κυρίως ὁμως εἶναι ἐργάτες, ὑπάλληλοι (δημόσιοι καὶ ἰδιωτικοί), στρατιωτικοί, βιοτέχνη, βιομήχανοι, ἔμποροι, ἐπιστήμονες κλπ.

5. Νοσοκομεῖα ὑπάρχουν στὴν Ἀθήνα πολλὰ καὶ μεγάλα, μὲ τὰ τελειότερα ἐπιστημονικὰ ὄργανα. Σπουδαιότερα εἶναι : ὁ Εὐαγγελισμός, ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρός, τὸ Δημοτικὸ «ἡ Ἐλπίς», τῆς Ἀλεξάνδρας κ.ἄ. Ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὲς ἰδιωτικὲς κλινικὲς καὶ σταθμοὶ Πρώτων Βοηθειῶν.

Λειτουργοῦν ἐπίσης καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ὅπως τὸ Βρεφοκομεῖο, τὸ Γηροκομεῖο, ὁ Οἶκος Τυφλῶν, τὸ Ἀμαλίου Ὀρφανοτροφεῖον, τὸ Ἀσυλον ἀνιάτων κ.ἄ.

6. Ἀρχές. Στὴν Ἀθήνα ἔχουν τὴν ἑδρα τους ὁ Βασιλεὺς, ἡ Κυβέρνησις, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Θεόκλητος καὶ ὅλες οἱ Ἀνώτατες ἀρχές τοῦ Κράτους.

Ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν

13. Οἱ Δήμοι καὶ οἱ Κοινότητες τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ Ἀθήνα ἔχει καὶ ἄλλους 12 δήμους. Τοὺς ἐξῆς :

1. **Δῆμος Καλλιθέας**. Εὐρίσκεται μεταξύ τῆς λεωφόρου Συγγροῦ καὶ τοῦ Ἰλισσοῦ ποταμοῦ. Φθάνει δὲ ἕως τῆ θάλασσα, ὅπου εἶναι ὁ συνοικισμὸς **Τζιτζιφιές** καὶ ὁ **Ἰππόδρομος Φαλήρου**.

2. **Δῆμος Νέας Σμύρνης**. Εὐρίσκεται ἀριστερὰ τῆς λεωφόρου Συγγροῦ. Ἔχει μεγάλες πλατείες καὶ σπίτια μὲ κήπους.

3. **Δῆμος Δάφνης** (Κατσιπόδι).

4. **Δῆμος Βύρωνος**, συνέχεια τοῦ Παγκρατίου.

5. **Δῆμος Καισαριανῆς**, συνέχεια τοῦ Παγκρατίου.

6. **Δῆμος Ζωγράφου**, δεξιὰ τῶν Ἀμπελοκήπων.

7. **Δῆμος Νέας Ἰωνίας**, στὰ βόρεια τῶν Ἀθηνῶν, μὲ πολλὰ ἐργοστάσια καὶ Δημόσιο Νοσοκομεῖο.

8. **Δῆμος Νέας Φιλαδελφείας**, μὲ σχέδιο κηπουπόλεως. Θεωρεῖται ὡς ὁ τελειότερος καὶ ὠραιότερος συνοικισμὸς.

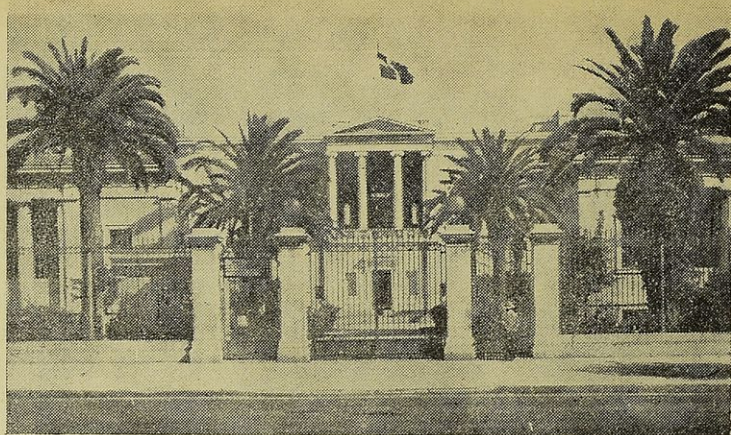
9. **Δῆμος Περιστερίου**, μὲ μεγάλη ἀνάπτυξι καὶ πρόοδο.

10. **Δῆμος Αἰγάλεω**, στὴν Ἱερά ὁδό. Προώδευσε πολύ.

11. **Δῆμος Ταύρου** (Νέα Σφαγεῖα), στὴν ὁδὸν Πειραιῶς.

12. **Δῆμος Χαϊδαρίου**, δεξιὰ τοῦ δρόμου Ἀθηνῶν—Ἐλευσίνας. Ἔχει διάφορα νοσοκομεῖα καὶ στρατῶνες.

Μερικὲς συνοικίες τῶν Ἀθηνῶν ἀποτελοῦν χωριστὲς κοινότητες, ὅπως : τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, τῆς Ἡλιούπολεως, τοῦ Ὑμηττοῦ, τῆς Νέας Χαλκηδόνος κ.ἄ.

Τὸ Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν

14. Τὰ προάστια τῶν Ἀθηνῶν

Γύρω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὑπάρχουν πολλὰ δροσόλουστα προάστια, πνιγμένα στὸ πράσινο. Κυριώτερα εἶναι :

1. **Ἡ Κηφισιά**, τὸ ωραιότερο προάστιο. Οἱ θαυμάσιες ἐπαύλεις τῆς ἀπέραντης αὐτῆς κηπουπόλεως κρύβονται μέσα σὲ πανύψηλα δένδρα, σπάνια ἄνθη, ὠραῖες πικροδάφνες καὶ γενικὰ σὲ πλοῦσια βλάστησι. Κοντὰ τῆς εὐρίσκεται τὸ **Κεφαλάρι**, μὲ πολλὰ καὶ μεγάλα ξενοδοχεῖα, ἐξοχικὰ κέντρα καὶ ἐπαύλεις.

2. **Τὸ Ἀμαρούσιο**, μὲ μεγάλες πλατεῖες καὶ ὠραῖα σπίτια. Παράγει λάδι, φρούτα καὶ φράουλες.

3. **Τὸ Χαλάνδρι**, ὠραῖο προάστιο, μὲ μεγάλη ἀνάπτυξι.

4. **Ἡ Ἐκάλη**, γεμάτη ὠραῖες ἐπαύλεις καὶ πεῦκα.

5. **Ὁ Χολαργός**, ἀνατολικά τῶν Ἀθηνῶν, μὲ ὑγιεινὸ κλίμα.

6. **Ἡ Ἀγία Παρασκευή**, μὲ ὠραῖα σπίτια.

7. **Ἡ Πεντέλη**, κέντρον παραθερισμοῦ. Ἔχει πολλὰ πεῦκα.

8. **Ἡ Φιλοθέη**. Ὁραιότατος συνοικισμὸς τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

9. **Ἡ Νέα Ἐρυθραία**, συνέχεια τῆς Κηφισιάς.

10 **Τὸ Ψυχικὸ**, τὸ πιὸ ἀριστοκρατικὸ προάστιο τῶν Ἀθηνῶν. Ἔχει θαυμάσιες ἐπαύλεις, κρυμμένες στὰ δένδρα. Ἐδῶ λειτουργοῦν πολλὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ τὸ **Ἀρσάκειο**, τὸ ὁποῖον στεγάζεται σ' ἓνα μεγαλοπρεπέστατο μέγαρο.

11. **Τὸ Ἡράκλειον, τὰ Μελισσια, ἡ Λυκόβρυση κ.ἄ.**

Ἡ ὁδὸς Πατησίων—Ἀθηνῶν

15. Τὰ παραθαλάσσια προάστια τῶν Ἀθηνῶν

Στὶς δαντελλωτὲς ἀκτὲς τοῦ Σαρωνικοῦ ἀπλώνονται τὰ ἐξῆς μαγευτικὰ παραθαλάσσια προάστια τῶν Ἀθηνῶν :

1. Τὸ Παλαιὸ Φάληρο. Στὴν παραθαλάσσια πλατεῖα λεωφόρο του ὑπάρχουν μεγαλοπρεπῆ ξενοδοχεῖα, ἐστιατόρια καὶ ἄλλα κέντρα. Χιλιάδες Ἀθηναῖοι ἔρχονται ἐδῶ τὸ καλοκαίρι, γιὰ νὰ κάνουν τὸ μπάνιο τους καὶ νὰ χαροῦν τὴ θάλασσα.

2. Τὸ Καλαμάκι, συνέχεια τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου στὴν παραλία. Στὰ ἐξοχικὰ του κέντρα συγκεντρώνεται πολὺς κόσμος,

3. Τὸ Ἑλληνικὸ, μὲ τὸ μεγαλύτερο ἀεροδρόμιο τῆς Ἑλλάδος.

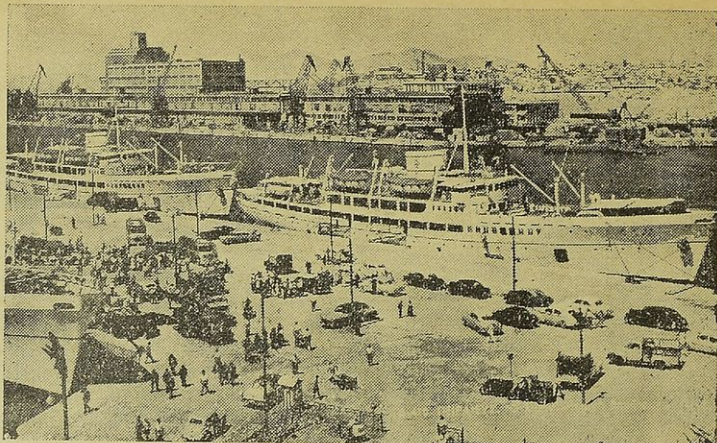
4. Ἡ Γλυφάδα, γνωστὴ καὶ περίφημη λουτρόπουλις.

5. Ἡ Βούλα. Ἀπλώνεται στὴν πιδὸ ὁμορφὴ ἀκρογιαλιά τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἔχει νοσοκομεῖο γιὰ τὰ ἄπορα παιδιά καὶ στολιζέται μὲ πολλὰ δένδρα, ἰδίως πεύκα.

6. Ἡ Βουλιαγμένη, μὲ τὴ μικρὴ λίμνη της καὶ τὰ ἱαματικὰ λουτρά της. Τὰ τελευταῖα χρόνια στὴ Βουλιαγμένη ἔγινε καὶ λειτουργεῖτελειοτάτη λαϊκὴ πλάζ γιὰ θαλάσσια λουτρά.

7. Τὸ Νέο Φάληρο. Ἐδῶ ὑπάρχει τὸ μνημεῖο τοῦ Καραϊσκάκη στὴ θέσι, ὅπου ἐσκοτώθηκε.

8. Τὸ Μοσχάτο. Ἀπλώνεται συνέχεια τοῦ Νέου Φαλήρου καὶ ἔχει διάφορα ἐργοστάσια καὶ λαχανοκῆπους.

Τμήμα τῆς προκυμαίας τοῦ Πειραιῶς

Ο ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

1. Θέσις, ὄνομα, πληθυσμὸς καὶ κλίμα τοῦ Πειραιῶς

1. **Θέσις :** Ὁκτῶ χιλιόμετρα στὰ νοτιοδυτικὰ τῶν Ἀθηνῶν εὐρίσκεται τὸ ἐπίγειόν της, ὁ **Πειραιεύς**.

Ὁ Πειραιεύς εἶναι τὸ πρῶτο ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς Ἑλλάδος. Τὸ μεγαλύτερο βιομηχανικὸ κέντρο. Ἡ τρίτη στὸν πληθυσμὸ πόλις μετὰ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη. Σήμερα οἱ δύο πόλεις, Ἀθήνα καὶ Πειραιεύς, εἶναι σχεδὸν ἐνωμένες.

2. **Ὄνομα.** Στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια τὸ μέρος, ὅπου εὐρίσκεται ὁ Πειραιεύς, ἦτο **νησί**. Σιγά-σιγά ὁμως, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, τὸ νησί αὐτὸ ἐνώθηκε μὲ τὴν ἀπέναντι παραλία τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ τὰ χῶματα, ποὺ ἔφερναν ἀπὸ τὰ βουνὰ οἱ χεῖμαρροι. Ἔτσι ἐσχηματίσθη ἡ **Πειραιϊκὴ Χερσόνησος**.

Τὴν παλαιὰ ἐκείνη ἐποχὴ «**Πειραιεύς**» ἐλέγετο ἐκεῖνος, ποὺ ἐπερνοῦσε μὲ τὸ πλοῖο του τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴ Φαληρικὴ ἀκτὴ στὸ ἀπέναντι μέρος τῆς νήσου τοῦ Πειραιῶς. Ἀπὸ τὴ λέξι λοιπὸν «Πειραιεύς», πῆρε τὸ ὄνομά της ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς.

3. **Πληθυσμὸς.** Ἡ κυρίως πόλις τοῦ Πειραιῶς ἔχει 250 χιλιάδες περίπου κατοίκους, ἐνῶ τὸ 1830 εἶχε μόνον 50 κατοίκους.

4. **Ἔδαφος.** Ἀλλοῦ πεδινὸ καὶ ἄλλοῦ λοφῶδες, μὲ σπουδαιότερους λόφους: τῆς **Καστέλλας** καὶ τοῦ **Προφήτη Ἥλια**.

5. **Κλίμα.** Ὑγιεινὸ. Παλαιότερα εἶχε ἔλη ὁ Πειραιεύς, τὰ ὁποῖα ἀπεξήρανε τὸ Κράτος μας.

2. Τὰ λιμάνια τοῦ Πειραιῶς

Ὁ Πειραιεὺς ἔχει τρία φυσικὰ καὶ ἀσφαλῆ λιμάνια: 1) τὸ μεγάλο ἐμπορικὸ λιμάνι, 2) τὸ Πασαλιμάνι ἢ τῆς Ζέας καὶ 3) τὸ Τουρκολίμανο.

1. Τὸ μεγάλο ἐμπορικὸ λιμάνι ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία τμήματα: τὸν προλιμένα, τὸ κεντρικὸ λιμάνι καὶ τὸ λιμάνι τῶν **Ἀλῶν**, ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ βάθος τοῦ κεντρικοῦ.

Τὸ λιμάνι αὐτὸ εἶναι τόσο εὐρύχωρο καὶ βαθύ, ὥστε χωρεῖ 150 μεγάλα πλοῖα καὶ πολλὰ μικρότερα. Ἡ κίνησις του δὲν παύει ποτέ. Κάθε χρόνο μπαίνουν καὶ βγαίνουν δέκα χιλιάδες περίπου ἀτμόπλοια καὶ δέκα χιλιάδες πλοιάρια. Ἀποβιβάζονται δὲ καὶ ἐπιβιβάζονται στὰ πλοῖα αὐτὰ ἐνάμισυ ἑκατομμύριο ἐπιβάτες τὸ χρόνο.

* Ἄλλα πλοῖα ταξιδεύουν στὴ Μεσόγειο. * Ἄλλα στὰ νησιά καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος κι ἄλλα στὰ λιμάνια τοῦ Σαρωνικοῦ. Ἀπὸ τὰ ὑπερωκεάνεια τὸ «**Βασίλισσα Φρειδερίκη**» καὶ τὸ «**Ὀλυμπία**» ταξιδεύουν στὴν Ἀμερικὴ, ἐνῶ τὸ «**Πατρὶς**» ταξιδεύει στὴν Αὐστραλία.

Τὸ κεντρικὸ λιμάνι διαθέτει προβλήτες, ἀποβάθρες, πλωτὲς δεξαμενὲς γιὰ ἐπισκευὴ τῶν πλοίων, σιλὸ καὶ ὑψηλοὺς ἠλεκτροκίνητους γερανοὺς, ποῦ φορτῶνουν καὶ ξεφορτῶνουν γρήγορα τὰ πλοῖα.

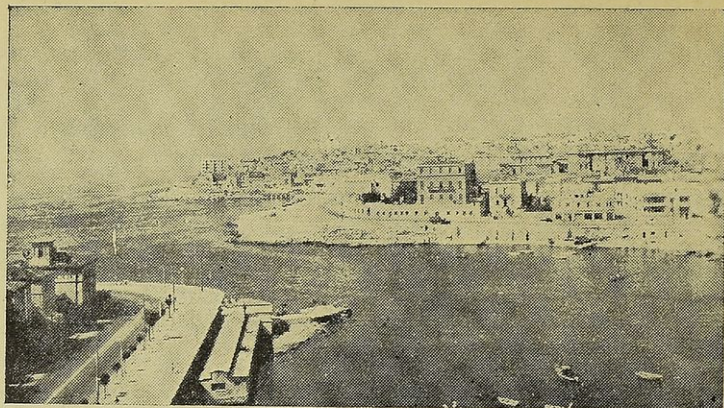
Τὰ πλοῖα τῶν γραμμῶν τῆς Ἑλλάδος πλευρίζουν στὴν ἀκτὴ **Τζελέπη** καὶ τῶν γραμμῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ στὸν προβλήτα **Βασιλέως Κωνσταντίνου** (Τρούμπα).

2. Τὸ Πασαλιμάνι ἔχει στρογγυλὸ σχῆμα καὶ εἶναι ἀνοικτὸ πρὸς τὰ Νοτιοδυτικά. Ἐδῶ εὐρίσκεται ἡ πλατεῖα Κανάρη.

3. Τὸ Τουρκολίμανο εἶναι τὸ μικρότερο καὶ ὠραιότερο λιμάνι τοῦ Πειραιῶς. Ἐχει πολλὰ κέντρα διασκέδασης.

Τὸ Πασαλιμάνι καὶ τὸ Τουρκολίμανο στὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἦσαν πολεμικοὶ ναύσταθμοι. Τώρα ἐκεῖ ἀγκυροβολοῦν πολλὰ κότερα, μικρὰ βενζινόπλοια καὶ βάρκες.

Γιὰ τὴ λειτουργία, τὴ συντήρησι καὶ τὴν πρόοδο τῶν λιμανιῶν τοῦ Πειραιῶς φροντίζει ὁ **Ὄργανισμὸς Λιμένος Πειραιῶς** (ΟΛΠ).

Ἐπιβλῆσις τῆς Φρεαττύδος ἀπὸ τοῦ Πασαλιμάνι

3. Συνοικίες, δρόμοι, πλατεῖες καὶ κτίρια τοῦ Πειραιῶς

1. Συνοικίες. Ὁ Πειραιεὺς ἔχει πολλὰ συνοικία, ὅπως τῆς Φρεαττύδος, τῆς Καλλιπόλεως, τὰ Ὑδραϊκά, τοῦ Βρυώνη, τῆς Λεύκας, τὰ Ταμπούρια, τῆς Ἁγ. Σοφίας, τῶν Λιπασμάτων κ.ἄ. Ὑψηλότερη καὶ ὠραιότερη εἶναι ἡ συνοικία τῆς Καστέλλας. Ἀπὸ ἐδῶ βλέπει κανεὶς τὴν ἀπέραντη Ἀθήνα, μὲ τὰ προάστια τῆς, καὶ τὸ Σαρωνικὸ κόλπο.

Οἱ κεντρικὲς συνοικίες (Ἁγίου Κωνσταντίνου, Ἁγίου Σπυρίδωνος κλπ.) ἀπλώνονται γύρω ἀπὸ τὶς δύο μεγάλες διαστάουρούμενες λεωφόρους : Γεωργίου Α' καὶ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

2. Δρόμοι. Ὁ Πειραιεὺς ἔχει ἀσφαλτοστρωμένους, πλατεῖες καὶ κανονικοὺς δρόμους. Κυριώτεροι εἶναι οἱ λεωφόροι : Γεωργίου Α', Βασιλέως Κωνσταντίνου, Β'. Μεραρχίας, Βασιλίσσης Σοφίας, Γούναρη, Μιαούλη (ἀκτὴ), Ποσειδῶνος (ἀκτὴ) κ.ἄ.

3. Πλατεῖες : α) Κανάρη, στὸ Πασαλιμάνι. β) Κοραῆ, στὸ Δημοτικὸ Θέατρο. γ) Τερψιθέας. δ) Ἴπποδαμείας κ.ἄ.

4. Κήποι. Ὁ Πειραιεὺς ἔχει μόνον τρεῖς μικροὺς κήπους : Ἡμιστοκλέους, κοντὰ στὸ λιμάνι, Κοραῆ καὶ Τερψιθέας.

5. Κτίρια. Ὁ Πειραιεὺς στολίζεται μὲ πολλὰ καὶ ὠραία μέγαρα : Βάττη, Γιαννουλάτου, Πειραικοῦ Συνδέσμου, Σχολῆς Δοκίμων, Σταθμοῦ ἠλεκτρικοῦ, Δημοτικοῦ Θεάτρου κλπ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ Πειραιῶς εἶναι τὸ δημαρχεῖο μὲ τὸ περίφημο « Ὠρολόγι ».

4. Έργα πολιτισμοῦ τοῦ Πειραιῶς

1. **Ἐκκλησίες.** Ὁ Πειραιεὺς ἔχει πολλές, μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὠραῖες Ἐκκλησίες. Κυριώτερες εἶναι: **Τῆς Ἁγίας Τριάδος**, μητροπολιτικὸς ναός, ὅπου γίνονται οἱ Ἐθνικὲς ἐορτές. **Τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος**, πολιούχου τοῦ Πειραιῶς. **Τῆς Ἁγίας Σοφίας. Τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τοῦ Ἁγίου Νικολάου** κ. ἄ.

2. **Σχολεῖα.** Στὸν Πειραιᾶ λειτουργοῦν πολλές ἀνώτερες Σχολές (Ναυτικῶν Δοκίμων, Ράλλειος Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Μηχανικῶν «ὁ Προμηθεὺς» καὶ ὁ «Πυθαγόρας» κ. ἄ.), ἀρκετὰ Γυμνάσια, Ἐμπορικὲς σχολές καὶ πολλὰ Δημοτικά σχολεῖα.

3. **Πνευματικὴ κίνησις.** Ὁ Πειραιεὺς διαθέτει τὸ Δημοτικὸ θέατρο, ἄλλα μικρότερα θέατρα, πολλοὺς κινηματογράφους, ὠδεῖα καὶ φιλαρμονικὲς γιὰ τὴν ψυχαγωγία τοῦ κοινοῦ. Ἐδῶ ἐκδίδονται διάφορες ἐφημερίδες καὶ μερικὰ περιοδικά.

4. **Μουσεία:** α) Τὸ **ναυτικὸ**, ὅπου ὑπάρχουν διάφορα εἶδη ναυτικῆς τέχνης, ἐμπορικῆς καὶ πολεμικῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχή. β) Τὸ **ἀρχαιολογικὸ**, ὅπου ὑπάρχουν εὐρήματα ἀπὸ τῆς ἀνάσκαφῆς τοῦ Πειραιῶς.

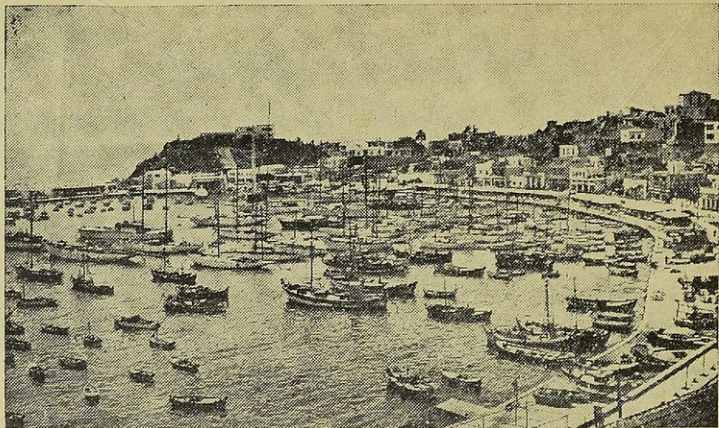
5. **Ἀθλητισμὸς.** Ὁ Πειραιεὺς παρουσιάζει μεγάλη κίνησι, ἰδίως στὸ **ναυτικὸ ἀθλητισμὸ**, διότι εἶναι παραθαλασσία πόλις. Διαθέτει δύο γυμναστήρια καὶ δύο κυριώτερες ἀθλητικὲς ὀμάδες: τοῦ **Ὀλυμπιακοῦ** καὶ τοῦ **Ἐθνικοῦ**.

6. **Φιλανθρωπία.** Τὰ πιὸ σπουδαῖα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τοῦ Πειραιῶς εἶναι τὸ Γηροκομεῖον, τὰ ὄρφανοτροφεῖα (Χατζηκυριακεῖον καὶ Ἁγίου Γεωργίου), τὸ ἄσυλον ἀπόρων κοριτσιῶν κ. ἄ.

7. **Νοσηλευτικὰ ἰδρύματα.** Ἐχει διάφορες ἰδιωτικὲς κλινικὲς καὶ τὸ **Τζάνειο ἢ Ζάνειο νοσοκομεῖο**, ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1873 μὲ χρήματα τοῦ Νικήτα Τζάνη.

8. **Ὑδρευσις.** Ἔως τὸ 1930 ὁ Πειραιεὺς δὲν εἶχε ἀρκετὸ νερό. Γι' αὐτὸ ἔφερναν νερὸ μὲ πλοῖα ἀπὸ τὸν Πόρο καὶ τὸ ἐπωλοῦσαν στὰ σπίτια μὲ βαρέλια οἱ **ὕδροπωληταί**. Τώρα ἡ πόλις ὑδρεύεται ἀπὸ τὰ ἄφθονα, καθαρὰ καὶ ὑγιεινὰ νερά τῆς τεχνιτῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

9. **Φωτισμὸς.** Παλαιότερα οἱ Πειραιῶτες ἐφωτίζοντο μὲ λάμπες πετρελαίου. Τώρα φωτίζονται μὲ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦματῆς ΔΕΗ.

Τὸ Τουρκολλίμανο

5. Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον τοῦ Πειραιῶς

1. Βιομηχανία. Ὁ Πειραιεὺς εἶναι ἡ πιὸ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος. Παντοῦ βλέπει κανεῖς ἀμέτρητες καμινάδες ἐργοστασίων. Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐργοστάσιά του τὰ μεγαλύτερα εἶναι τρία : 1) τῆς ὑαλουργίας καὶ τῶν λιπασμάτων, 2) τὰ καπνεργοστάσια Παπαστράτου καὶ 3) τὸ ἠλεκτρικὸ ἐργοστάσιο στὸ Κερασίην.

2. Ἐμπόριον. Ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Πειραιῶς εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐκατομμύρια τόννοι διαφόρων εἰδῶν εἰσάγονται καὶ ἐξάγονται κάθε χρόνο. Γι' αὐτὸ ἐδῶ ὑπάρχουν πολλοὶ ἐμπορικὸ οἶκοι, πολλὰ ἐμπορικὰ γραφεῖα, μεγάλα καταστήματα κλπ.

3. Ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Ὁ Πειραιεὺς εἶναι μία ἐργατοπούλις καὶ οἱ κάτοικοί του εἶναι κυρίως ἐργατικοὶ καὶ ναυτικοί. Πολλοὶ ὁμως εἶναι καὶ ὑπάλληλοι, βιομήχανοι, βιοτέχνες, ἔμποροι, ἐπιστήμονες κ λ.π. Γενικὰ ὁ Πειραιεὺς εἶναι τὸ μεγαλύτερον λιμάνι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς Μεσογείου.

4. Ἡ συγκοινωνία γίνεται : 1) μέσα στὴν πόλι με λεωφορεῖα καὶ τρόλλεϋ, 2) ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ προάστια με λεωφορεῖα καὶ με τὸν ἠλεκτρικὸ καὶ 3) ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὰ λιμάνια τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ με πλοῖα.

Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἀρχίζουν δύο μεγάλες σιδηροδρομικὲς γραμμές : τῶν Σ.Ε.Κ. (Σιδηροδρόμων Ἑλληνικοῦ Κράτους), ποὺ ταξιδεύουν πρὸς τὴ Βόρειο Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπη, καὶ τῶν Σ.Π.Α.Π., ποὺ ταξιδεύουν στὴν Πελοπόννησο.

6. ΟΙ ἄλλοι Δῆμοι τοῦ Πειραιῶς

Οἱ κεντρικὲς συνοικίες τοῦ Πειραιῶς ἀποτελοῦν τὸ **Δῆμο Πειραιῶς**, με Δήμαρχο τὸν κ. Οἱ ἄλλες συνοικίες ἀποτελοῦν ξεχωριστοὺς Δήμους, τοὺς ἐξῆς :

1. Δῆμος Νικαίας. Εἶναι ὁ μεγαλύτερος Δῆμος τῆς περιφέρειας τέως Διοικήσεως Πρωτεύουσας, μετὰ τοὺς Δήμους Ἀθηναίων καὶ Πειραιῶς. Ἰδρύθηκε τὸ 1922 ἀπὸ πρόσφυγες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ εὐρίσκεται στὰ βόρεια τοῦ Πειραιῶς. Κατοικεῖται ἀπὸ ἐργάτες, ἐπαγγελματίες καὶ βιοτέχνες.

Στὴν ἀρχὴ ὠνομάσθηκε Νέα Κοκκινιά. Ἐπειδὴ εἶναι νέα πόλις, ἔχει θαυμασιὰ ρυμοτομία, λεωφόρους με δενδροστοιχίες, μεγάλες πλατεῖες, ὠραῖο ἄλσος, γυμναστήρια, κέντρα διασκέδασως, περιπάτους, φιλανθρωπικὰ καταστήματα, μεγάλο νεκροταφεῖο καὶ δύο νοσοκομεῖα : τὸ Κρατικὸ καὶ τῶν Ἀμερικανίδων Κυριῶν.

Ἐχει ἀκόμη Γυμνάσια, διάφορες Σχολές (ἐμπορικὴ, οἰκοκυρικὴ, μηχανικῶν κλπ.) καὶ πολλὰ Δημοτικὰ σχολεῖα. Ἀπὸ τοὺς ναοὺς τοῦ κυριώτεροι εἶναι : τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τῆς Ὁσίας Ζένης.

Ἐδῶ λειτουργοῦν πολλὰ ἐργοστάσια ταπήτων, ὑφασμάτων, χρωμάτων, οἰνοπνεύματος κλπ. Οἱ κάτοικοί του εἶναι πολὺ ἐργατικοί, δραστήριοι καὶ φιλοπρόοδοι.

2. Δῆμος Δραπετσῶνος. Ἐχει καλὴ ρυμοτομία καὶ πολλὰ ἐργοστάσια. Ἐδῶ εὐρίσκεται τὸ μεγάλο ἐργοστάσιο Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δῆμος αὐτὸς ἐσημείωσε σημαντικὴ πρόοδο.

3. Δῆμος Κορυδαλλοῦ. Ἰδρύθηκε τὸ 1922 ἀπὸ πρόσφυγας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐχει πλατεῖς δρόμους, ὠραῖες οἰκοδομὲς καὶ πολὺ ὑγιεινὸ κλίμα.

4. Δῆμος Κερατσινίου. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς συνοικίες : Ταμπούρια, Ἀνάστασις, Ἀμφιάλη καὶ Εὐγενία. Ἐδῶ εὐρίσκεται τὸ μεγάλο ἐργοστάσιο παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τῆς Δ.Ε.Η.

5. Ὁ Δῆμος Ἁγίου Ἰωάννου Ρέντη. Εὐρίσκεται μετὰξὺ Μοσχάτου καὶ Πειραιῶς.

Ἡ συνοικία τοῦ **Περάματος** ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ Κοινότητα.

Η ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

1. Οί άλλες πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Ἀττικῆς

Στὴν πεδιάδα τῶν Μεσογείων ἀπλώνονται οἱ ἐξῆς ὠραιότατες καὶ ξακουστὲς πόλεις, κατάφυτες ἀπὸ ἀμπέλια καὶ ἐλαιόδενδρα : 1) **Σπάτα**, 2) **Παιανία** (Λιόππει), 3) **Κορωπί**, 4) **Μαρκόπουλον**, 5) **Καλύβια** καὶ 6) **Κερατέα**.

Μετὰ τὴν Κερατέα εὐρίσκεται τὸ **Λαύριο**, γνωστὸ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα μεταλλεῖα του, ποὺ βγάζουν μολύβι καὶ ὀλίγο ἀσήμι. Τώρα ἐδῶ λειτουργεῖ ἐργοστάσιον κατασκευῆς σπέρτων. Ἡ περιοχὴ τοῦ Λαυρίου πρὸς τὸ Σούνιο εἶναι κατάφυτη ἀπὸ πεύκα καὶ ἔχει πολλὰ κέντρα καὶ θερινὲς κατοικίες τῶν Ἀθηναίων.

Κοντὰ στὴν Ἀθήνα εὐρίσκονται : Αἱ **Ἀχαρναί** (Μενίδι), πόλις ὠραιότατη, μὲ μεγάλη ἐξέλιξι καὶ θαυμῶσιο κλίμα. Τὸ **Τατόϊ**, μὲ τὸ ἀεροδρόμιο καὶ τὰ θερινὰ ἀνάκτορα τῶν Βασιλέων.

Στὴν ἀνατολικὴ παραλία τοῦ Εὐβοϊκοῦ ἀπλώνονται οἱ ἐξῆς κωμοπόλεις : **Ραφίνα**, κέντρον παραθερισμοῦ. **Νέα Μάκρη**, πνιγμένη στὸ πράσινο. **Νέα Παλάτια**, προσφυγικὸς συνοικισμὸς καὶ συνέχεια ἢ **Σκάλα Ὠρωποῦ**, μὲ τὰ νόστιμα ψάρια. **Ὠρωπός**, ἀρχαιοτάτη κωμόπολις. **Κάλαμος**, μὲ τὸ θαυμῶσιο δάσος καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν θεὰ του. **Μαραθῶν**, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι τὸ 490 π.Χ. ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας καὶ ἔκτισαν τὸν «Τύμβο τοῦ Μαραθῶνος», ἕναν τεχνητὸν λόφον, πρὸς τιμὴν τῶν 192 νεκρῶν τους. **Ἅγιος Ἀνδρέας**, μιὰ πευκόφυτη παρολιακὴ τοποθεσία κοντὰ στὴ Νέα Μάκρη, ὅπου ὑπάρχουν μαθητικὲς καὶ ἄλλες κατασκευαίσεις. **Ἀνόβυσσος**, γνωστὴ ἀπὸ τὴν ὄλυκός της.

Ἄλλες κωμοπόλεις τῆς Ἀττικῆς εἶναι : Ὁ **Ἅγιος Στέφανος** (Μπογιατίτι), κέντρον παραθερισμοῦ. Ὁ **Διόνυσος**, μὲ λατομεῖα μάρμαρου καὶ ὑπέροχον δάσος. Ἡ **Δροσιά**, κοντὰ στὴν Ἐκάλη. Αἱ **Ἀφιδναί** (Κικῦρκα), τὸ **Καπανδῆρι** καὶ ὁ **Βαρνάβας**, μὲ τὸ ὑγιεινότερο κλίμα τους. Τὸ **Γρομματικόν**. Τὸ **Μαρκόπουλον**—Ὠρωποῦ, μὲ τὰ λιγνιτωρυχεῖα του. Ἡ **Αὐλῶν** (Σάλεσι), μὲ μεγάλο δάσος καὶ ὠραιότατο ναὸ (ἑωρεὰ τῆς οἰκογ. Ζυγομαλά).

2. Τὰ φυσικά καὶ ἄλλα χαρακτηριστικά τῆς ἐπαρχίας Ἀττικῆς

1. **Θέσις.** Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς εἶναι ἡ πιὸ σπουδαία ἑλλη-
νικὴ ἐπαρχία καὶ μία ἀπὸ τὶς 6 ἐπαρχίες τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς.
Ἀπλώνεται στὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

2. **Ἐκτασις.** Δύο χιλιάδες πεντακόσια τετραγ. χιλιόμετρα.

3. **Ὅρια.** Πρὸς Β συνορεύει μὲ τὸ νομὸ Βοιωτίας. Πρὸς Α
βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐβοϊκὸ κόλπο. Πρὸς Ν βρέχεται ἀπὸ τὸ Σα-
ρωνικὸ κόλπο. Πρὸς Δ συνορεύει μὲ τὴν ἐπαρχία Μεγαρίδος καὶ
βρέχεται ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ κόλπο.

4. **Πληθυσμός.** Ἐνα ἑκατομῦριο ὀκτακόσιες χιλιάδες.

5. **Ὅρη.** Ἐχει ἔδαφος σχεδὸν ὄρεινὸ μὲ μικρὰς πεδιάδες καὶ
5 ὄρη : 1) **Πεντέλη**, μὲ λατομεῖα λευκοῦ μαρμάρου. 2) **Πάρνης**,
μὲ θαυμάσιο δάσος, τουριστικὸ περίπτερο καὶ καταφύγιον. 3)
Αἰγάλεω, ἀπὸ ὅπου ὁ Ζέρξης παρηκολούθησε τὴν καταστροφή
τοῦ στόλου του στὴ Σαλαμίνα. 4) **Ἵμηττός**, γνωστὸς ἀπὸ τὸ
θυμαρήσιον μέλι του καὶ 5) **Λαύριον**.

6. **Πεδιάδες** τέσσερις: Τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Μεσογειῶν, τοῦ
Μαραθῶνος καὶ τοῦ Ὠρωποῦ.

7. **Κόλποι** δύο : Σαρωνικὸς καὶ Εὐβοϊκός.

8. **Ποταμοὶ** τρεῖς : 1) Ἴλισός, 2) Κηφισός καὶ 3) Ἀ-
σωπός, ποὺ χύνεται στὸν Εὐβοϊκὸ κόλπο.

9. **Χερσόνησος** : τῆς Ἀττικῆς. **Νῆσος** : Σπέτσει.

10. **Ἀκρωτήριο** : Σούνιον, ὕψους 60 μέτρων. Στὴν κορυφὴ
του ἐκτίσθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος. Σή-
μερα ἀπὸ αὐτὸν σώζονται 12 κολῶνες. Γι' αὐτὸ οἱ ναυτικοὶ ὀνο-
μάζουν τὸ Σούνιον **Κάβο Κολῶνες**. Ἐδῶ ὑπάρχουν τουριστικὰ
περίπτερα καὶ πολλὰ ξενοδοχεῖα.

11. **Λίμνες** δύο : Ἡ μικρὴ λίμνη τῆς Βουλιαγμένης καὶ ἡ τε-
χνητὴ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος.

12. **Κλίμα.** Ζηρὸ, ὑγιεινὸ καὶ ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ κόσμου.
Πέφτουν ὀλίγες βροχῆς τὸ φθινόπωρο καὶ τὸν χειμῶνα. Τὶς περισ-
σότερες ἡμέρες ὁ οὐρανὸς εἶναι καταγάλανος καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα
ὀλοκάθαρη. Ὁμίχλη καὶ ὑγρασία σπάνια ὑπάρχουν.

3. Προϊόντα, συγκοινωνία και τουρισμός τῆς Ἀττικῆς

1. Προϊόντα. Ἡ ἑπαρχία Ἀττικῆς παράγει : σιτηρά, κρ-
σί, λαχανικά, ὄπωρικά, λάδι, ἐλίές, μέλι, γάλα, ψάρια, ρετσίνα,
μέταλλα, μάρμαρα, πάμπολλα βιομηχανικά προϊόντα καὶ λιγνίτη,
ποῦ βγαίνει στὸν Ὠρωπό, στὴν Καλογραῖζα καὶ στὴ Ραφίνα.

Ζακουσμένα προϊόντα τῆς εἶναι : τὸ κρασί-ρετσίνα Μεσογει-
ων, τὸ μέλι Ὑμηττοῦ, τὰ ψάρια Ὠρωποῦ καὶ Ραφίνας, καὶ τὰ
λευκὰ μάρμαρα Πεντέλης. Στὰ ἐργοστάσια τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ
Πειραιῶς, ποῦ εἶναι τὰ μεγαλύτερα τῆς Ἑλλάδος, παράγονται
κάθε εἶδος προϊόντα.

Στὴν Ἀττικὴ τρέφουν πολλὲς ἀγελάδες ἐκλεκτῆς ράτσας.

2. Δάση. Δάση ὑπάρχουν στὴν Πεντέλη, στὴν Πάρνηθα,
στὸν Κάλαμο καὶ στὸν Ὠρωπό. Στὴν Ἀττικὴ εὐδοκимоῦν πολὺ
τὰ πεῦκα, οἱ ἐλίές καὶ τὰ ἀμπέλια.

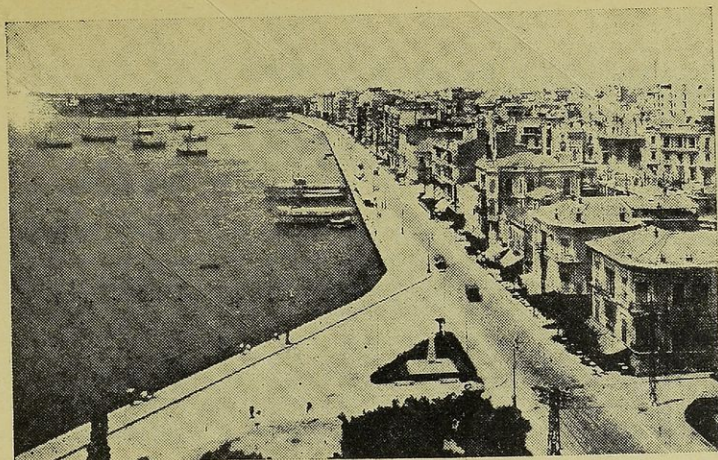
3. Ἀσχολίες κατοίκων. Στὴν ὑπαιθρο οἱ κάτοικοι ἀσχο-
λοῦνται στὴ γεωργία καὶ ἀμπελοργία. Στὶς πόλεις εἶναι: ἐργάτες,
ὑπάλληλοι, στρατιωτικοί, βιοτέχνες, βιομήχανοι, ἔμποροι, ἐπιστή-
μονες, καλλιτέχνες κλπ.

4. Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ αὐτοκίνητα,
σιδηροδρόμους, πλοία καὶ ἀεροπλάνα. Ὅλοι σχεδὸν οἱ δρόμοι εἶ-
ναι ἀσφαλτοστρωμένοι. Ὁ καλύτερος δρόμος εἶναι ἡ νέα λεωφό-
ρος Ἀθηνῶν—Σουλίου, μήκους 68 χιλιομέτρων.

5. Ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολογικοὶ τόποι : 1) Ἡ Ἀθήνα, μὲ
τὴν Ἀκρόπολι, τὰ ἄλλα μνημεῖα καὶ τὰ μουσεῖα τῆς. 2) Τὸ Σού-
νιον, μὲ τὸ ναὸ τοῦ Ποσειδῶνος. 3) Τὸ Δαφνί, μὲ τοὺς ὠραίους
βυζαντινοὺς ναοὺς του καὶ 4) Ὁ Μαραθῶν μὲ τὸν τύμβο του.

6. Ὠραῖα τοπία. Ἡ Ἀττικὴ ἔχει πολλὰ καὶ μαγευτικὰ το-
πία. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι: Ἡ παραλία τοῦ Σαρωνικοῦ, ἡ Πάρ-
νηθα, ἡ Πεντέλη, ὁ Κάλαμος, ὁ Ὠρωπός, ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας, ἡ Ἐ-
κάλη, ἡ Δροσιά, ὁ Διόνυσος, ἡ Κηφισιά καὶ ἡ Δεκέλεια (Τατόϊ).

Ἡ τουριστικὴ κίνηση στὴν Ἀττικὴ εἶναι πολὺ μεγάλη. Τρια-
κόσιες ἕως τετρακόσιες χιλιάδες ξένοι ἔρχονται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ
ἰδοῦν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς καὶ νὰ θαυμάσουν τὰ ὠραῖα τοπία
καὶ τὸν καταγάλανο οὐρανὸ τῆς.

Τὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΕΠΑΡΧΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Ἡ Θεσσαλονίκη

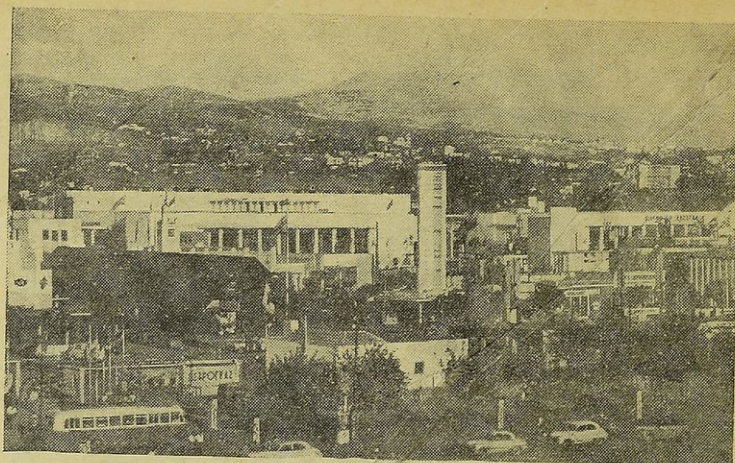
1. Θέσις. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι παράλια πόλις, κτισμένη στὸ μυχὸ (ἔσωτερικὸ βάθος) τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου.

2. Ὄνομα. Ἡ πόλις ἐκτίσθηκε τὸ ἔτος 315 π.Χ. ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Κάσσανδρο, ποὺ τῆς ἐχάρισε τὸ ὄνομα τῆς γυναίκας του καὶ ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

3. Γενικά. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ παλαιές, τὶς πιὸ ὠραίες καὶ τὶς πιὸ ἱστορικές πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ἡ δευτέρα στὸν πληθυσμὸ πόλις τοῦ Κράτους, μετὰ τὴν Ἀθήνα. Τὸ δεύτερο Ἑλληνικὸ λιμάνι, μετὰ τὸν Πειραιᾶ. Ἡ μεγαλύτερη πόλις καὶ ἡ καρδιὰ τῆς Βορ. Ἑλλάδος. Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ὀλοκλήρου τῆς Β. Ἑλλάδος.

Στὸ κάτω τμήμα τῆς ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι σήμερα πόλις τελείως εὐρωπαϊκῆ. Ἐχει μεγάλο φυσικὸ λιμάνι, θαυμάσια προκυμαία, ἄλση, πάρκα, πλατείες λεωφόρους, τεράστιες πλατείες, πολυώροφες οἰκοδομές, λαμπρὰ καταστήματα καὶ μεγάλη κίνησι.

Πλαισιωμένη δὲ ἀπὸ τὶς δαντελλωτὲς ἐπάλξεις τῶν ἀρχαίων τειχῶν τῆς, παρουσιάζει ἐπιβλητικὸ καὶ ὠραιότατο θέαμα. Γιὰ τὴν ὀμορφιά τῆς ὠνομάσθηκε «**Νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ**».

Ἡ διεθνὴς ἔκθεσις τῆς Θεσσαλονίκης

2. Τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Θεσσαλονίκης

1. **Ἐδαφος.** Τὸ ἔδαφος τῆς Θεσσαλονίκης δὲν εἶναι ἐντελῶς ὀμαλό. Τὸ μισὸ τμῆμα τῆς παλαιᾶς πόλεως καὶ ὅλη ἡ νέα πόλις εὐρίσκονται σὲ μιὰ στενὴ παραθαλάσσια λωρίδα. Ἀντιθέτως, τὸ ἄλλο μισὸ τμῆμα τῆς παλαιᾶς πόλεως ἀπλώνεται σὲ λοφῶδες ἔδαφος. Τὰ σπίτια του, κτισμένα ἀμφιθεατρικὰ, σκαρφαλώνουν στοὺς πρόπεδες τοῦ βουνοῦ **Χορτιάτη**.

2. **Πεδιάδα.** Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλι ἀρχίζει ἡ μεγάλη πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ δευτέρα σὲ ἔκτασι πεδιάδα ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴ Θεσσαλική. Εἶναι πολὺ εὐφορὴ καὶ παράγει ἄφθονα δημητριακὰ, λαχανικὰ, ὀπωρικὰ, βαμβάκι, καπνὸ καὶ ἄλλα εἶδη. Κοπάδια πρόβατα βόσκουν στὰ χλοερὰ λειβάδια της.

3. **Ἐκτασις.** Ὅλη ἡ Θεσσαλονίκη, κτισμένη γύρω ἀπὸ τὴν παραλία τοῦ Θερμοϊκοῦ σὲ σχῆμα δρεπανιοῦ, ἔχει ἔκτασι 25 χιλιάδων στρεμμάτων. Τὸ μῆκος της ἀπὸ τὴ Δύσι πρὸς τὴν Ἀνατολή εἶναι 8 χιλιόμετρα καὶ τὸ πλάτος της 2 — 4 χιλιόμετρα.

4. **Πληθυσμὸς.** Ἡ Θεσσαλονίκη στὶς 26 Ὀκτωβρίου 1912, πού ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔγινε Ἑλληνική, εἶχε 160 χιλιάδες κατοίκους. Τώρα ἔχει 350 χιλιάδες περίπου.

5. **Δῆμοι καὶ Κοινότητες.** Ἐπειδὴ ἡ πόλις εἶναι μεγάλη, χωρίζεται σὲ 4 Δήμους : **Θεσσαλονίκης, Καλαμαριάς, Νεαπόλεως** καὶ **Συκιᾶς**, καὶ σὲ 7 Κοινότητες.

3. Συνοικίες, συνοικισμοί και δρόμοι τῆς Θεσσαλονίκης

1. Συνοικίες. Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει 80 περίπου συνοικίες. Σπουδαιότερες εἶναι οἱ ἑξῆς : Χαριλάου, Λευκοῦ Πύργου, Βότση, Ντεπώ, Ἐπταπυργίου, Νέας Κρήνης, Ἀρετσοῦς, Κάτω Τούμπας καὶ Ἄνω Τούμπας. Οἱ δύο τελευταῖες ὀνομάζονται ἔτσι, ἐπεὶδὴ εἶναι κτισμένες ἐπάνω σὲ γηλόφους.

2. Συνοικισμοί. Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει πολλοὺς καὶ ὠραίους συνοικισμοὺς. Οἱ μεγαλύτεροι εἶναι τῆς **Νεαπόλεως** καὶ τῆς **Καλαμαριάς**. Καὶ οἱ δύο εἶναι μεγάλοι προσφυγικοὶ συνοικισμοί, ποὺ ἐκτίσθησαν τὸ 1922. Παρουσιάζουν μεγάλη ἀνάπτυξι καὶ πρόοδο. Καθένας τους ἀποτελεῖ χωριστὸ Δῆμο. Τελευταῖα ἔγινε Δῆμος καὶ ὁ συνοικισμὸς **Συκιές**. Κοινότητες ἔχει τῆς ἑξῆς ἑπτὰ : 1) Ἄμπελοκήπων. 2) Ἁγίου Παύλου. 3) Μαινεμένης. 4) Νέου Κορδελιοῦ. 5) Πανοράματος. 6) Σταυρουπόλεως κα 7) Τριανδρίας.

3. Δρόμοι. Παλαιότερα ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε δρόμους στενοὺς καὶ σπῖτια μικρά. Ἄλλὰ τὸ 1917 μιά μεγάλη πυρκαϊὰ κατέστρεψε ὅλο τὸ παραλιακὸ τμήμα τῆς. Ἔτσι ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ κτισθῇ ἡ πόλις μὲ νέο ρυμοτομικὸ σχέδιο, μὲ πλατεῖς δρόμους καὶ μὲ ὑψηλὰ μέγαρα. Ὅλα αὐτὰ ἔκαναν τὴ Θεσσαλονίκη μίαν ἀπὸ τῆς πιὸ ὠραίας πόλεις τῆς Εὐρώπης. Στὸ τμήμα αὐτὸ σπουδαιότεροι δρόμοι, παράλληλοι πρὸς παραλία, εἶναι : 1) Ἡ Ἑγνατία ὁδός. Ἀρχαιότατος δρόμος, ποὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὴ Ρώμη, ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὸ Δυρράχιο καὶ τὴ Μακεδονία, καὶ ἐτελείωνε στὴν Κωνσταντινούπολι. 2) Αἱ ὁδοί : Ἑρμοῦ, Τσιμισκῆ, Ἁγίου Δημητρίου, Κασσάνδρου, Ἀθηνῶν, Φιλίππου, Ὀλύμπου καὶ ἡ παραλιακὴ λεωφόρος Νίκης, ὅπου κάνουν τὸν περίπατό τους οἱ Θεσσαλονικεῖς.

Κάθετοι πρὸς τὴν παραλία δρόμοι εἶναι οἱ ὁδοί : Βασιλίσσης Σοφίας, Ἀριστοτέλους, Ἰωνος Δραγοῦμη, Ἐλευθερίου Βενιζέλου, Ἁγίας Σοφίας κ. ἄ.

Ἡ κίνησις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τροχοφόρων στοὺς δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι πολὺ μεγάλη. Γιὰ νὰ ἀποφεύγωνται τὰ δυστυχήματα, χωροφύλακες τῆς Τροχαίας ρυθμίζουν τὴν κίνησι στὰ περάσματα τῶν κεντρικῶν δρόμων.

4. Πλατείες, κήποι, κτίρια και προάστια τῆς Θεσσαλονίκης

1. **Πλατείες.** Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει 20 περίπου πλατείες. Σπουδαιότερες εἶναι :

1. Ἡ πλατεία Ἐλευθερίας, κοντὰ στὸ λιμάνι.

2. Ἡ πλατεία Ἀριστοτέλους, φυτευμένη μὲ σπάνια ἄνθη.

3. Ἡ πλατεία Διοικητηρίου.

4. Ἡ πλατεία Βαρδαρίου (Μεταξᾶ), ποὺ στολίζεται μὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

5. Ἡ πλατεία Ἀγίας Σοφίας, ἐμπρὸς τὸν ὁμώνυμο ναό.

6. Ἡ πλατεία Λευκοῦ Πύργου.

7. Ἡ πλατεία σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ.

8. Ἡ πλατεία Ἐμπορίου, μέσα στὴν ἀγορά.

9. Ἡ πλατεία Δικαστηρίων.

2. **Κήποι καὶ δενδροστοιχίες.** Ἡ πόλις στολίζεται ἀπὸ πολλὰ κηπάρια καὶ παρτέρια, φυτευμένα ἰδίως στὶς πλατείες. Πολλοὶ δρόμοι τῆς ἐπίσης στολίζονται μὲ δενδροστοιχίες, ποὺ δίνουν εὐχάριστο θέαμα. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχει ὁ κέντρο τῆς πόλεως ἓνα μεγάλο πάρκο, ἐκτάσεως 40 στρεμμάτων. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Λευκὸ Πύργο καὶ τελειώνει στὴν Ἡλεκτρικὴ Ἐταιρεία. Σὲ μιὰ λεωφόρο τοῦ ὠραιοτάτου αὐτοῦ πάρκου ἔχουν στηθῆ οἱ προτομὲς τῶν Μακεδονομάχων. Δηλαδή ἐκείνων, ποὺ ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Μακεδονίας.

Στὰ ἀνατολικά τῆς πόλεως ἀπλώνεται καὶ τὸ μεγάλο ἄλσος τοῦ Σέιχ-Σοῦ (χίλια δένδρα). Ἐχει ἕκτασι 300 περίπου στρεμμάτων καὶ εἶναι κατάφυτο ἀπὸ διάφορα δένδρα.

3. **Κτίρια.** Στὴ Θεσσαλονίκη ὑπάρχουν χιλιάδες σπίτια μονώροφα, διώροφα καὶ πολυώροφα. Πολλὰ εἶναι ἐμπορικὰ καταστήματα, γραφεῖα, ἐργοστάσια, ἀποθήκες, ξενοδοχεῖα, σχολεῖα κλπ. Τὰ πιὸ σπουδαῖα κτίρια εἶναι : τὸ Διοικητήριον, τὸ Δημαρχεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὸ ξενοδοχεῖον «Μινιτιτεράνεον» κ. ἄ.

Κάθε ἡμέρα κτίζονται νέα πολυώροφα σπίτια. Ἐτσι ἡ πόλις μεγαλώνει καὶ ὁμορφαίνει περισσότερο.

4. **Προάστια.** Κοντὰ στὴ Θεσσαλονίκη ἀπλώνονται τὰ κατάφυτα ἀπὸ δένδρα προάστια τῆς : Πυλαία, Χορτιάτης, Ὠραιόκαστρον καὶ Ἀσβεστοχώρι, μὲ μεγάλο σανατόριον.

Ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

5. Τὰ χριστιανικά μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης

Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει πάρα πολλά καὶ σπουδαῖα μνημεῖα Χριστιανικῆς τέχνης. Τὰ κυριώτερα εἶναι οἱ παρακάτω ναοί, ποὺ χρησιμεύουν σήμερα ὡς ἐνοριακὲς Ἐκκλησίες.

1. Ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἐκτίσθηκε τὸ ἔτος 412 μ.Χ. ἐπάνω στὸν τάφο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, πολιοῦχου τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ ὁμως κατεστράφη δύο φορές ἀπὸ πυρκαϊά, ἐκτίσθηκε πάλιν ἀπὸ τὸ 1926 ἕως τὸ 1948.

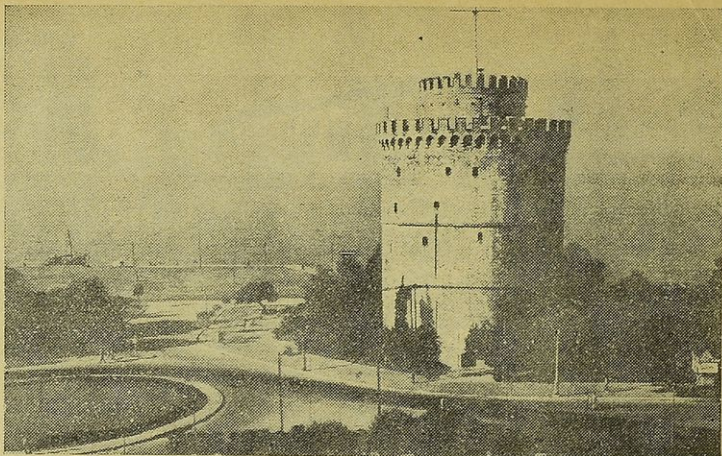
2 Ὁ ναός τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐκτίσθηκε πρὸς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἡ Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

3. Ὁ ναός τῆς Παναγίας τῶν Χαλκίων. Εἶναι κομψὸς ναός μὲ ὑπέροχες τοιχογραφίες. Ἐκτίσθηκε τὸ 1028 μ.Χ. μόνον μὲ τοῦβλα. Εὐρίσκεται στὸ μέσον τῆς ὁδοῦ Ἐγνατίας, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν τὰ ἐργαστήρια τῶν Χαλκίων (λεβητοποιῶν). Ἀπὸ αὐτοὺς πῆρε τὸ ὄνομα.

4. Ὁ ναός τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, σταυροειδῆς.

5. Ὁ ναός τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Εἶναι σταυροειδῆς ναός, μὲ κεντρικὸ τροῦλλο καὶ ἄλλους τέσσερις στὶς γωνίες του. Ἔχει πλούσια διακόσμηση, μὲ μωσαϊκὰ καὶ τοιχογραφίες.

Συνολικὰ ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει 23 ἐνοριακὲς Ἐκκλησίες. Σπουδαιότερες εἶναι : τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ Ἁγίου Μηναῖ, τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, τῶν Ἁγίων Πάντων, οἱ παραπάνω πέντε κ.ἄ.

Ὁ Λευκὸς Πύργος

6. Ἄλλα μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης

Ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει καὶ ἄλλα μνημεῖα. Αὐτὰ εἶναι :

1. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἢ Ροτόντα. Εἶναι πολὺ παλαιὸς ναός, ποὺ ἐκτίσθηκε τὸ 400-500 μ.Χ. ὠνομάσθηκε Ροτόντα ἀπὸ τοὺς ξένους περιηγητὰς, διότι ἔχει κυκλικὸ σχῆμα. Θαυμάζεται γιὰ τὸν τεράστιο τροῦλο του καὶ τὶς περίφημες ψηφιδωτὲς εἰκόνες του. Παλαιότερα ἦτο ἐνοριακὴ ἐκκλησία. Τώρα εἶναι μουσεῖο χριστιανικῆς τέχνης.

2. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, σταυροειδῆς μὲ τέσσαρεις τροῦλλους.

3. Ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Ἀχειροποιήτου.

4. Ὁ Λευκὸς Πύργος. Ἐκτίσθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἦτο ἐπάκτιο φρούριο μὲ ὕψος 30 μέτρων. Τώρα εἶναι κενός. Ἐπάνω του κυματίζει ἡ γαλανόλευκη Σημαία μας.

5. Ἡ ἀψὶς τοῦ Γαλερίου (καμάρα). Ἐκτίσθηκε ἀπὸ τὸν Γαλέριο σὲ ἀνάμνησι τῶν νικῶν τῶν Ρωμαίων στὴ Μικρὰ Ἀσία.

6. Ἡ μονὴ Βλαττάδων. Τὴν ἐκτίσαν οἱ ἀδελφοὶ Βλατταῖοι, καλόγεροι ἀπὸ τὴν Κρήτη. Εἶναι τὸ μόνον σωζόμενον ἀπὸ τὰ πολλὰ μοναστήρια, ποὺ εἶχε ἡ Θεσσαλονίκη.

7. Τὰ βυζαντινὰ τείχη. Σήμερα σώζονται μερικὰ ἐρείπια ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ τείχη τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι καὶ ἀπὸ τὸ παλαιὸ ἰσχυρὸ φρούριο. Τὸ φρούριο αὐτὸ εἶχε 7 πύργους καὶ ὠνομάζετο Ἐπταπύργιο.

7. Ἡ πνευματικὴ κίνησις καὶ τὰ ἔργα πολιτισμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης

1. Σχολεῖα. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι τὸ δεύτερο μεγάλο πνευματικὸ κέντρο τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ἀθήνα. Ἐδῶ λειτουργοῦν: Πανεπιστήμιο, Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Στρατιωτικὴ Ἱατρικὴ Σχολή, Σχολὴ μηχανικῶν «ὁ Εὐκλείδης», Σχολὴ Τ.Τ.Τ., Σχολὴ Τυφλῶν, Ἐμπορικὲς Σχολές, Γυμνάσια καὶ πολλὰ Δημοτικά σχολεῖα.

2. Ἐφημερίδες. Ἐκδίδονται ἀρκετὲς ἐφημερίδες (Μακεδονία, Ἑλληνικὸς Βορρᾶς κ.ἄ.) καὶ διάφορα περιοδικά.

3. Θέατρα. Ἡ πόλις διαθέτει πολλοὺς κινηματογράφους, θέατρα (Βασιλικόν, Στρατιωτικόν, Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν κ.ἄ.), ὠδεῖα, ραδιοφωνικὸ σταθμὸ καὶ φιλαρμονικές.

4. Μουσεῖα. Τὸ βυζαντινὸ στή Ῥοτόντα καὶ τὸ ἀρχαιολογικόν.

5. Νοσοκομεῖα. Τὸ Δημοτικόν, τὸ Κεντρικόν, τὸ Θεαγένειο (ἀντικαρκινικόν), τὸ Λαϊκόν, τῆς ΑΧΕΠΑ, τὸ Δημόσιον ψυχιατρεῖο, τὸ Σανατόριον τοῦ Ἀσβεστοχωρίου, τῶν Λοιμωδῶν Νόσων κ. ἄ.

6. Φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Ὁ οἶκος τῶν Τυφλῶν, τὸ ΠΙΚΠΑ, τὸ Ἀσυλον τοῦ Παιδιοῦ, τὸ Βρεφοκομεῖο «Ἅγιος Στυλιανός», τὸ Γηροκομεῖο, τρία Ὀρφανοτροφία, ἕξ Παιδοπόλεις καὶ πολλὰ ἄλλα.

7. Ἀρχές. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἔδρα τοῦ Ὑπουργοῦ Βορείου Ἑλλάδος, τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ Νομάρχου, τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν σχολείων, ἄλλων ἀνωτέρων ἀρχῶν καὶ τῶν προξενείων τῶν ξένων Κρατῶν.

8. Φωτισμὸς καὶ ὕδρευσις. Ἡ πόλις φωτίζεται μὲ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα τῆς ΔΕΗ καὶ ὑδρεύεται μὲ νερό, ποὺ τό διοχετεύουν μὲ ὕδραγωγεῖο ἀπὸ τὶς πηγές τοῦ Χορτιάτη καὶ τοῦ Γαλλικοῦ ποταμοῦ. Γιὰ τὴν ὕδρευσι τῆς πόλεως φροντίζει ὁ Ὀργανισμὸς Ὑδρεύσεως Θεσσαλονίκης (Q.Y.Θ.).

Γιὰ νὰ μὴ γίνωνται πλημμύρες στὴν πόλι, κατασκευάζεται τῶρα ἓνα σπουδαῖο ἔργο: ἡ περιφερειακὴ τάφρος.

8. Βιομηχανία, εμπόριο και συγκοινωνία τῆς Θεσσαλονίκης

1. Βιομηχανία. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι ἡ τρίτη βιομηχανική πόλις τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ. ἔχει 300 περίπου ἐργοστάσια, ποὺ παράγουν ὑφάσματα, νήματα, μηχανές, ζυμαρικά κλπ.

ἔχει ἀκόμη καὶ πολλὰ βιοτεχνικά ἐργαστήρια.

2. Ἐμπόριο. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶναι κέντρον εἰσαγωγῆς ἐμπορευμάτων, ποὺ προορίζονται γιὰ ὅλη τὴ Μακεδονία, ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ Θράκη. Διαθέτει δὲ κάθε εἶδους ἐμπορικά καταστήματα, ξενοδοχεῖα, ἐστιατόρια κλπ.

Στὴ Θεσσαλονίκη λειτουργεῖ κάθε χρόνο τὸν Σεπτέμβριο ἐπὶ 21 ἡμέρες «**Ἡ Διεθνὴς Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης**», ποὺ ἰδρύθηκε τὸ 1926. Σ' αὐτὴν ἐκθέτουν διάφορα προϊόντα (γεωργικά, βιομηχανικά, βιοτεχνικά κλπ.) δέκα χιλιάδες περίπου Ἕλληνες ἰδιῶτες καὶ πολλὰ ξένα Κράτη. Τὴν ἐπισκέπτονται δὲ ἓνα ἑκατομμύριο περίπου Ἕλληνες ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ λιμάνι τῆς ἔρχεται δεύτερο σὲ κίνησι μετὰ τὸν Πειραιᾶ. Διαθέτει δὲ ἀποβάθρες, ἀποθήκες, γερανοὺς κλπ.

Στὴν «**ἐλευθέρα ζώνη**» τοῦ λιμανιοῦ ἀποθηκεύονται τὰ ἐμπορεύματα, ποὺ ἐξάγονται ἀπὸ τὴ Γιουγκοσλαβία σὲ ἄλλες χῶρες καὶ δὲν πληρώνουν φόρο.

3. Συγκοινωνία. Ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ εἶναι ἓνα μεγάλο σταυροδρόμι, ξεκινοῦν 4 σιδηροδρομικὲς γραμμές:

- α) Θεσσαλονίκης—Λαρίσης—Ἀθηνῶν—Πειραιῶς.
- β) Θεσσαλονίκης—Φλωρίνης—Σερβίας.
- γ) Θεσσαλονίκης—Γευγελῆ—Σερβίας—Εὐρώπης.
- δ) Θεσσαλονίκης—Κιλκίς—Ζάνθης—Κωνσταντινούπολεως.

Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς αὐτοκινητόδρομους, ποὺ τὴ συνδέουν μ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, σπουδαιότεροι εἶναι τρεῖς:

- α) Θεσσαλονίκης—Τεμπῶν—Λαρίσης—Ἀθηνῶν.
- β) Θεσσαλονίκης—Δυτικῆς Μακεδονίας.
- γ) Θεσσαλονίκης—Ἀνατολικῆς Μακεδονίας—Θράκης.

Τέλος, ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει πολλὰ αὐτόματα τηλέφωνα καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία μὲ τὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλες πόλεις.

Τὰ φυσικά χαρακτηριστικά τῆς ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης

1. **Θέσις.** Ἡ ἐπαρχία Θεσσαλονίκης εὑρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποτελεῖ, μαζί με τὴν ἐπαρχία Λαγκαδᾶ, τὸν νομὸν Θεσσαλονίκης.

2. **Ὅρια.** Συνορεύει πρὸς Β. με τὸ νομὸ Κιλκίς καὶ τὴν ἐπαρχία Λαγκαδᾶ. Πρὸς Δ. με τοὺς νομοὺς Πέλλης, Ἡμαθίας καὶ Πιερρίας. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὸ Θερμαϊκὸ κόλπο καὶ συνορεύει με τὸν νομὸν Χαλκιδικῆς. Πρὸς Α συνορεύει με τὴν ἐπαρχία Λαγκαδᾶ.

3. **Ἐκτασις:** Χίλια πεντακόσια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

4. **Πληθυσμὸς:** 400 χιλιάδες περίπου κάτοικοι. Περιλαμβάνει 5 Δήμους (Θεσσαλονίκης, Νεαπόλεως, Καλαμαριάς, Συκιᾶς καὶ Κουφαλίων) καὶ 61 Κοινότητας.

5. **Κόλπος :** Θερμαϊκός. **Ἀκρωτήριον :** Καραμπουρνού.

6. **Βουνό :** Χορτιάτης.

7. **Πεδιάδα:** Ὅλο τὸ ἔδαφος τῆς ἐπαρχίας εἶναι σχεδὸν πεδινὸ καὶ περιλαμβάνει τὴ μεγάλη καὶ εὐφορὴ πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης.

8. **Ποταμοί :** Γαλλικός, Ἀξιός, Λουδίας καὶ Ἀλιάκμονας. Ὅλοι διαρρέουν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ χύνονται στὸ Θερμαϊκὸ κόλπο.

9. **Κλίμα:** Ἠπειρωτικόν. Ψυχρὸ τὸν χειμῶνα καὶ ζεστὸ τὸ καλοκαίρι. Ἐδῶ φυσάει ἕνας δυνατὸς βόρειος ἄνεμος «ὁ Βαρδάρης».

10 **Προϊόντα:** Δημητριακὰ, ὄσπρια, καπνὰ, ρύζι, βαμβάκι, κτηνοτροφικὰ καὶ βιομηχανικὰ.

11. **Κυριώτερες κωμοπόλεις :** Κουφάλια, Ἅγιος Ἀθανάσιος, Ἀδενδρον, Βασιλικὰ, Ἐπανωμὴ (με τὶς μαθητικὲς κατασκευάσεις), Θέρμη (Σέδες), ἀρχαία κωμόπολις, ποὺ ἔδωσε τὸ ὄνομα στὸν κόλπο. Κύμινο, Νέα Μηχανιώνα (Κοντὰ τῆς εὑρίσκονται οἱ ἀλυκὲς Ἐμβόλου), Γέφυρα, χωριὸ ἱστορικόν, διότι ἐδῶ οἱ Τοῦρκοι τὸ 1912 παρέδωσαν τὴ Θεσσαλονίκη στὸν Ἑλληνικὸ στρατὸ καὶ Σουρωτὴ, γνωστὴ ἀπὸ τὸ μεταλλικὸ νερό, ποὺ βγάζει.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.		σελ.
1. Ὁ ἥλιος	3	31. Οἱ πηγές καὶ τὰ πηγάδια	37
2. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα	4	32. Οἱ ποταμοὶ	38
3. Ἔτος, ἐποχὲς καὶ μῆνες	5	33. Οἱ καταρράκτες κλπ.	39
4. Ἡ σελήνη	6	34. Ἡ λίμνη	40
5. Τὰ ἀστέρια καὶ οἱ ἀστερισμοὶ	7	35. Τὰ ἔλη κλπ.	41
6. Ὁ ὀρίζων	8	36. Ἡ θάλασσα	42
7. Ὁ προσανατολισμὸς	9	37. Ὁ κόλπος κλπ.	43
8. Ἡ αἴθουσα τῆς διδασκαλίας	10	38. Τὸ λιμάνι, ἡ νῆσος κλπ.	44
9. Οἱ ἄλλες αἴθουσες	12	39. Ὁ πορθμὸς κλπ.	45
10. Οἱ δρόμοι κλπ τῆς συνοικίας μας	13	40. Τὰ πλοῖα καὶ οἱ ναυτικοὶ	46
11. Ἡ πλατεῖα, τὸ τήρων καὶ ὁ κήπος	14	41. Τὰ ψάρια καὶ οἱ ψαράδες	47
12. Ἡ ὑδρευσίς	15	42. Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία	48
13. Ὁ φωτισμὸς	16	43. Τὸ ἔθνος κλπ.	49
14. Οἱ κῆποι καὶ οἱ ἄγροι	18	44. Ὁ Δῆμος κλπ.	50
15. Οἱ φυτεῖες καὶ οἱ λειμῶνες	19	45. Τουρισμὸς	51
16. Τὰ δάση	20	46. Τὸ ἔθιμο τῆς φιλοξενίας	52
17. Ἡ συγκοινωνία	21	47. Ὁ γεωγραφικὸς χάρτης	53
18. Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ βιομηχανία	22	48. Εἶδη χαρτῶν	54
19. Τὸ ἐμπόριο	24	49. Ὁ τόπος τοῦ μαθητοῦ	55
20. Οἱ τροφές	25	50. Συνέχεια	56
21. Οἱ κατοικίαι	26	51. Συνέχεια	57
22. Τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὑποδήματα	28	52. Τὰ γειτονικά χωριά	58
23. Τὰ σύννεφα καὶ ἡ βροχὴ	29	53. Ἡ ἐπαρχία τοῦ μαθητοῦ	59
24. Τὸ χαλάζι κλπ.	30	54. Φυσ χαρακτηριστικὰ ἐπαρχίας	60
25. Ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ οἱ ἄνεμοι	31	55. Θέσις κλπ. τῆς ἐπαρχίας μας	61
26. Ἡ ὑγρασία καὶ τὸ κλίμα	32	56. Συνέχεια	62
27. Χρησιμοποίησις τοῦ νεροῦ	33	Παράρτημα 1ον: Ἡ ἐπαρχία	
28. Ἡ πεδιάδα καὶ ἡ κοιλάδα	34	Ἀττικῆς	63
29. Ὁ λόφος	35	Παράρτημα 2ον: Ἡ ἐπαρχία	
30. Ἡ χαράδρα κλπ.	36	Θεσσαλονίκης	87

**ΠΡΟΤΙΜΑΤΕ ΤΑ ΝΕΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Δ. ΚΩΤΣΙΡΑ - Δ. ΜΑΓΟΥ**

Τ Α Ζ Ι Σ Ε Κ Τ Η

1. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ** — Σὲ 62 μαθήματα.
Μὲ τὴν Νέαν Γραμματικὴν τοῦ ΟΕΣΒ.
2. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ** — Σὲ 80 μαθήματα.
ΜΕ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΥΣ ΕΖΕΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

3. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΣ** — Σὲ 35 μαθήματα.

Τ Α Ζ Ι Σ Π Ε Μ Π Τ Η

4. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ** — Σὲ 80 μαθήματα.

Μὲ τὴν Νέαν Γραμματικὴν τοῦ ΟΕΣΒ.

5. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ** — Σὲ 80 μαθήματα.

6. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΣ** — Σὲ 43 μαθήματα.

Τ Α Ζ Ι Σ Τ Ε Τ Α Ρ Τ Η

7. **ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ** — Σὲ 100 μαθήματα.

Μὲ τὴν ὀρθογραφία τῶν Ἀναγνωστικῶν.

8. **ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ** — Σὲ 94 μαθήματα.

Τ Α Ζ Ι Σ Τ Ρ Ι Τ Η

9. **ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ** — Σὲ 82 μαθήματα.

Μὲ τὴν ὀρθογραφία τῶν Ἀναγνωστικῶν.

10. **ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ** — Σὲ 80 μαθήματα.

11. **ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ** - Σὲ 56 μαθήματα.

Εἰκονογραφημένη — Μὲ τὸ νέο πρόγραμμα.

Τ Α Ζ Ι Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α

12. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ** — Σὲ 56 μαθήματα.

13. **ΤΕΤΡΑΔΙΟΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ** — Σὲ 70 μαθήματα.

14. **ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑ** — Σὲ 58 μαθήματα.

Εἰκονογραφημένη — Μὲ τὸ νέο πρόγραμμα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Σ. ΚΟΝΤΟΥ-Δ. ΦΥΛΑΚΤΟΥ, ΣΤΑΔΙΟΥ 31, ΤΗΛ. 231-160
• Α Θ Η Ν Α Ι • (Τ.Τ. 122)